

Toekomst forensisch onderzoek

Een inventarisatie van vraag en aanbod, organisatie, kwaliteit en financiën

Anton van Wijk
Manon Hardeman
Tjaza Appelman

Bureau **Beke**

Toekomst forensisch onderzoek

**Een inventarisatie van vraag en aanbod, organisatie, kwaliteit
en financiën**

Anton van Wijk

Manon Hardeman

Tjaza Appelman

In opdracht van

Commissie Winsemius

De heer dr. P. Winsemius (voorzitter)

De heer mr. H.N. Brouwer

Mevrouw dr. C.J. de Poot

De heer mr. P. Vogelzang

Gefinancierd door

Ministerie van Veiligheid en Justitie

Met medewerking van

Henk Ferwerda

Ilse van Leiden

Karin Tijhof

Omslag

Marcel Grotens

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1. Inleiding en vraagstelling	11
2. Methoden van onderzoek	15
2.1 Literatuur en documenten	15
2.2 Interviews	15
2.3 Bezoek onderzoeksruimten	16
2.4 Overleg representanten	16
2.5 Beschouwing	16
3. Forensisch onderzoek in buitenland	17
3.1 Verenigd Koninkrijk	17
3.2 Verenigde Staten	20
3.3 België	22
3.4 Duitsland	26
3.5 Beschouwing	28
4. Visie op forensisch onderzoek en onderzoeksruimten bij de politie	30
4.1 Noodzaak tot een visie	30
4.2 Visie en beoogde voordelen van onderzoeksruimten volgens de politie	32
4.3 Visie van derden op de onderzoeksruimten bij de politie	35
4.4 Beschouwing	36
5. Organisatie	37
5.1 Inrichting van de onderzoeksruimten bij de politie	37
5.2 Inrichting van het verdere FO-veld	40
5.3 Beschouwing	49

6. Vraag en aanbod	51
6.1 Het NFI	51
6.2 Politie en onderzoeksruimten bij de politie	58
6.3 Particuliere instituten	62
6.4 Beschouwing	63
7. Kwaliteit	65
7.1 Kwaliteitsnormen	65
7.2 Accreditatie	66
7.3 De Landelijke deskundigheidsmakelaar en het Nederlandse register voor gerechtelijk deskundigen	71
7.4 Opleiding en kwaliteit laboranten onderzoeksruimten	72
7.5 Contextinformatie en beïnvloeding	74
7.6 Kwaliteit rapportages	76
7.7 Gevolgen marktwerking voor kwaliteit en contra-expertise	76
7.8 Research and development	77
7.9 Beschouwing	78
8. Financiën	80
8.1 Kosten onderzoeksruimten bij de politie	80
8.2 Kosten personeel en accreditatie	86
8.3 Rendement van politie DNA-vooronderzoek	87
8.4 Financiering NFI en particuliere instituten	90
8.5 Noodzaak van regie in de keten	93
8.6 Beschouwing	94
9. Scenario's forensisch onderzoek	96
9.1 Vier scenario's	96
9.2 Randvoorwaarden	99
Bijlagen	102

Samenvatting

Inleiding en vraagstelling

De Nationale Politie staat een efficiënte en effectieve opsporing voor. De vorming en inrichting van de Nationale Politie moeten bijdragen aan het veiliger maken van Nederland. Forensisch onderzoek en de kwaliteit daarvan zijn daarbij belangrijke elementen. Een van de middelen hiervoor is het inrichten van zogenaamde onderzoeksruimten bij de politie. In alle politie-eenheden wordt forensisch technisch onderzoek verricht. Onderhavig onderzoek richt zich voornamelijk op de drie locatie waar zogenaamde onderzoeksruimten zijn ingericht (Amsterdam, Utrecht en Zwolle). In de onderzoeksruimten moet, blijkens het inrichtingsplan, op de volgende terreinen gewerkt gaan worden: DNA-vooronderzoek, verdovende middelen en indicatief vooronderzoek. Het forensische veld is in beweging en vergt een goede onderlinge samenwerking tussen de onderzoeksruimten bij de politie, het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) en de particuliere instituten. Een belangrijke vraag is hoe kan worden bereikt dat er voldoende aansluiting is tussen de vraag naar en het aanbod van de levering van kwalitatief hoogwaardige forensische diensten met voldoende snelheid en capaciteit, ook voor contra-expertise en bijzondere expertises. De Minister van Veiligheid en Justitie heeft een onderzoek toegezegd naar de forensische opsporing. Het onderzoek vindt plaats onder leiding van de commissie Winsemius die hieromtrent advies uitbrengt aan de Minister.

De onderzoeksvragen luiden:

1. Hoe is de forensische opsporing in het buitenland (VK, VS, België en Duitsland) georganiseerd?
2. Wat is de visie van de politie op forensisch onderzoek in het algemeen en de beoogde onderzoeksruimten bij de politie in het bijzonder en wat is de visie van het OM en particulieren op de onderzoeksruimten bij de politie?
3. Op welke manier is het forensische veld in Nederland georganiseerd wat betreft organisatie, vraag en aanbod, kwaliteit en financiën?
4. Wat zijn de consequenties op het gebied van voornoemde elementen voor de (beoogde) onderzoeksruimten bij de politie?
5. Welke scenario's kunnen op basis van de onderzoeksbevindingen worden geschetst voor het forensische veld in Nederland?

Methoden

Het onderzoek is gebaseerd op verschillende informatiebronnen. Er zijn (buitenlandse) literatuur en documenten bestudeerd. Daarnaast zijn er interviews gehouden met 22 respondenten. Voorts zijn de drie bestaande onderzoeksruimten bezocht, waarbij is gesproken met in totaal 13 personen die direct betrokken zijn bij de forensische opsporing. Tot slot is een bijeenkomst bijgewoond van 19 representanten van forensisch onderzoek in Nederland (vanuit diverse politiegeledingen) waarin de voorlopige bevindingen vanuit het onderzoek zijn getoetst. Het onderzoekstraject heeft twee maanden geduurd.

Buitenland

De situatie wat betreft forensisch onderzoek is voor een aantal landen beschreven, te weten het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten, België en Duitsland. Het doel hiervan is aandachtspunten te destilleren voor de Nederlandse situatie. Het privatiseren van de grootste aanbieder van forensisch onderzoek kan leiden tot onzekerheid voor opsporingsdiensten en de rechterlijke macht. Deze onzekerheid richt zich met name op kwaliteit en budget voor forensisch onderzoek. Voor de opsporing is het van belang dat de duurdere en specialistische forensische diensten beschikbaar blijven. Hiermee hangt de noodzaak van financiering en continuering van Research & Development (R&D) samen. In het Verenigd Koninkrijk is een onafhankelijke toezichthouder op de forensische markt aangesteld. Dit orgaan houdt toezicht op de kwaliteit, opleiding en R&D. In Duitsland en België is een centraal overheidsorgaan ingesteld dat toezicht dient te houden op forensisch onderzoek binnen de strafrechtelijke keten. Accreditatie en certificering zijn belangrijk voor de kwaliteit. Als er veel aanbieders zijn van forensisch onderzoek, zoals in de Verenigde Staten, kan het veld gefragmenteerd raken waardoor de kwaliteit (sbewaking) in het gedrang kan komen. De politie kan particuliere instituten inschakelen en betaalt die onderzoeken uit eigen middelen. Het risico is dat gekozen wordt voor de goedkoopste in plaats van de kwalitatief beste aanbieder. Het ontbreken van de benodigde expertise kan een risico vormen als de politie besluit zelf (meer) forensisch onderzoek uit te voeren (*insourcen*).

Visie

De visie van de politie op forensisch onderzoek komt er in de kern op neer dat de rol en betekenis van de forensische opsporing en onderzoeken sterk zullen toenemen. De politie kan niet achterblijven bij die ontwikkelingen. Er zal een structurele integratie van technologie moeten plaatsvinden in alle aspecten van het politiewerk. De technologische ontwikkelingen zijn bepalend. Het inrichten van onderzoeksruimten past in deze visie, want de onderzoeksruimten kunnen leiden tot versnelling van de analyse, grotere kans op succes en efficiëntere inzet van mensen en middelen binnen en buiten forensische opsporing. Sommige respondenten van buiten de politie

staan hier kritisch tegenover, want de schaarse middelen zouden beter in het optimaliseren van de bestaande infrastructuur geïnvesteerd kunnen worden. Anderen zien wel bepaalde voordelen van de onderzoeksruimten, maar er moeten dan wel kwaliteitseisen worden gesteld zodat er geen discussie kan ontstaan in de rechtszaal.

Organisatie

De organisatie van forensische opsporing is sinds enkele jaren flink aan het veranderen. Zo wordt de vraag naar forensisch onderzoek steeds groter en bieden technische ontwikkelingen steeds meer mogelijkheden voor de politie om forensisch onderzoek zelf uit te voeren. Dit heeft gevolgen voor de organisatie van het forensische veld. Het aantal aanvragers en aanbieders van forensisch onderzoek neemt toe, waardoor ook het aantal FO-producten toeneemt. Het NFI had voorheen een monopoliepositie op de forensische markt. Nu moet het NFI deze markt delen met de politie en verschillende particuliere instituten. Dit heeft tot gevolg dat de markt verdeeld is over verschillende organisaties (politie, Openbaar Ministerie (OM), NFI en particuliere instituten). Binnen de Nationale Politie bestaan reeds onderzoeksruimten in Amsterdam, Utrecht en Zwolle. In de onderzoeksruimten wordt alleen technisch vooronderzoek gedaan. Per onderzoeksruimte zijn er twee laboranten aangesteld om DNA-vooronderzoek te doen. De overige werkzaamheden worden uitgevoerd door de technische recherche.

Met de komst van de Nationale Politie wordt gezocht naar de meest ideale manier om het forensische veld te organiseren. De onderzoeksruimten bij de politie spelen een centrale rol in de plannen van de Nationale Politie om het forensisch onderzoek te herinrichten. De politie stelt aan de ene kant dat de onderzoeksruimten geen specialismen mogen ontwikkelen en uniform moeten werken. Aan de andere kant kan de visie van de politie op de forensische opsporing hier haaks op komen te staan als er in de toekomst sprake is van nieuwe technologieën die de politie wil toepassen.

Vraag en aanbod

De vraag naar forensisch onderzoek is groter dan het aanbod. In het gehele proces van forensische opsporing zijn er diverse afvalmomenten, te beginnen op de plaats delict (p.d.) waar niet alle sporen worden geraapt. Ook worden niet alle geraapte sporen ingestuurd bij het NFI, omdat het quotum is verbruikt of omdat de politie de sporen niet als kansrijk aanmerkt. Daarnaast zorgt het gegeven dat wordt gerekend in producten in plaats van sporen voor een niet-optimale benutting van de Service Level Agreement (SLA). De beschikbare capaciteit per eenheid binnen de SLA wordt per maand vastgesteld. De eenheden wachten met het gebruiken van de capaciteit tot aan het einde van de maand, omdat ze capaciteit willen bewaren voor als hier eind van de maand nog dringende behoefte aan is. Op het einde van de maand ontstaat er een verdichting in het aantal aanvragen, omdat de eenheden optimaal ge-

bruik willen maken van hun mogelijkheid om sporen in te sturen. Het blijkt lastig om vooraf een adequate behoefte te formuleren waar binnen de SLA rekening mee kan worden gehouden. Criminaliteit laat zich niet sturen. Door enige rek in de SLA te brengen en door sprintproducten te ontwikkelen, probeert het NFI de politie tegemoet te komen. De particuliere instituten fungeren in zekere zin als een overloopventiel, al is het aantal onderzoeken dat zij uitvoeren zeer bescheiden ten opzichte van het aantal onderzoeken dat het NFI uitvoert.

Kwaliteit

De inrichting van de onderzoeksruimten voldoen aan kwaliteitsnormen, in casu de FT-norm 903.01, en de aanvullende normen van het NFI. Ingevolge het Europese Kaderbesluit 2009/905 JBZ van de Raad van 30 november 2009 over de accreditatie van aanbieders van forensische diensten die laboratoriumactiviteiten verrichten moet het dacty-onderzoek bij de politie worden geaccrediteerd conform EN ISO/IEC 17025. Accreditatie voor DNA-vooronderzoek en drugsonderzoek is volgens de politie niet nodig. Respondenten van buiten de politie vinden accreditatie volgens EN ISO/IEC 17025 wel wenselijk vanwege de transparantie in de gehele forensische keten. De capaciteit van twee laboranten die in de onderzoeksruimten (gaan) werken, wordt als beperkt aangemerkt. Dit vanwege ziekte, verlof en vertrek. Over de nauwe betrokkenheid van laboranten bij het tactische researcheteam worden twee dingen gezegd. Ten eerste dat er kans bestaat op beïnvloeding van het onderzoek doordat de laboranten contextinformatie over de zaak in kwestie krijgen. Ten tweede dat juist die betrokkenheid bij het opsporingsonderzoek leidt tot een kwaliteitsimpuls en betere resultaten. Particuliere instituten kunnen een positieve invloed hebben op de kwaliteit van forensisch onderzoek doordat ze het NFI stimuleren zich nog meer te ontwikkelen. Ook kunnen zij contra-expertiseonderzoeken doen. R&D moet geen taak worden van de politie, maar het domein blijven van het NFI en universiteiten. Diverse instanties in Nederland kunnen bijdragen aan het borgen en bewaken van de kwaliteit: de RvA, het ENFSI, LDM en het NRGD.¹

Financiën

Van de drie bestaande onderzoeksruimten zijn de investerings- en exploitatiekosten bekend. De investeringskosten variëren van € 50.000 tot € 925.000; de exploitatiekosten variëren van € 95.000 tot € 235.000. Personeelskosten vormen de grootste post binnen de exploitatiekosten. Het verschil in kosten hangt samen met de huisvesting, aanschaf van materialen en aantal fte voor laboranten. Voor de overige eenheden geldt dat er nog geen kostenramingen bekend en voorhanden zijn. Die eenheden gaan uit van bepaalde scenario's waarin huisvestingskwesties een belangrijk onderdeel zijn, omdat de keuze voor een locatie nog niet definitief is bepaald.

¹. Respectievelijk Raad voor Accreditatie; *European Network of Forensic Science Institutes*; Landelijke Deskundigheidsmakelaar en Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen.

Overigens vormt de forensische opsporing c.q. de onderzoeksruimten een bescheiden deel in de totale afweging voor een bepaalde locatie.

De kosten die zijn gemoeid met de accreditatie conform EN ISO/IEC 17025 bedragen blijkens de ervaringen in Amsterdam ongeveer € 150.000 (aan metingen; eenmalig, plus jaarlijkse onderhoudskosten). Daar bovenop zouden de kosten kunnen komen voor het aanstellen van extra fte voor laboranten. Het rendement van de onderzoeksruimten is lastig te vertalen naar financiële opbrengsten. De 'winst' lijkt vooral te zitten in het efficiënter inzetten van tactische rechercheurs, die op basis van vooronderzoek eerder richting kunnen geven aan veelbelovende onderzoeksrichtingen of andere onderzoeksrichtingen kunnen uitsluiten.

De kostprijs voor een DNA-vooronderzoek lijkt weinig te verschillen tussen het NFI (€ 216) en een particulier instituut (€ 200). De kostprijs bij de politie heeft volgens eerder uitgevoerd onderzoek een brede marge (tussen € 140 en € 350). Hierbij is geen rekening gehouden met (extra) personeelskosten en de eventuele kosten voor accreditatie.

Het budget voor het NFI bedraagt in 2013 € 61,1 miljoen. Daarvan is € 58,3 miljoen bedoeld voor zaaksonderzoek. De komende jaren krijgt het NFI te maken met krimpende budgetten. Hierdoor zal de ruimte voor zaaksonderzoek kleiner worden. Tegelijkertijd nemen de vraag en behoefte aan forensisch onderzoek toe, onder meer als gevolg van politieke besluiten. Dat wringt en zal tot een strengere prioritering van zaken leiden.

De particuliere instituten kunnen dit jaar nog een beroep doen op de toegewezen middelen om naast het NFI forensisch onderzoek te doen voor de politie. Over de meerwaarde van particuliere instituten bestaat geen discussie, hoewel zij een zeer beperkt deel van de totale markt bestrijken. In hoeverre particuliere instituten na 2013 hun diensten kunnen blijven aanbieden, zal grotendeels afhangen van extra budget. Zonder dat zullen particuliere instituten of een deel ervan vermoedelijk onvoldoende bestaansrecht hebben. In geval van continuering van de extra middelen zal in elk geval rekening moeten worden gehouden met Europese aanbestedingsregels als er contracten worden afgesloten met particuliere instituten.

Scenario's

Op basis van de gegevens uit documentatie, literatuur en gesprekken kan op dit moment in het onderzoek een aantal scenario's worden geschetst voor het forensische veld. Uitgangspunt zijn de (beoogde) vooronderzoeksruimten bij de politie. Binnen elk scenario bestaat de mogelijkheid om particuliere instituten in te schakelen. Elk scenario heeft consequenties voor de organisatie, kwaliteit en kosten van forensisch onderzoek.

Scenario 1: Bestaande situatie handhaven

- Er zijn thans drie locaties in Nederland waar de politie DNA-vooronderzoek en indicatief onderzoek doet (en 1 locatie waar drugsonderzoek gebeurt) en dat blijft zo. Er volgt geen uitbreiding naar de overige eenheden.

Scenario 2: Groeimodel

- Er zijn thans drie locaties in Nederland waar de politie DNA-vooronderzoek en indicatief onderzoek doet. Dat blijft voorlopig zo. Er wordt eerst geïnvesteerd in kwaliteit. Bij gebleken noodzaak kan het aantal onderzoeksruimten worden uitgebouwd.

Scenario 3: Uitbouwen naar 10 vooronderzoeksrूमten

- De politie krijgt in elke eenheid een eigen onderzoeksruimte.

Scenario 4: Geen (extra) eigen laboranten van de politie: ingevuld door NFI

- Het NFI gaat gedeconcentreerd werken in de vooronderzoeksrूमten van de eenheden. Dat betekent dat de laboranten van het NFI fysiek op de locatie van het politiebureau vooronderzoek doen.

Randvoorwaarden

Bij elk van voornoemde scenario's geldt een aantal randvoorwaarden die in feite het gehele forensische veld bestrijken. Het NFI behoudt de positie van *preferred supplier*. Het systeem van de jaarlijkse SLA moet flexibeler en vraaggerichter worden ingericht. De onderzoeksruimten bij de politie moeten – in elk geval op termijn – geaccrediteerd worden. Een duidelijke afbakening van taken en bevoegdheden tussen en binnen de instanties is zeer wenselijk. De verwetenschappelijking van het opsporingsonderzoek impliceert een evenredige toename van goed opgeleide FO-medewerkers en een kritische juridische reflectie. Conform de ontwikkelingen in het buitenland zou een centraal orgaan in Nederland moeten worden ingesteld voor het bewaken van de kwaliteit van forensisch onderzoek. Als besloten wordt om middelen te blijven reserveren voor particulier onderzoek dan vergt dat een labeling van dat budget en een budgetbeheerder. Binnen de forensische keten is een strakke regie noodzakelijk.

1 Inleiding en vraagstelling

Een van de taken van de politie is het opsporen van strafbare feiten en de toedracht daarvan vaststellen. Het opsporingsonderzoek omvat een tactische en een forensisch-technische component. Aan technisch bewijs, met name de uitkomsten van DNA-onderzoek, wordt in de bewijsvoering veel waarde toegekend. Het is, anders dan verklaringen van mensen, zeer betrouwbaar. Het forensisch-technische onderzoek is gestoeld op natuurwetenschappelijke methoden en technieken en gericht op waarheidsvinding ten aanzien van het delict (Broeders & Muller, 2008).² Meer specifiek richt de forensische opsporing zich op sporen zoeken, sporen onderzoeken en resultaten interpreteren. De uitkomsten kunnen leiden tot de identificatie van een verdachte of dienen als bewijsmiddel (Hoogenboom & Vaes, 2004).

Het forensische veld in Nederland kent verschillende spelers. De politie legt de situatie vast zoals die wordt aangetroffen na het misdrijf, zoekt naar sporen en stelt die veilig. Op basis van de veiliggestelde sporen (vezels, haren, verf, vingerafdrukken en cetera) kan de politie verder rechercheren. Parallel aan of volgend op het politieonderzoek is het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) werkzaam. In het kader van de waarheidsvinding heeft het NFI als kerntaak het verrichten van onafhankelijke forensisch zaaksonderzoek op overwegend technisch, medisch biologisch en natuurwetenschappelijk gebied en het ter zake daarvan uitbrengen van een verslag (Staatcourant 9592, 2012).³ Het ministerie van Veiligheid en Justitie (V&J) financiert het NFI. Er werken ongeveer 600 mensen bij het NFI (NFI, 2012).⁴ Jaarlijks voert het NFI 55.000-60.000 onderzoeken uit.

Naast het NFI zijn er particuliere aanbieders van forensisch onderzoek actief. Zij bedienen zowel private instanties (bijvoorbeeld verzekeringsmaatschappijen en banken) als politie en OM. In het najaar van 2009 is een landelijk pilot gestart waarbij de politie (via het OM) forensisch onderzoek kan uitbesteden aan particuliere aanbieders. Aanleiding voor de pilot zijn de lange doorlooptijden bij het NFI. Het productenaanbod van de particuliere instituten varieert van expertise op een specifiek terrein (kindermishandeling, ICT) tot een breder dienstenpakket (biologisch, chemisch onderzoek). De evaluatie van de pilot toont aan dat de particuliere instituten een positieve bijdrage kunnen leveren aan de opsporing en vervolging (Struikma en Winter, 2012).

2. De forensische psychologie en psychiatrie daarentegen richten zich op de strafbaarheid van de verdachte, komen later in de rechtsgang aan de orde en vallen buiten het bestek van onderhavig onderzoek. Dat geldt ook voor forensische disciplines die gericht zijn op het aan het licht brengen van strafbare feiten, zoals fraude (Broeders, 2004; Jacobs et al., 2005).

3. De andere twee kerntaken van het NFI zijn het doen van onderzoek naar nieuwe methoden en technieken en het overdragen van kennis op het gebied van forensisch en wetenschappelijk onderzoek.

4. In 2011 had het NFI 581 medewerkers en in 2012 waren dit er 595.

Zowel qua snelheid als kwaliteit doen de particuliere instanties niet onder voor het NFI. De afnemers merken het NFI wel als betrouwbaarder aan (Struiksma en Winter, 2012). Gedurende een periode van twee jaar zijn er 268 onderzoeken uitgevoerd binnen de pilot. Het standpunt van het ministerie inzake de inschakeling van de particuliere instituten is dat politie en OM gebruik kunnen maken van hun diensten. Dit moet worden gefinancierd uit de middelen voor gerechtskosten en opsporing.⁵

De politie bestaat anno 2013 uit een korps, onderverdeeld naar tien eenheden (in plaats van 25 regio's) en een landelijke eenheid.⁶ De Nationale Politie staat een efficiënte en effectieve opsporing voor. De vorming en inrichting van de Nationale Politie moeten bijdragen aan het veiliger maken van Nederland. Ook moeten ze leiden tot betere politiestatistiek en het vergroten van het vertrouwen van burgers in de politie (Inrichtingsplan Nationale Politie, 2012). Forensisch onderzoek en de kwaliteit zijn daarbij belangrijke elementen. Een van de middelen hiervoor is het inrichten van zogenaamde onderzoeksruimten bij de politie. In de onderzoeksruimten moet, blijkens het inrichtingsplan, op de volgende terreinen gewerkt gaan worden: DNA-vooronderzoek, verdovende middelen en indicatief vooronderzoek. Elke politie-eenheid heeft faciliteiten voor technisch forensisch onderzoek (vingersporen, documenten et cetera) en technisch rechercheurs (medewerkers forensische opsporing) die dergelijk onderzoek verrichten. De schaalgrootte en mate van modernisering variëren per locatie.⁷ Onderhavig onderzoek richt zich wat betreft de politie voornamelijk op de onderzoeksruimten waar in elk geval DNA-vooronderzoek kan plaatsvinden. Forensisch onderzoek door de politie is met andere woorden omvattender.

Thans zijn er drie ruimten in Nederland waar DNA-vooronderzoek mogelijk is: Amsterdam, Utrecht en Zwolle. DNA-vooronderzoek moet worden onderscheiden van DNA-onderzoek. Bij DNA-vooronderzoek bemonstert de onderzoeker het stuk van overtuiging (SvO) op de meest kansrijke plaatsen en stuurt het monster naar het NFI voor het DNA-onderzoek. Het DNA-onderzoek omvat alle stappen van het totale DNA-analyseproces en gaat om het bepalen of er humaan biologisch celmateriaal aanwezig is en van wie. In de onderzoeksruimten vindt geen analyse plaats; dat gebeurt bij het NFI of particuliere instituten. In de onderzoeksruimten bij de politie zou moeten kunnen worden bepaald of een spoor bloed, sperma of speeksel betreft (indicatief vooronderzoek). In geval van vermoedens dat een stof onder de Opiumwet valt, moet een test in de onderzoeksruimten een eerste indicatie daarvan kunnen geven.

5. Kamerstukken TK, 2011-2012, 33000. Overigens is de pilot verlengd tot 1 januari 2014, dit in verband met het onderhavige onderzoek en het uit te brengen advies van de commissie Winsemius.

6. Het Openbaar Ministerie heeft eveneens een reorganisatie doorgevoerd. Er bestaan sinds 1 januari 2013 10 parketten in plaats van 19 arrondissementsparketten. De vijf ressortsparketten zijn samengevoegd tot één (landelijk) ressortsparket.

7. Zo zijn er in Elst en Eindhoven moderne faciliteiten beschikbaar voor forensisch onderzoek, echter daar is vooralsnog geen DNA-vooronderzoek mogelijk.

In het inrichtingsplan wordt elke eenheid voorzien van een onderzoeksruimte. Er zijn reeds drie locaties waar vooronderzoek plaatsvindt: Amsterdam, Utrecht en Zwolle, die gedrieën voor alle Nederlandse politie-eenheden forensisch vooronderzoek doen. In de kern is de inrichting van de drie onderzoeksruimten vergelijkbaar. Een verschil is dat Amsterdam drugsonderzoek (analyse) doet en daarmee een stap verder gaat dan uitsluitend indicatief onderzoek.

Door de ontwikkelingen in het forensische werkveld is een goede onderlinge samenwerking tussen de forensische onderzoeksruimten bij de politie, het NFI en de particuliere instituten van belang. De impliciete veronderstelling die ten grondslag ligt aan onderhavig onderzoek is het streven naar een zo hoog mogelijke kwaliteit, effectiviteit en efficiëntie van het forensische onderzoek. Een belangrijke vraag is hoe kan worden bereikt dat er voldoende aansluiting is tussen de vraag naar en het aanbod van de levering van kwalitatief hoogwaardige forensische diensten met voldoende snelheid en capaciteit, ook voor contra-expertise en bijzondere expertises. De Minister van V&J heeft op 18 december 2012 in het Algemeen Overleg over de toekomst van forensisch onderzoek de toezegging gedaan een onderzoek⁸ naar de forensische opsporing te laten uitvoeren. Deze vindt plaats onder leiding van de commissie Winsemius die advies uitbrengt aan de Minister. Onderhavig onderzoek moet de bouwstenen leveren voor het gevraagde advies.

De onderzoeksvragen luiden:

1. Hoe is de forensische opsporing in het buitenland (VK, VS, België en Duitsland) georganiseerd?
2. Wat is de visie van de politie op forensisch onderzoek in het algemeen en de beoogde onderzoeksruimten bij de politie in het bijzonder en wat is de visie van OM en particulieren op de onderzoeksruimten?
3. Op welke manier is het forensische veld in Nederland georganiseerd wat betreft:
 - Organisatie
 - Vraag en aanbod
 - Kwaliteit
 - Financiën?
4. Wat zijn de consequenties op het gebied van voornoemde elementen voor de (beoogde) onderzoeksruimten bij de politie?

⁸. Strikt genomen, is gesproken over een businesscase. Met de gegevens die zijn verzameld, kan echter geen goede businesscase worden gemaakt, omdat daarvoor de relevante informatie ontbreekt (zie hoofdstuk 8). Om die reden wordt gesproken over 'onderzoek' dat voornamelijk een inventariserend karakter heeft.

5. Welke scenario's kunnen op basis van de onderzoeksbevindingen worden geschetst voor het forensische veld in Nederland?

Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op de methoden van onderzoek. Hoofdstuk 3 bevat een verslag van de bevindingen over de situatie van het forensische onderzoek in het buitenland. In hoofdstuk 4 wordt nader ingegaan op de visies van verschillende partijen op de beoogde onderzoeksruimten bij de politie. In respectievelijk de hoofdstukken 5 tot en met 8 komen de bevindingen uit het onderzoek aan de orde met betrekking tot organisatie, vraag en aanbod, kwaliteit en financiën van forensisch onderzoek. In het laatste hoofdstuk wordt op basis van de bevindingen een aantal scenario's geschetst voor de toekomst van forensisch onderzoek in Nederland.

2 Methoden van onderzoek

Het onderzoek is gebaseerd op verschillende informatiebronnen die in dit hoofdstuk nader worden toegelicht. De methoden zijn het bestuderen van literatuur en documenten, houden van interviews en het bezoeken van drie onderzoeksruimten van de politie. Het onderzoekstraject heeft twee maanden geduurd. De samenstellers van onderhavige rapportage hebben ten tijde van het onderzoek geen kennis genomen van het andere onderzoek dat is uitgevoerd in opdracht van de commissie Winsemius. Dat bevordert enerzijds de objectiviteit, anderzijds kan in de rapportages tot andere inzichten zijn gekomen of kunnen andere standpunten naar voren worden gebracht.

2.1 Literatuur en documenten

De ervaringen in het buitenland met (de organisatie van) het forensische onderzoek kunnen waardevolle inzichten opleveren voor de Nederlandse situatie. Om die reden is over een aantal landen (Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten, België en Duitsland) hieromtrent informatie verzameld. Naast een beperkt aantal wetenschappelijke artikelen, die vooral de situatie in het Verenigd Koninkrijk omvatten, betreft de verzamelde informatie voornamelijk internetgegevens. De beschrijving van voornoemde landen is niet uitputtend bedoeld.

Wat betreft (de bestaande en beoogde situatie van) het forensische onderzoek in Nederland is gebruikgemaakt van beleidsnotities, visiedocumenten en andere rapportages die betrekking hebben op forensisch onderzoek. De documenten zijn voornamelijk afkomstig van de politie of in opdracht van haar opgesteld en in mindere mate van het OM, wetenschap en NFI. In bijlage 1 staat een overzicht van de geraadpleegde literatuur en documenten.

2.2 Interviews

Er zijn 22 interviews gehouden met vertegenwoordigers van politie, OM, NFI, wetenschap en particuliere instituten. De interviews zijn aan de hand van een topiclijst afgenomen (zie bijlage 2 voor de onderwerpen die op de respondenten en hun organisatie zijn toegespitst). De interviews hebben 1,5-2 uur geduurd. Van elk interview is een schriftelijk verslag gemaakt. In bijlage 3a staat een overzicht van de respondenten.

2.3 Bezoek onderzoeksruimten

In Amsterdam, Utrecht en Zwolle zijn reeds drie onderzoeksruimten operationeel. Teneinde een goed beeld te verkrijgen van de praktijk zijn deze drie locaties bezocht. Er is daarbij gesproken met de direct betrokkenen om hun ervaringen op te tekenen. Ook zijn de onderzoeksruimten bezocht om een beeld te krijgen van de werkwijze en apparatuur. In bijlage 3b staat een overzicht van de respondenten van de politie-onderzoeksruimten.

2.4 Overleg representanten

Op verzoek van de onderzoekers is een deel van de vergadertijd van de representanten forensisch onderzoek van de politie gereserveerd voor het onderzoek. De representanten zijn de hoofden van de afdelingen forensisch onderzoek in de eenheden en enkele adviseurs (zie bijlage 3c voor de namen en functies). Het doel was om hen te laten reageren op een aantal bevindingen uit andere interviews (hoor en wederhoor) en hun ervaringen op te tekenen over de huidige gang van zaken. Daarbij is tevens ingegaan op toekomstige ontwikkelingen en de implicaties daarvan voor het forensische veld.

2.5 Beschouwing

In zeer beperkte tijd is getracht zoveel mogelijk relevante bronnen te raadplegen en informatie te verzamelen. Met de nodige hulp en medewerkingsbereidheid van anderen is dit geslaagd.⁹ Dat neemt niet weg dat er op bepaalde onderdelen behoefte is om verdieping aan te brengen. Daar is geen gelegenheid toe geweest vanwege de tijd dan wel vanwege het gebrek aan andere informatie (met name de financiële gegevens waren erg globaal). De gesprekken met de respondenten verliepen over het algemeen in een goede, soms kritische sfeer. De algemene indruk uit de gevoerde gesprekken is dat het forensische landschap verdeeld is, waarbij belangen soms haaks op elkaar staan en imagokwesties een rol spelen. Dit is niet in het belang van een effectieve en efficiënte opsporing. In het laatste hoofdstuk staat een aantal scenario's voor de inrichting van het forensische landschap. Deze kunnen in samenhang met de bevindingen uit het andere onderzoek in opdracht van de commissie Winsemius worden overwogen.

⁹. Op deze plaats worden alle respondenten bedankt voor hun informatie en bereidheid om tijd in te ruimen in de volle agenda's. In het bijzonder worden Kim Steenbergen en Klaas Krijnen (Ministerie Veiligheid & Justitie) bedankt voor hun betrokkenheid bij het traject.

3 Forensisch onderzoek in buitenland

In dit hoofdstuk wordt forensisch onderzoek in het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten, België en Duitsland besproken. Hierbij wordt ingegaan op de organisatie, kwaliteit en financieringsvormen van het forensische onderzoek in deze landen. Het doel is de ervaringen in het buitenland met forensisch onderzoek te inventariseren en daaruit aandachtspunten te destilleren voor de Nederlandse situatie. Gelet op de beschikbare tijd heeft deze inventarisatie vooral een explorerend karakter.

3.1 Verenigd Koninkrijk

Het forensische veld in het Verenigd Koninkrijk (VK) is de afgelopen vijftien jaar ingrijpend veranderd (Koops, Leukfeldt, Hoogenboom & Stol, 2010). Het nationale instituut voor forensisch onderzoek, *Forensic Science Service* (FSS), was aanvankelijk een overheidsinstelling en de enige aanbieder. Evenals bij het NFI in Nederland was bij de FSS sprake van bulkfinanciering. Politiekorpsen konden 'gratis' gebruikmaken van de diensten van de FSS. Een belangrijk effect van dit onbeperkte gebruik was dat de levertijden van forensisch onderzoek stegen. Om die reden en omwille van kostenefficiëntie heeft de FSS in 1999 de *Trading Fund Status* gekregen, waardoor de FSS een meer eigenstandige status verkreeg en ook andere aanbieders de kans kregen om op de forensische markt producten aan te bieden (STC, 2005). Tevens werd de politie verplicht om aanbieders te vergelijken zodat ze het meeste waar voor haar geld kreeg. De politiekorpsen kregen daarvoor budget. Van echte marktwerking was echter geen sprake, aangezien de FSS de *preferred supplier* bleef totdat zij in 2005 een *Government-owned Company* werd en daarmee een volwaardige marktspeler. De FSS bleef de grootste aanbieder van forensisch onderzoek en had in 2010 een marktaandeel van 60 procent, gevolgd door *LGC Forensics* met een marktaandeel van ongeveer 20 procent. De overige 20 procent van de markt was in handen van verschillende kleine, in de regel specialistische, aanbieders.

Ondanks dat de FSS in 2005 een *Government-owned Company* werd, was er nog steeds geen sprake van een eerlijke marktwerking. Dit kwam doordat de FSS van de overheid niet vrij mocht concurreren met particuliere instituten. Ze moest een *provider of last resort* blijven, wat inhield dat ze alle diensten moest blijven aanbieden, ook de dure specialistische technieken. Ondertussen boden particuliere instituten de diensten aan die het winstgevendst waren, waardoor ze hun prijzen konden verlagen. Daarnaast hadden zij de vrijheid om opdrachten te weigeren. De FSS kampte daarentegen met hoge bedrijfskosten, wat resulteerde in hogere productprijzen, waardoor het nog moeilijker was om te concurreren met particuliere instituten (Gallop, 2011).

Een verlies van twee miljoen pond per maand en een verwachte daling van de vraag naar forensische onderzoeken doordat de politie meer onderzoek zelf ging doen, deed de *Home Office* in december 2010 besluiten om FSS in maart 2012 te sluiten (House of Commons, 2010; News & Analysis, 2011).

De sluiting van de FSS bracht veel gevolgen c.q. risico's met zich mee (STC, 2011). Ten tijde van de beslissing om de FSS te sluiten, was onbekend of de particuliere forensische markt in staat zou zijn om het werk dat eerder door de FSS werd gedaan, op te vangen (Lakhani, 2011). Omdat de FSS als een *provider of last resort* moest functioneren, bood ze forensische diensten aan die meer kostten dan dat ze opleverden. De vraag was wie deze diensten nu gaat aanbieden, aangezien winst maken het voornaamste doel is van de particuliere instituten. Een ander gevolg kon zijn dat er een veel kleiner budget voor *research and development* (R&D) op het gebied van forensisch onderzoek beschikbaar zou zijn, nu de FSS dit niet meer deed. De FSS had een budget van vier miljoen per jaar voor de R&D-afdeling. Particuliere instituten gaven hier echter nauwelijks geld aan uit omdat het op korte termijn te weinig opleverde (News & Analysis, 2011). Een derde gevolg waar critici sceptisch over waren, was dat het budget voor forensisch onderzoek nu bij de politie kwam te liggen in plaats van bij de FSS (News & Analysis, 2011). De politie kon zelf beslissen of zij het onderzoek zelf uitvoerden of dat ze het uitbesteedden. Gezien de bezuinigingen binnen de politie was het vermoeden dat steeds meer forensisch onderzoek door de politie zelf wordt uitgevoerd, waardoor er een risico op kwaliteitsverlies zou bestaan. Verschillende politiekorpsen hebben binnen het eigen korps laboratoria gebouwd, zodat niet alle zaken naar de particuliere aanbieders van forensische producten hoefden te worden ingestuurd (Cooper & Mason, 2009). Het ging hierbij vooral gaan om *high volume* zaken en indicatief onderzoek. De politie zou alleen kansrijke sporen opsturen ter nadere analyse. Het *insourcen* was het gevolg van het feit dat de politie zich bewuster was geworden van de kosten van forensisch onderzoek sinds zij daar 'zelf' voor moest betalen. Voordeel was dat de politie efficiënter kon omgaan met de analyseverzoeken. Nadeel was dat de politie belangrijk bewijsmateriaal als niet relevant zou kunnen aanmerken. Dit was met name een punt van zorg dat wordt geuit door de *Forensic Science Regulator* (FSR) (FSR, 2009; Kwakman 2010). Een vierde gevolg c.q. risico kwam voort uit de gekozen aanbestedingsprocedure. Zaaksonderzoek werd volledig gestandaardiseerd. Dit zou ertoe kunnen leiden dat verschillende onderzoeken binnen eenzelfde zaak door verschillende forensische instituten werden verricht. Hierdoor zou het risico op versnippering van bewijs ontstaan, waardoor deelonderzoeken verkeerd geïnterpreteerd konden worden (Lakhani, 2011).

Het aantal aanbieders van forensisch onderzoek is na het sluiten van FSS betrekkelijk klein gebleven. De oorzaak is dat aanbieders allerlei barrières ondervinden om de forensische markt te betreden. Het gaat onder meer om de hoge opstartkosten, de kosten voor veiligheid en techniek en het aantrekken en opleiden van deskundigen. Daarnaast vormen het verkrijgen van accreditatie, het opbouwen van een goede

reputatie en de wisselende vraag van de politie naar forensisch onderzoek barrières (Cooper & Mason, 2009). Verder speelt de discussie wie de eigenaar is van het forensische materiaal: de politie die de sporen veilig stelt of de onderzoekers die dat doen (Cooper & Mason, 2009).

Kwaliteit

Een belangrijke vraag in verband met het vrijgeven van de markt is hoe de kwaliteit gewaarborgd blijft. Hierbij speelt vooral de vraag wat er kan gebeuren als politiekorpsen kiezen voor de goedkoopste in plaats van de kwalitatief beste optie, bijvoorbeeld door bezuinigingen. De standaarden van FSS die voorheen golden voor forensisch onderzoek zijn niet meer bruikbaar vanaf het moment dat FSS marktpartij is geworden (FSR, 2008). Verder moet voorkomen worden dat aanbieders zich laten beïnvloeden door de wensen van de opdrachtgever, waardoor het vertrouwen in het strafrechtstelsel kan worden geschaad (Cooper & Mason, 2009; Lawless, 2011). Het *Home Office* heeft daartoe een onafhankelijk orgaan ingesteld, de FSR. Het FSR waarborgt onder meer de kwaliteit van forensisch onderzoek, moet toezicht houden op het forensische veld en moet het vertrouwen van de rechtbanken en het publiek in forensisch bewijs behouden (FSR, 2009). De FSR laat zich adviseren door de *Forensic Science Advisory Council* (FSAC). De leden van het FSAC komen uit verschillende organisaties binnen het forensische werkveld en het FSAC werkt samen met de *National Policing Improvement Agency* (NPIA) (Kwakman, 2010). In gezamenlijkheid moeten standaarden en accreditatievoorschriften verder worden ontwikkeld; een proces dat enige jaren gaat duren. Het NPIA heeft een model ontworpen voor de politie en externe aanbieders, waarin voorwaarden voor forensisch onderzoek zijn benoemd, waaronder minimumprijzen en maximale duur van een onderzoek. De FSR heeft geen macht om de marktpartijen te dwingen zich aan de kwaliteitsstandaarden te houden. De particuliere aanbieders houden zich echter aan de kwaliteitseisen om hun reputatie bij de politie en rechtspraak hoog te houden. Daarnaast zijn de particuliere aanbieders die zich vrijwel volledig op forensisch onderzoek voor de strafrechtelijke keten richten geaccrediteerd, in tegenstelling tot de politielabs. De politielabs zijn wel geaccrediteerd op basis van de ISO 9001 (kwaliteitsmanagementsysteem) norm (Kwakman, 2010; Koops et al., 2012).

Financiën

Tot 1991 werd de FSS gezien als politiedienst en daarom gefinancierd vanuit de middelen die de overheid reserveerde voor de politie. Vanaf het moment dat de FSS in 1991 een overheidsinstelling is geworden, moet de politie per zaak betalen voor de onderzoeken die zij laten uitvoeren door de FSS. Het gegeven dat de FSS geen subsidie meer van de politie ontvangt, heeft ervoor gezorgd dat het de politie vrij staat om naar andere forensische onderzoeksinstellingen te gaan. In 1999 is het budget voor forensisch onderzoek verdeeld over de politiekorpsen.

Deze ontwikkeling is versterkt nadat de FSS in 2005 een *Government-owned company* is geworden. Iedere politieregio staat het vanaf dat moment vrij om contracten met particuliere aanbieder aan te gaan. Deze contracten gelden voor vier jaar en kunnen met meerdere particuliere aanbieders worden afgesloten. Critici waarschuwen voor het risico dat een particulier bedrijf een monopoliepositie bemachtigt op de forensische markt. Zo had LGC altijd al een relatief grote marktpositie (20%) toen de FSS nog bestond, en deze is sindsdien alleen maar gegroeid. Nadeel van deze mogelijke monopoliepositie, die zij door de contracten voor vier jaar behouden, kan zijn dat particuliere instituten laks worden wat betreft de snelheid. Een tegenargument is dat commerciële partijen klantgerichter zijn ingesteld dan overheidsinstellingen. Zij zullen hun uiterste best doen om contractverlening na vier jaar te bereiken en zo hun bestaansrecht te garanderen (Koops et al., 2010; Gallop, 2011; Struiksma & Winter, 2012).

3.2 Verenigde Staten

In de Verenigde Staten is van oudsher sprake van marktwerking in het forensische onderzoek. De sector forensisch onderzoek bestaat uit publieke laboratoria, private laboratoria, officieren van justitie, advocaten en opsporingsafdelingen van de politie. Daarnaast houden diverse registers en databanken, beroepsorganisaties en overheidsinstellingen die forensisch wetenschappelijk onderzoek uitvoeren of ondersteunen zich met forensisch onderzoek bezig. Ook voeren medische en lijkschouwinstellingen onderzoek uit, met name ter identificatie. Later in deze paragraaf zal hier verder op worden ingegaan, maar een gebrek aan coördinatie en structuur leidt tot een gefragmenteerde sector met grote kwaliteitsverschillen (NRC, 2009; Koops et al., 2010). De verschillen zijn niet alleen in kwaliteit terug te vinden, maar ook in budget, toegang tot analytisch instrumentarium, de beschikbaarheid van getraind personeel, certificering en accreditatie (NRC, 2009).

Forensische instituten, zowel publieke als private, zijn er in de Verenigde Staten op lokaal, statelijk en federaal niveau. Het totaal aantal private instellingen in Amerika is onbekend. Bekend is dat er ongeveer 30 particuliere laboratoria zijn, die zijn gespecialiseerd in DNA-onderzoek. In 2005 zijn er 389 publieke laboratoria voor strafrechtelijk forensisch onderzoek. Dit zijn 33 federale instellingen, 210 statelijke instellingen, 84 *county* (provinciale) laboratoria en 62 gemeentelijke laboratoria. De meeste publieke instellingen zijn klein, met zestien of minder personeelsleden in dienst. Sommige van deze instellingen zijn gespecialiseerd in een bepaalde vorm van forensisch onderzoek en andere instellingen voeren een breed spectrum aan forensische onderzoeken uit. De onderzoeken die het meest worden gedaan, betreffen: drugs (90%), biologisch (DNA) (65%), vuurwapens en gereedschapssporen (63%), vingerafdrukken (61%), sporen, zoals haren, glas, vezels en verf (59%), documenten (26%) en digitaal onderzoek (11%). Ongeveer de helft van de publieke laboratoria, waaronder politielaboratoria, besteedt bepaalde typen onderzoek uit aan private

instellingen. Dit is met name het geval bij DNA-zaken¹⁰, drugs en toxicologie. De opsporingsafdelingen van de politie voeren met name vingerafdrukonderzoeken uit. Daarnaast doen zij onderzoek op een plaats delict (p.d.), fotografie en bloedpatroon-analyse (NRC, 2009; Koops et al., 2010).

Een van de oorzaken die voor de gefragmenteerde markt wordt gegeven, is dat de meeste forensische instellingen slechts enkele opdrachtgevers hebben, voornamelijk openbare aanklagers en politie. Zij voeren de onderzoeken uit binnen het geografische gebied van hun belangrijkste opdrachtgevers. Daarnaast staat het ieder politiekorps vrij een eigen laboratorium op te richten (Tjin-A-Tsoi, 2013).

Kwaliteit

In 2005 heeft de federale regering van de Verenigde Staten gevraagd om een onderzoek naar de forensische onderzoeksinstituten te doen. Dit verzoek volgt uit diverse rechtszaken die zijn misgelopen door fouten met forensisch bewijs. Een van de conclusies van het onderzoek is dat een vrije markt zonder coördinatie en regulering veel nadelen kent. De nadelen zijn grote verschillen in kwaliteit, kwaliteitsborging en opleiding, weinig aandacht voor R&D, en een gebrekkige kennisbasis en informatieoverdracht van onderzoeken in het forensisch veld. Deze nadelen spelen met name wanneer er geen verplichting bestaat omtrent accreditatie of kwaliteitseisen voor forensische onderzoeken (NRC, 2009).

Dat er geen standaarden bestaan voor forensisch onderzoek of het opzetten van een forensisch onderzoeksinstituut betekent tevens dat er nauwelijks richtlijnen zijn voor de omgang met sporen op een p.d. Dit leidt volgens het onderzoeksrapport (NRC, 2009) in rechtszaken tot bewijsproblemen, aangezien de aanklager niet goed kan aantonen hoe het bewijs is verzameld en onderzocht. Daarnaast bestaan er geen standaarden voor het rapporteren van bevindingen, waardoor in rapportages informatie kan ontbreken (beschrijving methode, onzekerheidsmarges). Accreditatie is, op drie staten na, evenmin verplicht. Publiek gefinancierde laboratoria zijn meestal geaccrediteerd, private instituten vaak niet. Verder bestaat er geen certificering van forensisch onderzoekers. Dit is met name problematisch omdat er binnen de forensische markt een gebrek aan training, educatie en effectieve coördinatie bestaat. Er is geen controle op de accuraatheid en kwaliteit van de kennis van een deskundige. Hierbij is met name de gebrekkige connectie tussen onderzoeksuniversiteiten en forensisch onderzoek een risico. Tot slot is een groot deel van de publieke laboratoria onderdeel van opsporingsdiensten, wat de onafhankelijkheid van forensisch onderzoek kan beïnvloeden. Hiermee wordt bedoeld dat deze instanties te veel gericht zijn op onderzoek in het kader van opsporing en bestraffing en daardoor wellicht de belangen van de verdachte uit het oog verliezen.

¹⁰. Voor zover bekend, wordt er in de Verenigde Staten geen onderscheid gemaakt tussen DNA-vooronderzoek en DNA-onderzoek.

In het onderzoek van het NRC (2009) wordt enkel gesproken over zorgen omtrent de onafhankelijkheid, maar worden geen voorbeelden benoemd. Idealiter zijn forensische laboratoria volgens het onderzoeksrapport autonoom binnen de opsporing en kunnen zij hun eigen prioriteiten stellen met betrekking tot zaken en budgettering. Deze punten samen leiden tot grote kwaliteitsverschillen in de forensische praktijk en tussen forensische disciplines in de VS (Broeders, 2009; NRC, 2009).

Een van de belangrijkste aanbevelingen uit het rapport is dat er een onafhankelijke overheidsinstelling moet worden ingesteld die als toezichthouder fungeert binnen het forensische onderzoek. Deze toezichthouder kan de kwaliteit, inclusief scherpere kwaliteitseisen, van de forensische opsporing, instanties en rapportages in de gaten houden. Dit is met name van belang om de verschillen in kwaliteit te verkleinen. Een minder gefragmenteerde markt zou tevens kunnen leiden tot een beter toezicht op de instanties in het forensische veld (NRC, 2009; Koops et al., 2010).

Financiën

Het totaalbudget van alle forensische laboratoria in de Verenigde Staten wordt in 2008 geschat op ruim één miljard dollar. Hiervan is de helft voor laboratoria op staatsniveau, waaronder de politielaboratoria. De financiering van forensische instellingen verschilt per staat. Federaal is er geen vast budget beschikbaar voor forensisch onderzoek, wel zijn er in iedere staat diverse programma's om dergelijke onderzoeken te financieren (NRC, 2009; Koops et al., 2010).

Het ministerie van Justitie beheert het budget dat wordt gebruikt voor R&D binnen de forensische markt. Het totale budget hiervoor is in 2009 33 miljoen dollar. Daarnaast besteedt de FBI ook 33 miljoen dollar per jaar aan onderzoek. Deze onderzoeken zijn met name gericht op terrorisme en geweld. Naast deze vaste budgetten worden er in wetenschappelijke onderzoeken middelen vrijgemaakt voor de ontwikkeling van nieuwe technieken en onderzoeksmethodes (NRC, 2009; Koops et al., 2010).

3.3 België

In België zijn er weinig regels met betrekking tot forensisch onderzoek en de politie. Het forensische veld is verdeeld over vier (typen) aanbieders. Deze zijn het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC), laboratoria voor technische en wetenschappelijke politie (TWP), universitaire laboratoria en private laboratoria. Het staat de politie vrij om van iedere aanbieder gebruik te maken. De enige concrete eis die de Belgische wet stelt, is dat het DNA-bewijs dat ter terechtzitting wordt gebruikt in een geaccrediteerd laboratorium is onderzocht.¹¹

¹¹. Koninklijk besluit ter uitvoering van de wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-onderzoek in strafzaken.

De vier aanbieders zullen kort worden toegelicht.

In 1990 heeft in België een onderzoek plaatsgevonden naar de noodzakelijke aanpassingen van de organisatie en werking van het politie- en justitiewezen. Dit naar aanleiding van het onderzoek naar de 'Bende van Nijvel'. De onderzoekscommissie heeft vastgesteld dat de afwezigheid van een nationaal gerechtelijk laboratorium een grote hindernis vormt voor het voeren van een efficiënt en succesvol strafonderzoek. Op dat moment is het Belgisch forensisch onderzoek op geen enkele wijze gecentraliseerd of gecoördineerd. Forensisch onderzoek wordt met name uitgevoerd door de technische politie en laboratoria van ziekenhuizen. Om een onderzoek degelijk te kunnen uitvoeren, zijn centrale databanken, uniforme opleidingen van laboranten en een centrale instantie om problemen aan voor te leggen onontbeerlijk. Om die reden beveelt de Commissie aan om het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC) op te richten. Met de oprichting van het NICC heeft de Belgische overheid gedeeltelijke centralisatie van het forensisch onderzoek voor ogen. Het instituut moet de functie van centraal laboratorium voor TWP vervullen. Het NICC is ingericht als centraal laboratorium met vijf regionale laboratoria en daaronder de lokale laboratoria voor TWP. Naast forensisch onderzoek dient het instituut zich te richten op de ontwikkeling van de wetenschappelijke politie. Bovendien krijgt zij de opdracht nationale databanken op te richten (zoals de nationale DNA-databank en de nationale ballistische gegevensbank; Vandamme, 2012).

Het NICC is een federale, wetenschappelijke instelling die onder het toezicht van de minister van Justitie valt. Het instituut verricht enkel onderzoeken op verzoek van gerechtelijke overheden. Voor particulieren of andere instanties voeren zij geen onderzoek uit. Bij het NICC werken in 2011 146 personen. Het NICC krijgt in 2008 10.401 onderzoeksaanvragen, in 2009 zijn dit er 9.762 en in 2010 8.670 (Federale overheidsdienst Justitie, 2011; Vandamme, 2012). De gemiddelde doorlooptijd van de diverse onderzoeksgebieden is, evenals in Nederland divers. Doordat het de Belgische instanties vrij staat om andere laboratoria te raadplegen ingeval er te weinig capaciteit is bij het NICC, bestaan er vrijwel geen structurele achterstanden (Vandamme, 2012).

Ter ondersteuning van het opsporingsonderzoek kunnen opsporingsdiensten een beroep doen op de laboratoria van de TWP, die behoren tot de Federale Gerechtelijke Politie. Elk gerechtelijk arrondissement beschikt over een TWP-laboratorium. De TWP zoekt op een p.d. sporen en stelt deze veilig. Ze kan wat betreft DNA enkel sporen veiligstellen, bemonsteren en deze ter analyse opsturen aan een geaccrediteerd laboratorium. Daarentegen mag de TWP wel zelf vinger- en palmafdrukken vergelijken in haar laboratorium. In 2011 lag het aantal sporen dat werd veiliggesteld door de TWP op 63.306 (De Cloet, 2008; Federale politie, 2012).

Verder bestaan er enkele universitaire laboratoria.¹² Het belangrijkste onderzoeksgebied van deze laboratoria is wetenschappelijk onderzoek binnen de geneeskunde en gezondheidskunde. Daarnaast richten zij een deel van hun werkzaamheden op forensische activiteiten voor parketten, politie en rechtbanken. Hierbij gaat het met name om specialistisch forensisch onderzoek op geneeskundig gebied, zoals complexe autopsies en toxicologie.

Tot slot zijn er enkele private laboratoria. Deze laboratoria zijn commerciële instellingen die zich vooral toespitsen op onderzoek binnen hun vakgebied. Een deel van hun werkzaamheden richt zich op forensisch onderzoek voor politie en gerechtelijke magistraten. De belangrijkste (EN ISO/IEC 17025 geaccrediteerde) particuliere laboratoria zijn BIO.be, Eurofins Forensics Belgium (voormalig Chemiphar), Stellar Data Recovery en Karvadi.

De oprichting van het NICC betekende de komst van een potentiële concurrent voor particuliere en universitaire laboratoria. In de praktijk blijkt dit slechts een gedeeltelijke concurrentie te zijn. Het NICC richt zich enkel op forensische onderzoeken op strafrechtelijk terrein en de particuliere en universitaire laboratoria hebben een breder onderzoeksgebied. Het NICC mag uitsluitend opdrachten uitvoeren van overheidsfunctionarissen en niet van particulieren of andere niet-overheidsinstellingen. Tot slot onderzoekt het NICC niet alle forensische gebieden. Particuliere instituten blijven dus belangrijke aanbieder van specialistisch onderzoek binnen de forensische markt. Zo is een van de belangrijkste werkzaamheden van FI-Ugent autopsies, en gaan vrijwel alle autopsies naar FI-Ugent. Het NICC beschikt dan ook niet over een monopolie op forensisch onderzoek voor de politie. Dit komt door de ondercapaciteit bij het NICC en het feit dat het NICC niet in alle forensische disciplines gespecialiseerd is. Daarnaast speelt het feit dat overheidsfunctionarissen de vrije keuze hebben tussen het NICC, universitaire en particuliere laboratoria. De redenen waarom de politie ervoor kiest om een ander instituut in te schakelen, zijn vrij praktisch van aard. Zo doet de politie in Brugge meestal een beroep op Eurofins Forensics omdat dit instituut dichterbij gelegen is dan het NICC. Ongeacht voor welk instituut de politie kiest, dient zij te betalen voor de producten die zij afneemt. De kosten voor forensisch onderzoek verschillen, voor zover inzichtelijk, weinig tussen de verschillende aanbieders van forensisch onderzoek (Federale politie, 2012; Vandamme, 2012).

¹². De belangrijkste laboratoria zijn het Forensisch Instituut van de Universiteit Gent (FI-Ugent), de Dienst Forensische Geneeskunde van het Universitair Ziekenhuis Leuven, het Laboratorium voor Toxicologie en Voedselchemie van de Katholieke Universiteit Leuven, het Multidisciplinair Centrum voor Gerechtelijke Geneeskunde van de Universiteit Antwerpen en het Biomedisch Onderzoeksinstituut van de Universiteit Hasselt (Vandamme, 2012).

Kwaliteit

De Belgische wet stelt geen eisen aan gerechtelijk deskundigen, waaronder forensische wetenschappers. Er zijn, op enkele uitzonderingen na, geen formele criteria betreffende de kwaliteit, integriteit, betrouwbaarheid en competenties van deskundigen in de rechtszaal. Doordat de rechters vaak niet over de nodige kennis beschikken om de kwaliteit van deze deskundigen te beoordelen, ontstaat de laatste jaren steeds meer vraag naar een objectief systeem dat deze beoordeling kan maken (De Kinder, 2010). Een volledige reorganisatie van het forensische onderzoek is noodzakelijk, maar niet op korte termijn mogelijk. De aanstelling van een forensisch adviseur die de rechterlijke macht advies geeft, is echter wel op korte termijn haalbaar volgens BELAC, de Belgische accreditatie-instelling. Het BELAC beoordeelt en accrediteert instellingen overeenkomstig de vereisten van de toepasselijke internationale ISO 17205 normen (BELAC, 2011; Vandamme, 2012).

Voordat het NICC werd opgericht, was de kwaliteit van forensisch onderzoek versplinterd. Hoewel de komst van het NICC dit deels heeft verbeterd, is DNA-onderzoek nog steeds gefragmenteerd door de vele spelers op de markt. De verschillende laboratoria werken en rapporteren op hun eigen manier, waardoor het voor de Belgische justitie moeilijk is een oordeel te vellen over de kwaliteit van forensisch onderzoek. Dit wordt versterkt door het feit dat de Belgische justitie geen visie heeft op forensisch onderzoek en magistraten over weinig (technische) kennis van forensische opsporing beschikken (Faes, 2012). De geaccrediteerde laboratoria worden op werkwijze en kwaliteit gecontroleerd door het BELAC. Ondanks het bestaan van deze accreditatie-instelling zorgt een gebrek aan een eenduidige manier van rapporteren ervoor dat de kwaliteit van forensisch onderzoek niet gegarandeerd is. Dit gebrek aan garantie wordt vergroot door een afwezigheid van toezicht op niet-geaccrediteerde instellingen en deskundigen.

Financiën

De inkomsten van het NICC bestaan uit overheidssubsidies en opbrengsten uit de verkoop van producten en ontvangst van subsidies (Federale politie, 2012). De universitaire laboratoria hebben drie belangrijke geldstromen. Allereerst krijgen zij geld van de universiteit waarbij zij zijn aangesloten. Daarnaast krijgen de laboratoria betaald voor de opdrachten die zij doen voor particulieren, bedrijven en overheidsinstellingen. Verder ontvangen deze laboratoria voor bepaalde innovatieve onderzoeken die zij doen subsidie van de Belgische overheid. Particuliere laboratoria verkrijgen hun inkomsten uit de opdrachten die zij doen voor particulieren, bedrijven en overheidsinstellingen.

3.4 Duitsland

Het *Bundeskriminalamt* (BKA) is de federale recherche van Duitsland. De dienst valt onder het ministerie van Binnenlandse zaken. Het BKA is het centrale orgaan met betrekking tot forensisch onderzoek binnen het strafrechtssysteem. Het instituut is de coördinator van forensische onderzoeken voor de politie in Duitsland. Daarnaast verzorgt het opleidingen en R&D en onderhoudt het nauw contact met forensische instituten in andere landen. Naast de andere functies van de federale recherche beschikt het BKA over een laboratorium voor forensische onderzoeken. In totaal werken er ongeveer driehonderd medewerkers in dit laboratorium in zestig verschillende beroepsvelden. Per jaar behandelen zij ongeveer 5500 zaken met betrekking tot ernstige criminaliteit, 7.700 forensische onderzoeken en 14.500 bewijsstukken. Dit zijn bewijsstukken voor alle type zaken, zowel *High Impact Crimes* (HIC) als lage prioriteitszaken. In de praktijk worden vaak de ingewikkelde HIC-zaken door de laboratoria van de staatspolitie naar het BKA doorgestuurd (Bundeskriminalamt, 2013).

Iedere deelstaat van de Duitse Bondsrepubliek heeft zijn eigen politiekorps, in totaal zijn er in Duitsland zestien politiekorpsen. Het korps is autonoom en mag zelf invulling geven aan zijn taken, inclusief forensische opsporing. In de praktijk betekent dit dat de politie een instituut of afdeling voor forensisch onderzoek heeft opgericht. In sommige deelstaten is dit één laboratorium dat centraal voor de gehele deelstaat het forensisch onderzoek doet. In enkele deelstaten zijn de laboratoria verdeeld over een aantal politiebureaus. De deelstaatspolitielaboratoria hebben gemiddeld 200 medewerkers, waarvan een derde forensische wetenschappers, en doen 18.000 tot 100.000 onderzoeken per jaar, afhankelijk van de grootte van de deelstaat. Deze politielaboratoria voeren onderzoek uit op alle forensische onderzoeksgebieden. Het staat de politielaboratoria vrij om naast onderzoeken voor politie, OM en rechtszaken ook onderzoeken voor advocaten uit te voeren (Bundeskriminalamt, 2011; ENFSI, 2013).

Naast de laboratoria van de politie zijn er ook particuliere aanbieders van forensisch onderzoek op de markt. Deze aanbieders zijn commerciële bedrijven, maar ook laboratoria van ziekenhuizen. De politie schakelt deze aanbieders met name in voor specialistische onderzoeken. De keuze voor samenwerking met een particuliere aanbieder staat de politie vrij. Het grootste deel van de onderzoeken wordt echter binnen de politielaboratoria uitgevoerd (bron: mailcontact BKA).

Kwaliteit

De kwaliteit van forensisch onderzoek in Duitsland is onder een vergrootglas komen te liggen na de zaak van *'das Phantom'*. De Duitse politie dacht op basis van DNA-onderzoek te maken te hebben met een seriemoordenaar die in het gehele land actief was in de periode 1993-2009 en aan meer dan veertig moorden kon worden gelinkt. Hoewel al eerder aan de kwaliteit van de DNA-onderzoeken werd getwijfeld,

volgde in 2009 de ontknoping. Na jaren intensief opsporingsonderzoek naar een seriepleger bleek er sprake te zijn van contaminatie van de wattenstaafjes door een fabrieksmedewerker van de wattenstaafjesfabriek. Er was dus geen sprake van een seriepleger en de opsporingsonderzoeken konden voor een groot deel opnieuw worden uitgevoerd (www.spiegel.de, 2009; www.time.com, 2009). Om een dergelijke fout in de toekomst te voorkomen, is een databank opgericht met het DNA van een ieder die binnen het DNA-terrein onderzoek doet of eraan is gelieerd. Voornoemde zaak heeft met name de kwetsbaarheid van DNA-onderzoek aan het licht gebracht, waardoor het BKA en opsporingsinstanties hard hebben moeten werken om de kwaliteit en geloofwaardigheid van DNA-bewijs te garanderen (Bundeskriminalamt, 2013).

Accreditatie van forensische laboratoria is in Duitsland niet verplicht. Het BKA-laboratorium is wel geaccrediteerd op basis van EN ISO/IEC 17025, evenals een aantal forensische politielabs. Dit zijn met name de politielabs op staatsniveau zoals:

- *The department of Forensic Science of the State Criminal Investigation Office Hamburg*
- *The Bavarian State Bureau of Investigation Forensic Science Institute*
- *The Forensic Science Institute Hannover*
- *The Forensic Science Institute Wiesbaden*
- *The Forensic Science Institute Berlin*
- *The State Criminal Police Office North Rhine-Westfalen - Department of Forensic Science Dusseldorf* (ENFSI, 2013).

De politiebureaus met laboratoria die zijn verdeeld over een staat zijn vrijwel niet geaccrediteerd, maar houden zich wel aan kwaliteitseisen die zijn gesteld door het BKA. Het BKA controleert de laboratoria van de staatspolitie periodiek op hun kwaliteit van onderzoek en rapportages (Bundeskriminalamt, 2013).

Het BKA en de Duitse overheid zien het nut van accreditatie in. Desondanks vinden zij de strikte kwaliteitsnormen die moeten worden gehanteerd door de laboratoria voor forensisch onderzoek en waarop door het BKA streng toezicht wordt gehouden voor dit moment voldoende (bron: mailcontact BKA). Het BKA controleert de kwaliteit door bijvoorbeeld sporendragers naar de diverse instituten op te sturen en de kwaliteit van onderzoek, resultaten en rapportages met elkaar te vergelijken. Wanneer blijkt dat standaarden niet uniform worden nageleefd, worden deze aangepast of verduidelijkt (Becker et al., 2001). Het BKA staat zelf onder toezicht van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Financiën

Het BKA is een overheidsgefinancierde instelling. Dit betekent dat het forensische onderzoek dat door BKA uitgevoerd wordt door de overheid wordt betaald. De laboratoria van de staatspolitie worden gefinancierd door de federale overheid en de federale staten. Wanneer de staatspolitie een particuliere aanbieder inschakelt voor het uitvoeren van forensisch onderzoek wordt dit, per afgenomen product, vanuit het budget van de staatspolitie gefinancierd (bron: mailcontact BKA).

3.5. Beschouwing

Uit de inrichting en ontwikkelingen van het forensische veld in het buitenland kunnen diverse leerpunten worden gedestilleerd voor de Nederlandse situatie. De geschiedenis in het buitenland leert vooral dat het privatiseren van de grootste aanbieder van forensisch onderzoek, zoals in het VK is gebeurd, kan leiden tot onzekerheid voor opsporingsdiensten en de rechterlijke macht. Deze onzekerheid richt zich met name op kwaliteit van en budget voor forensisch onderzoek. Daarnaast is het voor de opsporing van belang dat de duurdere en specialistische forensische diensten beschikbaar blijven. Hiermee hangt de noodzaak van financiering en continuering van R&D samen.

De overheid in het Verenigd Koninkrijk heeft de noodzaak gevoeld een onafhankelijke toezichthouder op de forensische markt in te stellen. Dit orgaan houdt toezicht op de kwaliteit, opleiding en R&D. In Duitsland en België is een centraal overheidsorgaan ingesteld dat toezicht dient te houden op forensisch onderzoek binnen de strafrechtelijke keten.

Uit de situatie in het buitenland kunnen tevens diverse aandachtspunten worden afgeleid voor de kwaliteitsborging in het forensische veld in Nederland. Zo is het voor de kwaliteit belangrijk dat de forensische opsporing niet gefragmenteerd raakt. Uit de Amerikaanse situatie blijkt het belang van het invoeren van uniforme kwaliteitseisen of het verplicht stellen van accreditatie. De situatie in België leert dat een toezichthouder alleen niet voldoende is om de kwaliteit van forensisch onderzoek te garanderen. Door de vele aanbieders van forensisch onderzoek is het voor de gerechtelijke macht moeilijk de waarde en kwaliteit van forensische bewijsvoering in de rechtszaak in te schatten. Dit wordt verder bemoeilijkt door gebrekkige kwaliteitseisen en het gebrek van certificering voor deskundigen.

De particuliere aanbieders op de forensische markt in het Verenigd Koninkrijk, België en Duitsland kunnen door de politie worden ingeschakeld in geval van specialistisch forensisch onderzoek. De politie betaalt daarvoor uit eigen middelen. Het kan een voordeel zijn als de politie zelf beschikt over budget voor forensisch onderzoek. Zij ziet dan in hoeveel forensisch onderzoek kost. Een risico hierbij is dat de politie, vanuit financiële overwegingen, besluit meer onderzoeken zelf te gaan doen.

Uit een onderzoek uit het Verenigd Koninkrijk blijkt dat dit problematisch kan zijn wanneer zij hier niet de tijd en vereiste kennis voor heeft. Daarnaast vormt de keuzevrijheid een risico wanneer de politie besluit voor de aanbieder met de laagste prijs te gaan in plaats van een beslissing te maken op basis van kwaliteit.

4 Visie op forensisch onderzoek en onderzoeksruimten bij de politie

In dit hoofdstuk wordt beschreven wat de visie van de politie is op forensisch onderzoek in het algemeen en op de onderzoeksruimten in het bijzonder. Daartoe wordt gebruikgemaakt van bestaande documenten, de bevindingen uit de gevoerde gesprekken en de bezoeken aan de drie onderzoeksruimten. Als eerste wordt ingegaan op de noodzaak tot het ontwikkelen van een integrale visie op forensisch onderzoek. Daarna volgt de visie van de politie op de beoogde onderzoeksruimten. Die visie is vertaald naar een aantal argumenten pro onderzoeksruimten. In de gesprekken met anderen dan de politie is eveneens ingegaan op hun visie ten aanzien van de onderzoeksruimten. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een korte beschouwing.

4.1 Noodzaak tot een visie

De noodzaak tot een integrale visie op de forensische opsporing heeft een krachtige impuls gekregen naar aanleiding van de Schiedammer parkmoord en het daarop volgende onderzoek van de commissie Posthumus in 2005. In het programma Versterking Opsporing en Vervolg (Openbaar Ministerie, politie & NFI, 2005) is een groot aantal aanbevelingen opgenomen om de geconstateerde tekortkomingen aan te pakken. De aanbevelingen hebben betrekking op de organisatie en de inhoudelijke aspecten van de forensische opsporing. De Raad van Hoofdcommissarissen stelt in zijn visiedocument 'Spelverdeler in de opsporing' dat het forensische onderzoek onvoldoende is ingebed in operationele en tactische rechercheprocessen. Bij politie en OM is onvoldoende aandacht voor forensische opsporing en de vereiste competenties worden niet altijd ingezet (Hoogenboom & Vaes, 2004). De forensische opsporing is (nog) te veel ondergeschikt aan het tactische en operationele rechercheproces. Mits geïntegreerd in de strafrechtelijke keten kan en moet forensische opsporing een leidende rol vervullen in het totale politiewerk. Dit gegeven de ervaring dat het verhoor van verdachten steeds minder oplevert en het moeite kost om naast het verhoor aan goed, tactisch bewijs te komen.

De visie komt er in de kern op neer dat er een structurele integratie van technologie zal moeten plaatsvinden in alle aspecten van het politiewerk. De rol en betekenis van de forensische opsporing en onderzoeken zullen sterk toenemen. De politie kan niet achterblijven bij die ontwikkelingen. Aan deze visie op de forensische opsporing liggen de volgende doelstellingen ten grondslag: 1) meer zaken ophelderen 2) de opsporing effectiever en efficiënter maken en 3) tegemoet komen aan de vraag vanuit de politie om een richtinggevende visie te ontwikkelen. De visie van de politie op de forensische opsporing is omgezet naar een inrichtingsplan. Bij het formuleren van het inrichtingsplan is een aantal uitgangspunten van belang geweest. Deze uitgangspunten hebben betrekking op de (door)ontwikkeling van de forensische op-

sporing binnen de Nationale Politie (Hulshof, 2012). In het kader van deze ontwikkelingen is in 2010 gestart met een Nationaal Programma FO. De forensische opsporing dient in de toekomst niet alleen ondersteunend, maar – waar nodig – ook richtinggevend (sturend) te zijn in opsporingsonderzoeken. Forensisch onderzoek heeft duidelijk toegevoegde waarde op het vlak van bewijsvoering en de technische opsporingsmogelijkheden zijn groot. Hiertoe dient het forensische domein optimaal aan te sluiten bij de informatieorganisatie van de politie, onder meer door het aanleveren van sturingsinformatie voor opsporingsdoeleinden.

Om deze doelen te bereiken, zijn in de Visie op Forensische Opsporing (Vissers & Van Hartskamp, 2011) de volgende ontwikkelingen beschreven:

- *Forensic Intelligence*. De *core business* van het forensische onderzoek bestaat uit het verzamelen van informatie, afkomstig van aangetroffen sporen op de p.d. Deze informatie wordt gevalideerd, gewaardeerd, gerelateerd aan en toegepast op een onderzoek of op de opsporing in het algemeen.
- *P.d.-onderzoek*. Het forensische onderzoek begint veelal bij het aantreffen van sporen en/of sporendragers op de p.d. Hier wordt de basis gelegd voor een succesvol vervolgonderzoek. Met de voortschrijding van de techniek zal het vervolgonderzoek steeds meer gaan plaatsvinden op de p.d. Het lab op de p.d. brengen (*'Lab on a chip'*) wordt zo snel mogelijk gerealiseerd.¹³
- *Forensisch advies*. Om het forensische proces optimaal uit te voeren en de juiste beslissingen te kunnen nemen op forensisch gebied, zijn hoogwaardig forensisch advies en kennis van criminalistiek essentieel. Hiertoe wordt binnen de formatie van de forensische opsporing ruimte gecreëerd voor de instroom van HBO/WO-opgeleide medewerkers, ten behoeve van hoogwaardig onderzoek- en advieswerk binnen de eenheden.
- *Primair onderzoek aan sporen en sporendragers*. In onderzoeksruimtes van de politie kan zowel indicatief als selectieonderzoek plaatsvinden.¹⁴ Deze vormen

¹³. Om een voorbeeld te noemen: er zijn apparaten op de markt waarmee snel (bijvoorbeeld op de p.d.) een globaal DNA-profiel kan worden gemaakt (op basis van 5 markers). De politie ziet grote voordelen van het gebruiken van de 'lab on a chip' en ziet daarin geen principiële bezwaren. In dat verband wordt een vergelijking gemaakt met het onderzoek naar alcohol in het verkeer. Voorheen moest een buisje bloed worden afgenomen en opgestuurd naar het NFI voor analyse. Tegenwoordig kan de politie zelf nauwkeurig het promillage alcohol in het bloed bepalen met behulp van het ademanalyseapparaat. Belangrijk hierbij en bij verdere technologische toepassingen in de politiepraktijk is dat de bedieners gecertificeerd/opgeleid zijn en op een juiste wijze gebruikmaken van de apparatuur.

¹⁴. Indicatief onderzoek: met dit type onderzoek kan binnen een uur een indicatie worden gegeven of het een bloed-, speeksel- of spermaspoor betreft. Onder selectieonderzoek kan het volgende worden verstaan: *"De context van het SVO wordt tussen zoeker en onderzoeker ter plekke besproken, waardoor de selectie van SVO's zorgvuldiger kan plaatsvinden en de kans op kansrijke sporen stijgt. De DNA-vooronderzoekers van de politie kunnen in dat geval helpen een selectie te maken van de SVO's die wel naar het NFI mogen worden opgestuurd"* (Maters, 2011).

van onderzoek leiden tot versnelling van de analyse, grotere kans op succes en efficiënte inzet van mensen en middelen binnen en buiten forensische opsporing.¹⁵

4.2 Visie en beoogde voordelen van onderzoeksruimten volgens de politie

De wens van de politie om onderzoeksruimten in te richten, vloeit derhalve voort uit de integrale visie op de opsporing waarbij forensisch onderzoek een steeds prominentere rol gaat spelen. De onderzoeksruimten passen in een natuurlijke beweging waarin de politie zich wil blijven ontwikkelen om de criminaliteit te kunnen bestrijden. In de tijd van voor het DNA-onderzoek ging het forensisch onderzoek vooral om vingerafdrukken en werktuigsporen. Thans gaat het om de onderzoeksruimten en de ambitie van de politie om multidisciplinair onderzoek te doen. Uit de bestudeerde documentatie¹⁶, gesprekken met respondenten en bezoeken aan de drie onderzoeksruimten komen verschillende argumenten naar voren die de meerwaarde van de onderzoeksruimten binnen de forensische opsporing onderstrepen. Die argumenten hebben betrekking op snelheid, efficiëntie en kwaliteit. Hieronder worden de belangrijkste argumenten genoemd.

Snelheid

De nabijheid van de laboranten en de tactische recherche maakt dat er snel relevante informatie aan het researcheteam kan worden doorgegeven. De snelheid en flexibiliteit van de politielaboranten (die ook in de avond en het weekend kunnen worden ingezet) worden afgezet tegen die van het NFI. Het NFI is op werkdagen enkel tijdens kantooruren open en heeft langer tijd nodig voor vooronderzoek. Door snellere beschikbaarheid van relevante informatie kan het tactische opsporingsproces efficiënter functioneren. In de gesprekken met politie zijn de volgende praktijkgevallen genoemd waaruit de meerwaarde blijkt van vooronderzoek.

- Er is een vuurwapen binnengekomen waarbij met spoed is verzocht om onderzoek naar dacty (vingerafdruk)-sporen, want er is al een verdachte aangehouden. Voordat hij voorgeleid wordt, wil het tactische team weten of het vuurwapen wel van hem is. De vooronderzoeker kan het vuurwapen direct bemonsteren en binnen korte tijd is er een positieve uitslag.
- De vraag of het bij een vermoedelijke drugshandel aangetroffen goed drugs is, kan de vooronderzoeker met een indicatieve test aantonen. Dat is juridisch gezien voldoende om iemand in voorlopige hechtenis te plaatsen. Een negatieve uitslag is in dit verband ook relevant voor het tactische team.

¹⁵. Overgenomen uit Hulshof (2012).

¹⁶. Het betreft met name de rapportage van Maters (2011) en de notitie van Mapes, Wijbenga en Loef-
fen (2013).

Efficiëntie

Het rechteam kan op basis van de resultaten uit het vooronderzoek de tactiek aanpassen en derhalve efficiënter werken. Bepaalde scenario's hoeven bijvoorbeeld niet meer te worden uitgerechercheerd en kansrijke scenario's kunnen eerder worden onderzocht. De teams kunnen op basis van snelle resultaten eerder worden op- of afgeschaald. Een en ander kan tijd en geld besparen en ook de kans op een succesvolle opsporing vergroten.

Tijdens het DNA-vooronderzoek kunnen andere sporen worden aangetroffen dan waarnaar wordt gezocht. Deze extra informatie kan van betekenis zijn voor het verloop van het onderzoek, de verhoren of de hechtenis. Een voorbeeld uit het onderzoek van Maters (2011):

- Stukken van Overtuiging (SvO's) worden aangeleverd naar aanleiding van een mishandeling. In deze zaak worden een paar sportschoenen van de verdachte aangeleverd die onderzocht moeten worden op de aanwezigheid van bloedsporen (mogelijk van het slachtoffer). Tijdens het onderzoek zijn geen bloedsporen aangetroffen, maar in de binnenvoering van de schoenen wel twee zakjes met in totaal 16 pillen en een plak hasj. Doordat deze informatie snel aan het tactische team kan worden doorgegeven, kan de verdachte mede op grond van andere strafbare feiten langer worden vastgehouden, hetgeen voor het tactische onderzoek nuttig is.

De context van het delict en de SvO's kunnen direct worden besproken met de vooronderzoeker. Hierdoor kan de selectie van SvO's zorgvuldiger plaatsvinden en de kans op goede sporen stijgen. De vooronderzoekers kunnen helpen bij het selecteren en – in overleg met het OM – prioriteren van kansrijke sporen die vervolgens kunnen worden ingestuurd bij het NFI. Hierdoor wordt efficiënt gebruikgemaakt van de beschikbare en beperkte capaciteit van het NFI.

- De inschatting op basis van een aantal jaren ervaring in een van de drie onderzoeksruimten is dat ná DNA-vooronderzoek 20 tot 30 procent van de aangeboden sporen/sporendragers voor vooronderzoek door de politie niet wordt ingestuurd naar het NFI. Een van de redenen om sporen niet in te sturen, is dat er te weinig ruimte in de *Service Level Agreement (SLA)*¹⁷ is voor nader DNA-onderzoek door het NFI. Een andere reden is dat de sporen onvoldoende kansrijk worden geacht. Geen vooronderzoek door de politie houdt in dat het NFI (of andere instituten) tijd en energie steekt in het onderzoeken van niet-kansrijke sporen.

¹⁷. Op de inhoud van Service Level Agreements wordt in hoofdstuk vijf dieper ingegaan.

Door de tussenkomst van een vooronderzoeker worden de kansen op onduidelijkheden (c.q. slechte vraagstellingen aan het NFI) verminderd; men spreekt ‘dezelfde taal’. Dit heeft een positief effect op de efficiëntie van de werkprocessen bij het NFI en de voortgang van het opsporingsonderzoek.

In het Inrichtingsplan Nationale Politie wordt uitgegaan van tien onderzoeksruimten bij de eenheden voor de bijzondere taken en expertises op forensisch gebied. De vraag of er tien onderzoeksruimten nodig zijn, wordt door de politie positief beantwoord.¹⁸ De argumenten worden gezocht in het zoveel mogelijk beperken van vervoersbewegingen. Daarnaast wordt beargumenteerd dat bij meer onderzoeksruimten evenveel laboranten nodig zijn om de vraag vanuit de eenheden te kunnen verwerken. De investeringskosten in gebouwen zijn eenmalig en kunnen over een lange termijn worden afgeschreven.

De politie wil dat de laboranten, die zich in verband met de grote vraag vanuit de eenheden thans vooral richten op DNA-vooronderzoek, in de toekomst meer multidisciplinair gaan werken. Dit houdt bijvoorbeeld in dat zij naast DNA-vooronderzoek ook dacty kunnen onderzoeken of een SvO op zowel werktuigsporen als biologische sporen onderzoeken. Multidisciplinair werken in de onderzoeksruimten door de laboranten vergroot volgens de politie nog meer de snelheid en efficiëntie van het opsporingsproces.

- Door werktuigsporen kunnen zaken aan elkaar worden gekoppeld. Als in een van de zaken dan een biologisch spoor wordt gevonden, is het mogelijk om in een keer een hele serie zaken op te lossen.

Kwaliteit

Het SvO blijft ‘in huis’ en daarmee beschikbaar voor de tactische recherche, die het SvO kan gebruiken in bijvoorbeeld het verhoor. Doordat de SvO’s niet worden vervoerd, is de kans op contaminatie kleiner.

De directe contactmogelijkheden tussen de hoogopgeleide vooronderzoeker en de recherche (laagdrempelig contact) leiden tot wederzijdse kennisoverdracht. Dit resulteert in een nadere professionalisering van de onderzoeker (die de praktijkkennis krijgt aangereikt) en de rechercheur (die leert hoe SvO’s het best kunnen worden geraapt, verpakt, aangeleverd et cetera). Verder is directe feedback mogelijk in het geval dat er fouten zijn gemaakt. Dit komt de kwaliteit van de forensische opsporing ten goede.

¹⁸ De landelijke eenheid (LE) moet, indien noodzakelijk, gebruikmaken van de faciliteiten van Midden-Nederland. In de inrichting van de LE is geen rekening gehouden met een onderzoeksruimte voor DNA-vooronderzoek en twee laboranten, omdat de laboranten naar verwachting te weinig zaken per jaar kunnen doen.

4.3 Visie van derden op onderzoeksruimten bij de politie

Uit het voorgaande blijkt dat de politie een groot voorstander is van eigen onderzoeksruimten en (toekomstige) onderzoeksmogelijkheden op forensisch gebied wil incorporeren in de opsporingspraktijk. De andere partijen in het forensische veld zijn minder enthousiast over het voornemen om onderzoeksruimten in te richten bij de politie. Er zijn globaal gesproken twee visies op de rol van de politie in het forensische onderzoek en in het bijzonder op het inrichten van eigen onderzoeksruimten.

Binnen de eerste visie is er voor de onderzoeksruimten ofwel een uitbreiding naar tien locaties geen plaats. De voordelen van de eigen onderzoeksruimten die de politie noemt, zijn niet overtuigend. Zo is snelheid een argument, maar – zo wordt gesteld – het NFI heeft inmiddels sprintproducten en kan daardoor sneller producten leveren. Deze optie wordt nog niet volledig benut. De particuliere instituten bogen eveneens op een snelle levering. Dat elke eenheid vanwege de aanrijdtijden een eigen onderzoeksruimte moet hebben, is gezien de zeer beperkte geografische schaal van Nederland evenmin overtuigend. Kwaliteit is naar de opvattingen van derden ook geen argument, want zowel het NFI als particuliere instituten leveren goede kwaliteit. Voor een betere kwaliteit van het zoeken en veilig stellen van sporen zijn geen laboratoria nodig. Feitelijk draaien de tegenargumenten om het financiële aspect (en belang). Waarom zou de politie in deze tijden van bezuinigingen (willen) investeren terwijl de infrastructuur er al ligt met het NFI en de particuliere instituten? De redenering is dat schaarse middelen beter kunnen worden geïnvesteerd in het optimaliseren van de bestaande structuur en methoden dan in nieuwe voorzieningen. Tevens zou het de politie ontbreken aan een langetermijnvisie op forensisch onderzoek. Gezien de technologische ontwikkelingen kan in de nabije toekomst veel forensisch onderzoek reeds op de p.d. plaatsvinden (*lab on a chip*). Hierop anticiperen in kennis- en kwaliteitsontwikkeling verdient meer aandacht dan de huidige discussie over de onderzoeksruimten. Hierbij moeten dan ook de wettelijke regelingen (en beperkingen) omtrent afname en analyse van DNA-monsters worden betrokken.

Binnen de tweede visie worden er wel bepaalde voordelen gezien van de eigen onderzoeksruimten bij de politie. Die voordelen zijn dat er een betere selectie kan worden gemaakt van de stukken die vervolgens naar het NFI worden gestuurd voor analyse. Het NFI krijgt een selectiever, lees kansrijker deel van het totale aantal te onderzoeken bemonsteringen hetgeen winst oplevert in termen van efficiëntie en effectiviteit. In theorie zouden de oplossingspercentages hierdoor moeten stijgen, omdat de ruimte binnen de SLA effectiever wordt benut, meer sporen onderzocht en dus meer onderzoeksmogelijkheden worden gecreëerd.

Aan de wens van de politie om vooronderzoek te verrichten, moeten wel eisen van kwaliteit worden gesteld, zodat er later in de rechtsgang geen discussie kan ontstaan. Bij die eisen horen een geaccrediteerde onderzoeksruimte en voldoende, goed opgeleid personeel. In verband hiermee wordt als voordeel van de onderzoeksruim-

ten aangemerkt dat de hoog opgeleide laboranten direct contact hebben met de tactische recherche. Door de interactie tussen laboranten en rechercheurs kan de kwaliteit van de opsporing en bemonstering toenemen. Deze argumenten komen overeen met hetgeen de politie ook als voordeel van de onderzoeksruimten naar voren brengt. Overigens is het een punt van discussie of, en zo ja in hoeverre, er afstand moet zijn tussen de laboranten en de recherche vanwege neutraliteit en objectiviteit. Het borgen van kwaliteit is een aandachtspunt en de vraag rijst of het haalbaar is om in alle eenheden een onderzoeksruimte te creëren. Als er al onderzoeksruimten komen, dan wordt ervoor gepleit om dit te beperken tot een klein aantal.

4.4 Beschouwing

Maatschappelijke en technologische ontwikkelingen vergen van de politie een herbezinning op de rol van het forensische onderzoek in de opsporing. De politie wil hieraan een significante bijdrage leveren door onder meer onderzoeksruimten in te richten. De visie van de politie op de forensische opsporing is ambitieus, want die krijgt een prominente(re) rol in de criminaliteitsbestrijding. De visie is tegelijkertijd enigszins onbegrensd, want de stand van de technologische wetenschap bepaalt wat de politie gaat en wil doen (*technology driven*).

Zowel de politie als andere spelers in het forensische onderzoek zien voordelen van de onderzoeksruimten, mits is voldaan aan kwaliteitsnormeringen. Die voordelen hebben vooral betrekking op het selecteren van kansrijke sporen, de deskundigheidsbevordering en de nauwe interactie met de tactische recherche. Hiervan kan een kwaliteitsimpuls uitgaan voor de opsporing als geheel. De bezwaren tegen de onderzoeksruimten hebben primair een financiële achtergrond; de investeringen kunnen beter aan het verbeteren van de bestaande infrastructuur worden besteed.

5 Organisatie

In dit hoofdstuk wordt de organisatie van de forensische opsporing besproken. Hierbij wordt vooral gekeken naar de gevolgen van de – huidige en eventueel nieuwe – onderzoeksruimten bij de politie voor de spelers binnen het forensische veld. Allereerst worden de huidige onderzoeksruimten beschreven. Vervolgens wordt er aandacht besteed aan de verdere inrichting van de forensische opsporing. Hierbij komen de volgende spelers aan bod: de politie en het OM, het NFI, particuliere instituten en de Landelijke Toetsingscommissie. Een beschouwing volgt aan het einde van het hoofdstuk.

5.1 Inrichting van de onderzoeksruimten bij de politie

In het Inrichtingsplan Nationale Politie (2012) worden de lijnen voor de organisatie van de forensische opsporing uitgezet en wordt plaats ingeruimd voor onderzoeksruimten.¹⁹ In de onderzoeksruimten wordt alleen technisch vooronderzoek gedaan. Het vooronderzoek bestaat uit het lokaliseren, veiligstellen en bemonsteren van sporen op de SvO's. Sommigen zien deze vooronderzoeken als een vorm van voortgezet p.d.-onderzoek binnen de muren van een politielaboratorium (Maters, 2012). Volgens onderzoek van Maters (2011) zijn de volgende vooronderzoeken ook goed uitvoerbaar binnen de onderzoeksruimten van de politie: schotrestenonderzoek (naar de schiethand/-arm), brandonderzoek (naar vluchtige stoffen), vingerafdrukken en microsporenonderzoek (bv. glas, vezels en verf). Deze vooronderzoeken zouden eveneens een versnellende werking van het opsporingsproces kunnen hebben. Andere taken van de forensische opsporingsteams (FO-teams) zijn het geven van forensisch advies, het uitvoeren van technisch sporenonderzoek bij verkeerszaken en het onderzoeken van wapens, munitie en explosieven. Het uitgangspunt is dat in de onderzoeksruimte alleen vooronderzoek wordt gedaan. Het is niet de bedoeling dat de onderzoeksruimten eigen specialismen gaan ontwikkelen (Inrichtingsplan Nationale Politie, 2012). Uitgebreid, wetenschappelijk, technisch onderzoek moet ook na de komst van de onderzoeksruimten nog steeds door het NFI of door particuliere instituten worden gedaan. Het FO-team wordt aangestuurd door een operationeel specialist. De werkzaamheden worden uitgevoerd door operationeel specialisten, senioren, generalisten, medewerkers forensische opsporing, forensisch assistenten, medewerkers en assistenten Intake en Service.²⁰

¹⁹. Het inrichtingsplan is gebaseerd op een nulmeting uitgevoerd door kernwerkgroepleden van het programma FO. Tijdens deze nulmeting is gekeken naar de stand van zaken binnen de eenheden en is gekeken naar welke stappen nog moeten worden gezet om tot een uniforme FO-organisatie te komen.

²⁰. Voor een volledige functiebeschrijving zie het Inrichtingsplan Nationale Politie (2012).

De eerste lijn van het forensische onderzoek wordt gevormd door onderzoek op de p.d. De tweede lijn betreft het sporenonderzoek dat plaatsvindt in de onderzoeksruimten bij de politie. De sporen worden gecontroleerd en beheerd door de frontdesk. Ook is de frontdesk verantwoordelijk voor het plannen van het werk van alle medewerkers en het aannemen van verzoeken om ondersteuning.

Bestaande onderzoeksruimten (Amsterdam, Utrecht, Zwolle)

Binnen de Nationale Politie bestaan reeds onderzoeksruimten in Amsterdam, Utrecht en Zwolle. Het ontstaan van deze onderzoeksruimten is het gevolg van lange doorlooptijden bij het NFI in 2006 (Maters, 2011). Om de lange doorlooptijden te verkorten, besloot de NFI-directie, in overleg met de politie en het OM, om zich alleen nog te richten op zaken met prioriteit 1 en 2 (maatwerkzaken+). Gezien de opsporingstaak van de politie en het OM, was het problematisch dat zaken met prioriteit 3 en 4 (maatwerkzaken) bleven liggen. In 2007 startte het NFI, in samenwerking met de politie en het OM, het project 'Maatwerktraject bij humane biologische sporen', waarin zaken met prioriteit 3/4 worden uitbesteed aan de Forensische Samenwerking in de Opsporing (FSO) Noordoost-Nederland (Zwolle) en Midden-Nederland (Utrecht).²¹ FSO behelsde de samenwerking tussen het NFI enerzijds en de politie en het OM anderzijds. FSO moet worden gezien als een gemeenschappelijke frontoffice van en voor de politie en het NFI. In totaal zijn er sinds 2008, in het kader van FSO, zeven gemeenschappelijke frontoffices opgezet. Het doel was de ketensamenwerking tussen het NFI, de politie en het OM te optimaliseren en de kwaliteit van de forensische opsporing te verbeteren (Van Bochove & Greive, 2009; Koops et al., 2010).²² De FSO's hadden een adviserende rol en voerden zelf geen onderzoek uit. De toegevoegde waarde van de FSO's zat vooral in een beter contact tussen de politie en het NFI, waardoor onderzoeksvragen vanuit de politie richting het NFI beter werden geformuleerd.

In 2011 is de onderzoeksruimte bij de politie in Amsterdam opgericht als aanvulling op de onderzoeksruimten in Zwolle en Utrecht. Doordat het vooronderzoek in de onderzoeksruimten van de politie wordt gedaan, is het NFI minder capaciteit kwijt aan vooronderzoek. Mede hierdoor zijn de doorlooptijden bij het NFI aanzienlijk verbeterd. In dat opzicht is het project 'Maatwerktraject bij humane biologische sporen' geslaagd.

In 2012 heeft het NFI besloten om de FSO's formeel op te heffen, waardoor ook de onderzoeksruimten min of meer los zijn komen te staan van het NFI. De voornaamste reden hiervoor was dat het NFI en de politie te nauw samenwerkten, waardoor de objectiviteit en onafhankelijkheid van het NFI in het geding kwamen. De vooronderzoekers van de onderzoeksruimten bij de politie vervullen nu deels de functie

²¹. De onderzoeksruimten zijn in 2008 operationeel geworden.

²². http://www.om.nl/actueel/strafzaken/@123886/samenvatting_rapport/

van de FSO's. Zij zijn opgeleid door het NFI. Daarnaast investeert de politie zowel kwantitatief als kwalitatief extra in forensisch advies.

Het NFI heeft één nationale frontdesk op het hoofdkantoor ingericht. Er wordt systematisch verbinding gelegd tussen de politie, het OM en het NFI voor het optimaliseren van onder meer het proces van kwalitatief forensisch advies en Forensische Intake (FIT) gesprekken. Tijdens de FIT-gesprekken komen vertegenwoordigers van de politie, het OM en het NFI bij elkaar. Er vindt dan een technische verdieping van de zaak in kwestie plaats, waarbij uitvoerig wordt ingegaan op maatwerkzaken. Tijdens de FIT-gesprekken wordt de context van een zaak besproken en gekeken naar welke SvO's onderzocht moeten worden. Om onpartijdigheid te waarborgen, streeft het NFI ernaar de zaak te laten onderzoeken door een andere deskundige dan de deskundige die bij het FIT-gesprek aanwezig is (Ministerie van Justitie, 2009).

In de drie bestaande onderzoeksruimten wordt ook onderzoek voor andere eenheden gedaan. Zo werkt Amsterdam ook voor de eenheden Noord-Holland, Den Haag en de Koninklijke Marechaussee, verrichten de laboranten in Zwolle werkzaamheden voor de eenheden langs de oostgrens van Nederland en werken de laboranten in Utrecht voor Midden-Nederland, Rotterdam en de Nationale Recherche (Maters, 2011). De koeriersdienst van vtsPN²³ vervoert de SvO's tussen de eenheden. Een nadeel is dat deze koeriersdienst maar twee keer per week komt, waardoor SvO's soms een aantal dagen blijven liggen voordat ze in de desbetreffende onderzoeksruimte bij de politie arriveren.

Momenteel zijn er twee laboranten per onderzoeksruimte aangesteld om DNA-vooronderzoek uit te voeren. De overige vooronderzoeken worden door de technische recherche uitgevoerd. De vooronderzoekers uit de onderzoeksruimten bij de politie geven aan dat ze ook graag dacty-onderzoek willen uitvoeren. Ze zijn van mening dat er met andere of beter toegepaste technieken veel meer met een dacty-spoor zou kunnen. Wanneer in meer eenheden een onderzoeksruimte wordt ingericht, hebben de laboranten hier meer tijd voor. Ze hoeven dan minder werk voor andere eenheden te doen. In Amsterdam werken in totaal tien laboranten in de onderzoeksruimten. Dit komt doordat er naast de twee DNA-vooronderzoekers, nog vier dacty-onderzoekers en vier drugsonderzoekers werkzaam zijn.

Alle laboranten die werkzaam zijn in de onderzoeksruimten bij de politie hebben een HBO- of WO-opleidingsniveau. De meeste hebben de HBO- of WO-opleiding gevolgd (medische biologie of *forensic science*) en zijn vervolgens intern opgeleid bij de politie en het NFI. De opleiding bij het NFI duurt zes maanden.

Wat betreft de financiën zijn de drie onderzoeksruimten verschillend ingericht. In Zwolle staat de onderzoeksruimte apart van de FO-organisatie gepositioneerd.

²³. Voorziening tot samenwerking Politie Nederland

De onderzoeksruimte hanteert een eigen begroting en de kosten worden via de Bovenregionale Recherche Noord Oost Nederland verdeeld. In Utrecht en Amsterdam is de onderzoeksruimte een onderdeel van de FO-organisatie. Zij draagt dan ook de kosten voor de onderzoeksruimten (Maters, 2011).

Voorwaarden voor de onderzoeksruimten

Maters (2012) heeft in zijn onderzoek een aantal voorwaarden gesteld waar de (beoogde) onderzoeksruimten aan moeten voldoen.²⁴ Een aantal voorwaarden, die ook door respondenten zijn genoemd, wordt hierna toegelicht.

- Allereerst is het van belang dat de onderzoeksruimten geografisch logisch zijn verdeeld over Nederland. Om gecertificeerd te blijven en om de kwaliteit van de vaardigheid te borgen, moeten laboranten minstens vijf DNA-vooronderzoeken per week uitvoeren. Fragmentatie van het FO-veld wordt door sommigen als een knelpunt gezien. Het is dus van belang een goede afweging te maken van het aantal onderzoeksruimten dat daadwerkelijk nodig is.
- Er moeten minimaal twee geaccrediteerde onderzoeksruimten per eenheid zijn. De SvO's van de dader en het slachtoffer kunnen dan gescheiden worden onderzocht. Dit is van belang om contaminatie tegen te gaan.
- Er moeten minstens twee gecertificeerde DNA-vooronderzoekers/laboranten beschikbaar zijn per onderzoeksruimte. Dit is belangrijk omdat er anders te weinig onderzoek wordt verricht om de ruimte geaccrediteerd te houden en er onvoldoende personele bezetting is.
- Ook het NFI (en eventueel derden) moet voldoende capaciteit beschikbaar hebben voor de verwerking van de door de politie aangeleverde vooronderzoekmonsters. Zij zullen personeel anders moeten inzetten, aangezien er minder laboranten nodig zullen zijn om vooronderzoek uit te voeren en juist meer voor vervolgonderzoek.

5.2 Inrichting van het verdere FO-veld

In de vorige paragraaf is ingegaan op de onderzoeksruimten binnen de politie, maar uiteraard zijn er meer spelers in het forensische veld. In het kort wordt de route van een SvO van de p.d. tot aan de rapportage besproken, zodat inzichtelijk wordt welke spelers belangrijk zijn bij het forensische onderzoek. Vervolgens worden de verschillende spelers besproken.

²⁴. Maters heeft het nadrukkelijk over DNA-vooronderzoek.

Van de plaats delict tot aan het eindrapport

De eerste fase van forensisch onderzoek betreft het onderzoek op de p.d. Het p.d.-onderzoek is gericht op de reconstructie van wat er gebeurd kan zijn en op identificatie van een mogelijke verdachte (De Poot, Bokhorst, Van Koppen en Muller, 2004). Doorgaans arriveert een geüniformeerde politieagent hier als eerste. Niet veel later komt de Officier van Dienst (OvD) en deze neemt de operationele leiding over de dienstuitvoering van de politie (Amelsvoort, Groenendal & van Manen, 2004). De OvD roept in veel gevallen direct een forensisch rechercheur ter plaatste, zodat deze kan adviseren of er noodzaak is voor een grootschalig p.d.-onderzoek. Indien er sprake is van een misdrijf komt de leider plaats delict naar de p.d. Hij bepaalt welke maatregelen er genomen moeten worden, de grootte van de opschaling en de inzet van de specialisten. Bij ernstige delicten komt de Officier van Justitie als formeel leider van het opsporingsonderzoek naar de p.d. en hij voert overleg met de leider plaats delict. In de publicatie van Amelsvoort et al. (2004) worden vier fasen van p.d.-onderzoek beschreven:

- Oriëntatiefase: op basis van een eerste analyse van de sporen en informatie worden voorlopige hypothesen opgesteld over wat er gebeurd zou kunnen zijn.
- Voorbereidingsfase: er wordt een voorlopig plan van aanpak opgesteld. Er wordt bepaald wie, op welke wijze en in welke volgorde sporen op de p.d. gaat verzamelen.
- Uitvoeringsfase: het plan van aanpak wordt uitgevoerd.
- Afrondingsfase: er wordt gecontroleerd of alle onderzoeken zijn uitgevoerd.

Het p.d.-onderzoek wordt grotendeels uitgevoerd door de politie (forensisch en tactisch rechercheurs en incidenteel door laboranten uit de onderzoeksruimten en/of ander politiepersoneel). Daarnaast kan ook het Mobiel Forensisch Team (MFT) van het NFI worden opgeroepen. Zij zijn gespecialiseerd in het ondersteunen van de forensische opsporing op de p.d. (Kurpershoek, 2010). Zij doen alleen op verzoek en onder regie van de politie of het OM onderzoek op de p.d.. De MFT's zijn 24/7 bereikbaar en inzetbaar.

Ook komt het sporadisch voor dat particuliere instituten worden ingezet voor p.d.-onderzoek. Dit is vooral het geval bij complexe p.d.'s waar snel een bepaalde expertise gewenst is. De politie schakelt particuliere instituten thans vooral in via de landelijke toetsingscommissie, waarover later meer.

Vervolgens – na het p.d.-onderzoek – vindt het vooronderzoek (fase twee) plaats. Tijdens deze fase worden de sporen op een SvO gelokaliseerd, veiliggesteld en bemonsterd. Indien het om simpele (niet-complexe) sporen gaat, kunnen laboranten van de politie het vooronderzoek uitvoeren in de onderzoeksruimten bij de politie. Onder simpele sporen vallen eenvoudig DNA-vooronderzoek (bloed en speeksel),

drugsonderzoek en dacty-onderzoek (Maters, 2011). De hoofdmoot van het onderzoek dat binnen de onderzoeksruimten bij de politie wordt uitgevoerd, bestaat uit DNA-vooronderzoek. Alleen in Amsterdam is voldoende personeel beschikbaar voor het uitvoeren van drugsonderzoek. Bij complexere SvO's, zoals complex DNA-vooronderzoek dat moet worden geanalyseerd met ingewikkeldere onderzoeksmethoden en benodigde apparatuur, wordt het NFI of een particulier instituut ingeschakeld.

Wanneer een particulier instituut wordt gevraagd voor het vooronderzoek dan voeren zij vrijwel altijd ook de analyse (fase drie) uit. Particuliere instituten voeren echter maar een klein deel van het totale aantal forensische onderzoeken uit. De bulk van de forensische onderzoeken wordt gedaan door het NFI. Tijdens de analysefase wordt het spoor op het SvO geanalyseerd. Hiervoor worden, afhankelijk van het soort spoor, verschillende methoden van onderzoek gebruikt. De onderzoeksmethode is afhankelijk van de complexiteit, de grootte en de kwaliteit van het spoor.

In fase vier van forensisch onderzoek worden de resultaten van de analyse ingevoerd in verschillende systemen. De politie moet alle sporen bij aankomst op het bureau in het Landelijk Sporen Volgstelsel (LSV) invoeren, vervolgens hangt het NFI hier SIN (Spoor Identificatie nummer)-stickers aan, waardoor het SvO 'gevolgd' kan worden.

Naast de LSV-database, wordt veel gebruikgemaakt van de Nederlandse DNA-databank voor strafzaken. In het Besluit DNA-onderzoek in strafzaken is geregeld dat deze database wordt beheerd door het NFI. Op grond van artikel 15 lid 1 van dit Besluit hebben particuliere instituten geen toegang tot de DNA-databank.²⁵ Dit houdt in dat particuliere instituten hun gehele DNA-onderzoek met uitslagen naar het NFI moeten sturen, zodat DNA-deskundigen van het NFI het profiel kunnen vergelijken met de database en een rapport kunnen opmaken. Alleen medewerkers van de DNA-databank hebben rechtstreekse toegang tot de DNA-databank. Dit betekent dat zij profielen kunnen toevoegen aan de DNA-databank. De DNA-deskundigen van het NFI hebben geen toegang. Zij kunnen slechts de DNA-profielen uit de DNA-databank die zij nodig hebben, opvragen en vergelijkingen met die DNA-profielen laten uitvoeren om aan hen opgedragen onderzoeksopdrachten te kunnen uitvoeren.

²⁵. Artikel 15 Besluit DNA-onderzoek in strafzaken: 1. Rechtstreekse toegang tot de DNA-databank hebben: a. de ambtenaren die werkzaam zijn binnen het instituut, voor zover zij deze nodig hebben voor een goede vervulling van de aan hen door Onze Minister opgedragen taak, en b. de medewerkers van de nationale contactpunten, bedoeld in artikel 6, eerste lid, van het Besluit 2008/615/JBZ van de Raad van de Europese Unie van 23 juni 2008 inzake de intensivering van de grensoverschrijdende samenwerking in het bijzonder ter bestrijding van terrorisme en grensoverschrijdende criminaliteit (Pb. EU L 210), voor zover zij deze nodig hebben ter uitvoering van de artikelen 3, eerste lid, en 4, eerste lid, van dat besluit en het de DNA-profielen van de personen, bedoeld in artikel 14, vierde lid, onder c tot en met f, betreft.

In 2011 is een motie van VVD-Kamerlid Van der Steur aangenomen waarin de regering wordt verzocht het Besluit DNA-onderzoek in strafzaken zodanig te wijzigen dat ook particuliere instituten toegang krijgen tot de DNA-databank (Struiksma en Winter, 2012).

Momenteel wordt gewerkt aan een aanpassing van het Besluit DNA-onderzoek in strafzaken, zodat particuliere instituten met een geaccrediteerde DNA-onderzoeksruimte DNA-profielen kunnen opvragen. De deadline voor dit besluit was gesteld op 1 juli 2013.²⁶ Daarnaast is er nog een database voor vingerafdrukken genaamd HAVANK (Het Automatisch Vinger Afdrukkensysteem Nederlandse Kollektie). Dit geautomatiseerde vingerafdrukkenherkenningsstelsel wordt beheerd door de Landelijke Eenheid en is ondergebracht bij het Landelijk Forensisch Service Centrum (LFSC).²⁷ Dit stelsel is operationeel sinds 1990 (Broeders, 2003; Brugge-man, Van Eert en Van Veldhoven, 2012). Momenteel wordt er gewerkt aan een nieuw stelsel genaamd TRIS (Technische Recherche Informatie Stelsel). In dit stelsel moet alle informatie over sporen bij elkaar komen. Het stelsel zal worden beheerd door de voormalige vtsPN.

In fase vijf van het forensische onderzoek wordt een eindrapport opgesteld, waarin de resultaten worden gepresenteerd en geïnterpreteerd. Bij de interpretatie van de resultaten van het onderzoek naar biologische sporen en DNA-onderzoek worden verbanden onderzocht tussen DNA-profielen van sporen onderling en tussen DNA-profielen van sporen en referentiemonsters. Tevens worden, indien mogelijk, berekeningen uitgevoerd om de wetenschappelijke bewijswaarde van *matches* statistisch te onderbouwen.

Een algemeen knelpunt is dat er veel tijd voorbij gaat tussen het moment waarop de sporen worden verzameld en het moment waarop de resultaten van het forensische onderzoek kunnen worden benut (De Poot, 2011). Dit heeft tot gevolg dat bepaalde sporen in het begin van het opsporingsonderzoek nog een beperkte rol spelen. Ze kunnen nog niet op waarde worden geschat. In de toekomst zal het, door technologische ontwikkelingen, mogelijk worden om aangetroffen sporen al op de p.d. te analyseren. Dit zal leiden tot andere manieren van werken in de forensische opsporing.

²⁶. http://www.eerstekamer.nl/toezegging/waarborgen_beveiliging

²⁷. Tot vorig jaar viel het beheer van deze database onder de Dienst IPOL.

Tabel 5.1: Fasen van forensisch onderzoek

	Fase 1: <i>P.d.-onderzoek</i>	Fase 2: <i>Vooronderzoek van de SvO's</i>	Fase 3: <i>Analyse</i>	Fase 4: <i>Invoeren in database</i>	Fase 5: <i>Eindrapport</i>
Politie	Onder leiding van de OvD, leider p.d. of OvJ	Niet complexe zaken: Vooronderzoek in de onderzoeksruimten bij de politie door laboranten	SvO wordt nader onderzocht door NFI of particulier instituut		X
Nederlands Forensisch Instituut	MFT kan ter plaatse komen	Complexe zaken: Vooronderzoek door NFI	Analyse van spoor op SvO	Eventueel matchen profiel	Resultaten en conclusies weergegeven in eindrapport
Particuliere Instituten	Politie doet aanvraag bij het LTC om particulieren in te schakelen	Complexe zaken: Vooronderzoek door particulier instituut	Analyse van spoor op SvO	DNA-profiel doorgeven aan NFI om in te voeren in database, NFI gaat de profielen na	Resultaten en conclusies weergegeven in eindrapport (NFI trekt conclusies uit DNA-onderzoek)

Samenvattend, zijn de volgende spelers te benoemen in het forensisch veld: de politie en het OM, het NFI, particuliere instituten en het LTC. In deze volgorde worden de spelers nader toegelicht.

De Nationale politie en het Openbaar Ministerie

Sinds 1 januari 2013 is de Nationale Politie een feit en dit betekent dat ook op het gebied van forensische opsporing gereorganiseerd moet worden. Het programma Forensische Opsporing heeft een nulmeting uitgevoerd naar de reorganisatie van de forensische opsporing binnen de politie (Hulshof & Loeffen, 2012). Er zit veel verschil in het tempo waarin de eenheden deze reorganisatie doorvoeren. Amsterdam en Noord-Nederland kunnen zich bijvoorbeeld al volledig richten op de interne reorganisatie van forensische opsporing terwijl Oost-Nederland nog bezig is met een verkenning van forensische opsporing binnen de verschillende eenheden.

Sinds 2008 is het LSV bij alle korpsen ingevoerd. Alle sporen die op de p.d. worden verzameld, krijgen een uniek SIN en deze worden in het LSV verwerkt. Wanneer een spoor naar het NFI gaat, wordt deze voorzien van RFID (*Radio frequency identification*)-stickers. Door deze registratie door de politie en het NFI is een SvO te volgen van rechercheur tot aan de rechtbank.²⁸ Het sporenbeheer is tot nu toe nog verschillend geregeld binnen de korpsen. Volgens de procedure moeten SvO's worden ingevoerd in BVH (met een koppeling naar LSV) en dan kunnen de werkopdrachten via LSV worden verstrekt.

²⁸. Dit systeem is opgezet naar aanleiding van de evaluatie van de Schiedammer parkmoord, waarin gesteld werd dat bewijslast traceerbaar moet zijn (NRC, 2008).

Op deze manier is er meer zicht op de *workflow* waardoor hier ook beter op kan worden gestuurd. De mate waarin niet-kansrijke sporen of sporen die niet kunnen worden onderzocht wegens overschrijding van de SLA geregistreerd worden, verschilt nog per eenheid. Sommige eenheden voeren deze sporen in de systemen in, terwijl anderen de sporen opslaan in het magazijn en niet registreren.

Landelijk Team Forensische Opsporing (LTFO)

Naast de tien beoogde onderzoeksruimten in de eenheden bestaat binnen de Nationale Politie ook het Landelijk Team Forensische Opsporing (LTFO) (Inrichtingsplan Nationale Politie, 2012).²⁹ Dit is een team van de Nederlandse politie en partners, waarin de deskundigheid op het gebied van forensische opsporing is gebundeld. Het LTFO wordt ingeschakeld bij grote rampen en terroristische aanslagen. Leden van het LTFO werken bij de eenheden, het KLPD, de Koninklijke Marechaussee en het NFI en zij verrichten de FO-taken naast hun reguliere werk. Het LTFO heeft geen eigen laboratorium, maar doet onderzoek op de plaats waar de calamiteit is.

Afdeling Landelijk Forensisch Service Centrum (LFSC)

Daarnaast is er ook een afdeling LFSC, welke verantwoordelijk is voor het leveren van specialistische forensische ondersteuning en het beheren en in stand houden van het LTFO. De afdeling zorgt ervoor dat – in geval van calamiteiten/opschaling – het LTFO effectief en efficiënt kan worden ingezet. De afdeling bestaat uit een Frontdesk, twee Dacty-teams, een team Forensisch Onderzoek en twee teams Forensisch Specialisme. De afdeling staat onder leiding van een teamchef.

Openbaar Ministerie

Formeel is het Openbaar Ministerie de leider van het opsporingsonderzoek en dus ook van de forensische opsporing. De politie voert het opsporingsonderzoek uit onder regie van het OM.

Het Nederlands Forensisch Instituut (NFI)

Lange tijd was het NFI de enige aanbieder van forensisch onderzoek in Nederland. De laatste jaren is er veel veranderd in het forensische veld, waardoor het NFI de bedrijfsvoering heeft moeten aanpassen.

Financiering

Het NFI wordt grotendeels gefinancierd vanuit het Ministerie van V&J, waardoor de politie en het OM het NFI 'kosteloos' kunnen inschakelen. Dat wil zeggen dat ze geen rekening ontvangen wanneer ze het NFI om een onderzoek vragen. Tot 2008 zijn er

²⁹. www.ltfo.nl/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=9&Itemid=101

geen afspraken over wat en hoeveel de politie en het OM naar het NFI mogen sturen. Dit heeft tot gevolg gehad dat alle sporen die forensisch onderzocht moesten worden bij het NFI 'over de schutting' werden gegooid, waardoor doorlooptijden en levertijden zeer lang waren (Van der Veen, 2008). In 2008 hebben het NFI, de politie en het OM werkafspraken gemaakt in de vorm van SLA's. Deze werkafspraken hebben als doel de samenwerking tussen het NFI, de politie en het OM te bevorderen. Concreet bevatten de SLA's afspraken over de instroom, productie en levertijd van producten en diensten van het NFI. Vanaf 2009 zijn de eerste SLA's in werking getreden. Ieder jaar wordt de onderzoekscapaciteit van het NFI opnieuw afgestemd op de vraag van de politie en het OM en verwerkt in de SLA voor het volgende jaar.

Verhouding tussen de politie en het NFI

Uit onderzoek van Maters (2011) blijkt dat niet duidelijk is hoe de verhouding tussen de politie en het NFI is. Moet het NFI gezien worden als een ketenpartner of juist als bedrijf? Enerzijds is het NFI ketenpartner. Het NFI verricht als '*preferred supplier*' het overgrote deel van het forensisch onderzoek, denkt met de politie mee in de forensische mogelijkheden en verzorgt de opleiding voor de laboranten in de onderzoeksruimten bij de politie. Anderzijds is het NFI, onder andere door de opkomst van de particuliere instituten, steeds bedrijfsmatiger gaan werken. De levertijden zijn met bijna 90 procent verkort (van 130 dagen in 2007 naar 15 dagen in 2012) en het NFI is voortdurend bezig met innovatie. In 2012 is het NFI gestart met het programma 'Cocreatie', waarin ketenpartners structureel worden betrokken bij het ontwikkelen van producten en diensten. Door dit nieuwe beleid is de interne organisatie veel efficiënter geworden, maar tegelijkertijd is de afstand tussen het NFI en de politie vergroot. Het opheffen van de eerder genoemde FSO's is hier een voorbeeld van. Volgens de politie had het opheffen van de FSO's aanvankelijk een negatieve invloed op de samenwerking, snelheid en kwaliteit van forensische opsporing.³⁰ Het NFI is van mening dat zij niet te dicht op de politiepraktijk moet staan, om als een onafhankelijke en neutrale organisatie te kunnen functioneren.

Ook op andere vlakken lijken de wederzijdse verwachtingen van politie en NFI niet altijd op elkaar aan te sluiten. Het NFI zou een weinig flexibele houding aannemen, terwijl het NFI juist veranderingen doorvoert om de politie zo goed mogelijk van dienst te kunnen zijn (inrichten frontdesk voor vragen, verbeteren van rapportage et cetera). Ook is het NFI, volgens de politie, niet altijd gewenst op de p.d., hoewel ze in die gevallen juist gevraagd zijn door het OM om complexe sporen te verzamelen. Dat kan leiden tot frictie en misverstand.

³⁰ . Later is dat (deels) ondervangen door de frontdesk en FIT-gesprekken.

Mogelijk effect van onderzoeksruimten op het NFI

Indien er, naast de bestaande onderzoeksruimten, meer onderzoeksruimten bij de politie worden georganiseerd, heeft dit effect op de bedrijfsvoering van het NFI. Het NFI heeft momenteel elf vooronderzoekers in dienst. De kans bestaat dat deze medewerkers van de afdeling vooronderzoek moeten worden herplaatst binnen het NFI, mits daar ruimte voor is.

DNA-databank

Het NFI beheert, in opdracht van het Ministerie van V&J, de Nederlandse DNA-databank. Sinds 1 januari 2009 is de Nederlandse DNA-databank voor strafzaken een zelfstandig onderdeel van het NFI. In 2012 werd bij de DNA-databank voor strafzaken een mijlpaal bereikt. De helft van de sporen die ooit in de databank zijn opgenomen (71.171), is gekoppeld aan een mogelijke dader. In dat jaar zijn er 5.977 spoor-persoon matches gemaakt, waarmee het totale aantal spoor-persoon matches in de geschiedenis van de DNA-databank uitkomt op 35.769 (Jaarverslag Nederlandse DNA-databank, 2012).

Particuliere instituten

Sinds enkele jaren bieden ook particuliere instituten hun diensten aan op de forensische onderzoeksmarkt. De particuliere instituten die tot nu toe enige bekendheid hebben verworven in het forensische veld zijn: TMFI, Verilabs, IFS, Fox-IT, Forensische Polikliniek Kindermishandeling (FPKM) en Forensicon. Doordat het NFI de bulk van forensisch onderzoek uitvoert, kunnen particuliere instituten zich richten op bepaalde specialismen (bv. hulzenonderzoek, digitaal onderzoek of microsporenonderzoek) waardoor ze hier een expertise in kunnen ontwikkelen. TMFI en Verilabs bieden een breed scala aan forensisch onderzoek, waarbij TMFI vooral bekend is vanwege DNA-onderzoek en hulzenonderzoek. Verilabs en IFS houden zich vooral bezig met (micro)DNA-onderzoek. Fox-IT richt zich vooral op digitaal forensisch onderzoek, de FPKM doet onderzoek naar kindermishandeling en Forensicon biedt verschillende diensten aan en ziet zichzelf als forensisch generalist.

De pilot

De pilot 'uitbesteding forensisch onderzoek aan particuliere instituten' is eind 2009 gestart. In dit kader kunnen verschillende partijen, zoals de politie, het OM en de advocatuur, een particulier instituut benaderen om forensisch onderzoek uit te voeren. Dit wordt gefinancierd door het Ministerie van V&J via de Landelijke Toetsingscommissie (LTC). De LTC is een onafhankelijke commissie en staat onder leiding van het OM. Onder toezicht van de LTC is een budget van 3,5 miljoen euro vrijgemaakt voor forensisch onderzoek door particulieren.

De politie, het OM en de advocatuur kunnen de LTC inschakelen als zij forensisch onderzoek willen laten uitvoeren door een particulier instituut. Voordat ze de LTC inschakelen, kiezen ze zelf een particulier instituut uit en vragen ze hier een offerte op. Vervolgens kunnen ze een aanvraag indienen bij de LTC, met daarin een beschrijving van het onderzoek, de casus en de offerte van het particuliere instituut. Formeel moet de LTC de aanvragen toetsen op de criteria snelheid, capaciteitsgebrek, contra-expertise en specialisme. Daarnaast toetst zij de aanvragen ook marginaal op proportionaliteit en subsidiariteit. Deze toetsing op proportionaliteit en subsidiariteit is niet bekend bij de aanvrager (Struiksma en Winter, 2012). Als er een aanvraag bij de LTC wordt gedaan, moet de zaakofficier eerst toestemming vragen aan de forensisch officier. Een extra inhoudelijke toets is in de optiek van de politie dus in principe niet nodig. Indien de aanvraag wordt goedgekeurd kan het particuliere instituut beginnen met het onderzoek. Het particuliere instituut factureert aan de politie-eenheid waarvoor het onderzoek is verricht en de eenheid kan dit bedrag declareren bij de LTC. De LTC is niet 24/7 bereikbaar, maar voor spoed aanvragen kan de politie altijd telefonisch terecht bij de secretaris van de LTC.

Aanleiding voor de pilot was het capaciteitstekort bij het NFI, een gebrek aan snelheid bij het NFI en de toenemende vraag naar contra-expertise (Maters, 2011). Het is echter de vraag of er daadwerkelijk van een capaciteitstekort bij het NFI kan worden gesproken. De laatste jaren worden de SLA's grotendeels benut (93 procent), maar daarnaast is het mogelijk om – tegen betaling – extra onderzoek door het NFI te laten uitvoeren. Ook het snelheidsargument wordt in twijfel getrokken, omdat de doorlooptijden van het NFI en particuliere instituten elkaar niet veel ontlopen. Ondanks dat blijkt uit onderzoek van Struiksma en Winter (2012) dat de snelheid waarmee de particuliere instituten werken als erg positief wordt ervaren. Wellicht is dit te verklaren doordat veel aanvragers uit de politiewereld nog een vertekend (lees negatief) beeld van het NFI hebben. Een objectieve vergelijking tussen de doorlooptijden van de particuliere instituten en die van het NFI is echter moeilijk, omdat ze deels verschillende productomschrijvingen hanteren.

Uit de gesprekken die in het kader van dit onderzoek zijn uitgevoerd, blijkt dat werken met de particuliere instituten verschillende voordelen heeft. Zo zijn ze flexibeler dan het NFI en leveren ze ook een goede kwaliteit. Daarentegen kan het NFI terugvallen op particuliere instituten in tijden van overbelasting. De meerwaarde van particuliere instituten op de forensische markt is volgens meerdere respondenten vooral dat particuliere instituten het NFI scherp houden. Op deze manier wordt het NFI gestimuleerd om zich te blijven verbeteren en kan het werk van het NFI gecontroleerd worden. Hierdoor gaat de kwaliteit van de forensische opsporing omhoog.

Ondanks dat de pilot eind 2009 officieel van start is gegaan, is er eind 2010 pas echt gebruik van gemaakt. Dit is onder andere te wijten aan een slechte informatievoorziening richting de eventuele aanvragers. Een belangrijk gevolg van de pilot is dat veel aanvragers van politie en justitie ervaring hebben opgedaan met particuliere

forensische instituten, waardoor ze elkaar nu beter weten te vinden (Struiksma en Winter, 2012).

Mogelijk effect van onderzoeksruimten op particuliere instituten

Wanneer de politie zelf vooronderzoek gaat uitvoeren in de onderzoeksruimten betekent dit dat er minder werk zal overblijven voor de particuliere instituten. Over het algemeen zien particuliere instituten de meerwaarde van de onderzoeksruimten niet in, omdat er in de onderzoeksruimten geen analyses worden uitgevoerd. Daardoor kunnen er alsnog niet direct conclusies worden getrokken. Wanneer de pilot stopt, heeft dit waarschijnlijk gevolgen voor de particuliere instituten. Het volume van de DNA-onderzoeken zal afnemen en dit kan problematisch zijn, omdat het in stand houden van de kennis belangrijk is voor het forensische veld. Daarbij komt dat de mogelijkheid om contra-expertise te laten uitvoeren kleiner wordt, wanneer particuliere instituten wegvallen, de vraag daargelaten of het aantal contra-expertiseonderzoeken in Nederland voldoende volume heeft.

5.3 Beschouwing

De organisatie van forensische opsporing is sinds enkele jaren flink aan het veranderen. Zo wordt de vraag naar forensisch onderzoek steeds groter en bieden technische ontwikkelingen steeds meer mogelijkheden voor de politie om forensisch onderzoek zelf uit te voeren. Dit heeft gevolgen voor de organisatie van het forensische veld. Het aantal vragers en aanbieders van forensisch onderzoek neemt toe, waardoor ook het aantal FO-producten toeneemt. Het NFI had voorheen, als gevolg van historische ontwikkelingen en financieringsstructuur, een monopoliepositie op de forensische markt. Nu moet het deze markt delen met de politie en verschillende particuliere instituten.

De pilot voor particuliere instituten heeft als doel om te onderzoeken wat de effecten zijn van inschakeling van particuliere instituten voor forensisch onderzoek. De vraag is echter of de particuliere instituten een rol kunnen spelen op de forensische markt wanneer de capaciteit van het NFI en de particuliere instituten wordt vergeleken. Het NFI heeft tijdens de pilot nog steeds beschikking over meer dan 95 procent van het budget voor forensische opsporing, tegenover 5 procent voor alle particuliere instituten samen. In vergelijking met het aantal onderzoeken door het NFI is het aantal door de particuliere instituten zeer gering (< 1%).

Een ander knelpunt, als gevolg van de wijze waarop de forensische markt momenteel is georganiseerd, is het gebrek aan kostenbesef bij de politie van onderzoek dat door het NFI wordt uitgevoerd. Doordat het NFI rechtstreeks wordt gefinancierd door het Ministerie van V&J heeft de politie geen inzicht in de kosten van forensisch onderzoek.

Van de particuliere instituten krijgt zij echter een rekening per onderzoek, waardoor dit het gevoel geeft dat onderzoek bij particuliere instituten 'erg duur' is. De pilot en de onderzoeksruimten bij de politie hebben bijgedragen aan een beter kostenbesef van forensisch onderzoek bij de politie.

De titel van dit hoofdstuk 'organisatie' wekt wellicht de indruk dat de forensische markt goed georganiseerd is. Door de komst van de Nationale Politie wordt echter gezocht naar de meest ideale manier om deze markt te organiseren. De onderzoeksruimten bij de politie spelen een centrale rol in de plannen van de Nationale Politie om het forensische onderzoek te herinrichten. De politie stelt aan de ene kant dat de onderzoeksruimten geen specialismen mogen ontwikkelen en uniform moeten werken. Aan de andere kant kan de visie van de politie op de forensische opsporing hier haaks op komen te staan als er in de toekomst sprake is van nieuwe technologieën die de politie wil toepassen.

6 Vraag en aanbod

In dit hoofdstuk worden de vraag naar en het aanbod van forensisch onderzoek in kaart gebracht. Allereerst wordt het NFI besproken als aanbieder van forensisch onderzoek. Vervolgens wordt dieper ingegaan op de vraag bij de politie en de vooronderzoeksmogelijkheden in de onderzoeksruimten. Daarna wordt aandacht besteed aan het aanbod van forensisch onderzoek van de particuliere instituten. Tenslotte volgt een beschouwing.

6.1 Het NFI

De forensische markt is vooralsnog primair aanbodgestuurd. Dit betekent dat er jaarlijks afspraken worden gemaakt over wat en hoeveel het NFI kan onderzoeken binnen het budget van het Ministerie van V&J. Het NFI werkt weliswaar vanuit een aanbodgericht model, maar houdt ook rekening met de behoeften van de politie en het OM. Jaarlijks overlegt het NFI met de politie en het OM om de behoefte zo goed mogelijk af te stemmen op het beschikbare aanbod.

Allereerst worden de intake- en acceptatievoorwaarden van onderzoeksaanvragen besproken. Vervolgens wordt ingegaan op de SLA, de flexibiliteit van het NFI en de doorlooptijden. Daarna komt het aantal onderzoeksaanvragen dat het NFI krijgt aan de orde, het aantal onderzoeken dat het uitvoert en door wie deze onderzoeken worden aangevraagd.

Intake- en acceptatievoorwaarden van onderzoeksaanvragen

Een onderzoeksvraag wordt door het NFI geaccepteerd, indien aan de volgende voorwaarde is voldaan (SLA, 2013):

1. De onderzoeksvraag past binnen de afspraken over instroomaantallen. Voor alle producten geldt in beginsel een maximale capaciteit per maand. Voor een enkel product wordt een prioritering door het OM gemaakt.
2. De onderzoeksaanvraag is volledig en wordt op een correcte wijze ingediend. Daarbij gaat het om het volgende:
 - a. Juiste productcode: elk productaanvraagformulier moet zijn voorzien van een productcode uit het geldende Forensisch boek.

- b. Complete aanvraag met SvO's en (indien van toepassing) benoeming en opdracht van rechter-commissaris of officier van justitie. De aanvraag moet gelijktijdig met alle SvO's worden ingestuurd. In de loop van 2013 wordt het mogelijk om aanvragen digitaal in te dienen. Bij een digitale aanvraag moet de aanvraag altijd eerder worden aangeleverd dan de bijbehorende SvO's.
- c. Aanvraagformulieren moeten volledig zijn ingevuld en de in het onderzoek te beantwoorden vragen duidelijk geformuleerd.
- d. Er is voldaan aan de productspecifieke intakecriteria van het betreffende product zoals vermeld in het Forensisch boek 2013.

Indien een aanvraag niet voldoet aan de bovengenoemde condities neemt het NFI contact op met de aanvrager om het probleem op te lossen. Als dat niet lukt, wordt de aanvraag met de SvO's teruggestuurd. Het is onbekend hoe vaak een SvO wordt teruggestuurd.

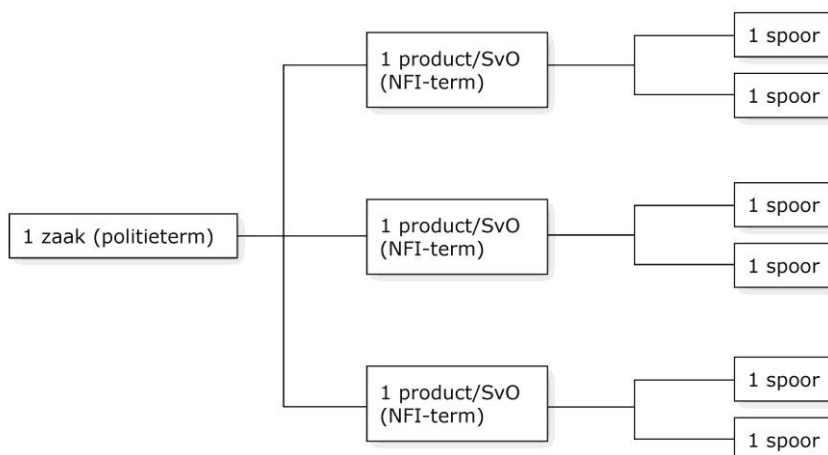
Service Level Agreements

In 2009 zijn de werkafspraken tussen het NFI, de politie en het OM in de vorm van SLA in werking getreden. De jaarlijkse SLA bevat afspraken met betrekking tot de instroom, productie en levertijd van producten en diensten van het NFI. Zie bijlage 5 voor een overzicht van de producten en de aantallen van 2010 tot en met 2013. De onderzoeken worden verdeeld op basis van wat de politie en het OM de afgelopen twee jaar hebben aangevraagd. Per maand heeft iedere eenheid een bepaald aantal onderzoeken tot haar beschikking. Het NFI spreekt in de SLA's over 'producten' terwijl de politie het heeft over 'zaken'. Als het om productie van het NFI gaat dan wordt er ook gerekend in producten. Dit kan soms voor verwarring zorgen.

In de SLA wordt afgesproken hoeveel producten (NFI-term) mogen worden ingestuurd per zaak (politie-term).³¹ Voor bijna 90 procent van de DNA-onderzoeken geldt dat er drie producten per zaak mogen worden ingediend, met maximaal twee sporen per product (Maters, 2011).

³¹. Dit kan per jaar opnieuw worden bekeken en verschilt per onderzoeksproduct.

Figuur 6.1: Aantal sporen en producten per zaak

Uit de analyse van Maters (2011) blijkt dat door het opgelegde aantal maximumsporen per product het gemiddelde aantal ingestuurde SvO's per zaak niet verder komt dan 2,5 SvO's per zaak en 1,5 spoor per SvO. Dat is dus gemiddeld 3,75 sporen per zaak in plaats van de maximum toegestane 6 sporen per zaak. De aanvrager is de niet-onderzochte sporen 'kwijt', omdat het product verbruikt is. Hierdoor blijft de SLA gedeeltelijk onbenut. De politie wil het aantal NFI-producten per zaak en het aantal sporen per product verhogen. Ook wil ze hier flexibeler mee omgaan, waardoor het gemiddelde aantal sporen en producten per zaak kan stijgen. Ze wil de niet-onderzochte sporen per product 'opsparen', zodat ze die bij andere producten kan gebruiken.

De laatste jaren wordt steeds beter gebruikgemaakt van de capaciteit binnen de SLA. In 2009 is slechts 73 procent van de capaciteit binnen de SLA benut. In 2012 is dit 93 procent.

De politie is echter van mening dat zij nog steeds onvoldoende producten c.q. sporen kan insturen bij het NFI. De vraag bij de politie is groter dan het aanbod van het NFI. Een geheel vraaggerichte forensische markt wordt echter niet wenselijk en mogelijk geacht. De meeste respondenten zijn dan ook (redelijk) positief over de SLA. Zonder de SLA is het niet mogelijk om een goede verdeling te maken van de sporen die onderzocht moeten worden, zal de doorlooptijden hoog oplopen en zullen (wederom) capaciteitsproblemen ontstaan.

De onderbenutting van de SLA heeft in 2012 vooral betrekking op de volgende productgroepen:

- DNA-onderzoek (volumeonderzoek); de oorzaak hiervan ligt vooral in het feit dat de vraag van de politie en het OM naar DNA-veroordeeldenonderzoek en onderzoek naar *high volume crime* uitbleef.
- Toxicologie; de lagere productie is vooral gevolg van het achterblijven van de vraag naar onderzoek naar alcohol in het verkeer.

Flexibiliteit bij het NFI

Voor het NFI is het niet altijd mogelijk om snel in te spelen op de gestelde prioriteiten binnen de opsporing. Dit vanwege de gemaakte afspraken in de SLA, maar voornamelijk omdat forensische expertise meestal gericht is op een onderzoeksgebied. Zo is een DNA-onderzoeker niet gespecialiseerd in het onderzoeken van digitale data. De omscholing naar of inschakeling van (nieuwe) forensische expertises kost tijd. Veranderende prioriteiten vergen met andere woorden (voorbereidings)tijd om het bedrijfsproces daarop af te stemmen.

De overheid houdt in haar beleidsplannen niet altijd rekening met de gevolgen van die plannen voor forensisch onderzoek en prioriteiten die moeten worden heroverwogen. Zo heeft de minister van V&J aangekondigd het THC-gehalte van drugs bij coffeeshops te laten testen door het NFI. Hiervoor worden geen extra middelen vrijgemaakt.

Een uitgesproken wens van de politie en het OM is heldere afspraken ten aanzien van flexibiliteit in de instroom van de zaken. Hiervoor is het digitale serviceloket 'Mijn NFI' tot stand gekomen. Mijn NFI is een informatievoorziening vanuit het NFI dat de beschikbare capaciteit voor de verschillende eenheden – met 1 dag vertraging – weergeeft. Via 'mijn NFI' kunnen opdrachtgevers onder meer de status van zaken inzien, rapporten opvragen, de instroom volgen en zien welke eenheid nog capaciteit over heeft.

Daarnaast houdt het NFI, waar mogelijk, rekening met een flexibiliteitsmarge van tien procent per maand. Dit betekent dat tien procent meer producten mogen worden ingediend dan in de SLA is bepaald. De eenheid is zelf verantwoordelijk voor de verrekening in de periode daarna. Die tijdelijke extra capaciteit bij het NFI wordt gerealiseerd door te schuiven in R&D en onderwijsuren van de medewerkers van de productgroep waar de flexibiliteit nodig is (SLA, 2013).

Doorloop- en levertijden

De levertijden verschillen per product. In het forensisch boek staan de levertijden per product. Het forensisch boek is te raadplegen via 'Mijn NFI'. De levertijd voor het product 'DNA-basis met vooronderzoek door politie' is 19 dagen. Voor 'DNA-onderzoek met vooronderzoek door het NFI' bedraagt de levertijd 26 dagen. Begin 2007 was de levertijd van het NFI, gemiddeld over alle producten, ongeveer 130 dagen. In 2011 is de gemiddelde levertijd van alle producten gedaald tot gemiddeld 15 dagen. Dit is 90 procent lager dan vijf jaar daarvoor. Dit cijfer is inclusief de levertijden van de complexe productgroepen (NFI, 2011). In de praktijk kunnen de levertijden nog lager uitvallen.

In 2013 handhaaft het NFI de doelstelling van een leveringsbetrouwbaarheid van 95 procent (SLA, 2013). Dat wil zeggen dat in 95 procent van de onderzoeken de afgesproken levertijd moet worden gehaald.

Aantallen bij het NFI

Uit tabel 6.1 blijkt dat het aantal aanvragen bij het NFI vanaf 2010 gestegen is. In 2009 en 2010 heeft het aantal aanvragen een lichte daling gekend ten opzichte van 2008. Dit hangt samen met het gegeven dat de SLA's in deze jaren slecht zijn benut; respectievelijk 73 en 72 procent. De stijging in 2011 en 2012 hangt samen met een betere benutting van de SLA's; respectievelijk 86 en 93 procent. Wanneer het aantal aanvragen in het eerste kwartaal van 2013 wordt geëxtrapoleerd naar een heel jaar, dan zullen er in 2013 ongeveer 67.800 aanvragen worden gedaan. Dit is een flinke stijging ten opzichte van 2012.

Wat opvalt in tabel 6.1, is dat de meeste aanvragen biologisch onderzoek betreffen. Het gaat hierbij vooral om DNA-onderzoek. Het type biologisch sporenmateriaal is mede van invloed op de kansrijkheid voor het verkrijgen van een DNA-profiel (Van Marion, 2013). Er worden grofweg twee soorten biologisch onderzoek onderscheiden:

1. Klassieke biologische sporen; dit zijn sporen waarvan is vast te stellen om welk type celmateriaal of vloeistof het gaat (bv. bloedsporen, spermasporen).
2. Biologische contactsporen; dit zijn sporen bestaande uit celmateriaal waarvan de aard niet kan worden bepaald. Huidcellen zijn de bekendste biologische contactsporen. Verschillende biologische contactsporen worden onderscheiden: gebruikssporen op bijvoorbeeld kleding (bv. pet, handschoen), greepsporen op bevestigingsmiddelen (tape, touw) en aanraaksporen op munten of telefoon.

Tabel 6.1: Aantal aanvragen bij het NFI

Aanvragen	2008	2009	2010	2011	2012	2013 1e Q
Biologisch	41.776	37.599	34.307	43.762	48.091	14.627
Digitaal	319	276	469	661	834	195
Stoffen en voorwerpen	8.631	7889	7.926	8.928	8.318	2.128
Totaal	50.726	45.764	42.702	53.351	57.243	16.950

Van Marion, een forensisch DNA-onderzoeker van het NFI, heeft onderzoek gedaan naar de kansrijkheid van verschillende typen sporen (2012). Dit onderzoek is gebaseerd op data van forensisch DNA-onderzoek binnen het NFI-product 'DNA-basis met vooronderzoek door de politie', ook wel HBS004 genoemd.

Er is gekeken naar het type delict waarbij HBS004-onderzoek is uitgevoerd. In ongeveer de helft van de onderzoeken gaat het om inbraken, diefstal of ramkraken. In bijna een kwart van de onderzoeken gaat het om (gewapende) overvallen, diefstal met geweld of beroving. Het overige kwart van de onderzoeken bestaat uit onderzoek naar wapens en munitie, brandstichting of onderzoek in het kader van de Opiumwet.

Vervolgens is onderzocht welke sporen het meest voorkomen in HBS004-onderzoek (n=1045 sporen). Hieruit blijkt dat het in 82 procent van de sporen om biologische contactsporen gaat (52 procent gebruikssporen, 29 procent greepsporen en 1 procent aanraaksporen). In de overige 18 procent gaat het om klassieke biologische sporen (9 procent bloed en 9 procent speeksel).

Tenslotte is onderzocht welke sporen het meest kansrijk zijn. Klassieke biologische sporen, zoals bloed- en speekselsporen, en gebruikssporen resulteren in overgrote meerderheid van de gevallen (>75%) in bruikbare DNA-profielen. In tegenstelling tot klassieke sporen leiden greep- en aanraaksporen slechts in een beperkt aantal gevallen tot bruikbare DNA-profielen (<30%). De kans op een bruikbaar DNA-profiel wordt vooral bepaald door de hoeveelheid DNA dat een veiliggesteld spoor bevat. Ongeveer 45 procent van het HBS004-onderzoek blijkt niet geschikt te zijn voor vergelijkend DNA-onderzoek.

Op grond van de Wet DNA-onderzoek bij Veroordeelden (Wet DNA-V) worden mensen die zijn veroordeeld tot een vrijheidsbenemende straf of maatregel of tot een taakstraf voor een misdrijf waarbij voorlopige hechtenis is toegestaan, verplicht celmateriaal af te staan. Uit dit celmateriaal wordt een DNA-profiel opgesteld en dit wordt bewaard in de DNA-databank voor strafzaken bij het NFI (Taverne, Nijboer, Abdoel & Farooq, 2012). De wet is in 2005 in werking getreden. Het NFI registreert de aanvragen voor DNA-onderzoek van veroordeelden apart, omdat dit een aanzienlijk deel van het aantal biologische onderzoeken beslaat. Uit de cijfers uit tabel 6.2 blijkt dat het aantal aanvragen fluctueert. In 2009 en 2010 loopt het aantal aanvragen terug, maar in 2011 en 2012 stijgt dit alweer. Dit is te verklaren doordat het aantal producten voor DNA-Veroordeelden tussen 2009 en 2011 is verlaagd in de totale berekening van DNA-onderzoek.

Tabel 6.2: Aantal aanvragen van DNA-Veroordeelden onderzoek bij het NFI

Aanvragen	2008	2009	2010	2011	2012	2013 1e Q
Biologisch	24.521	19.233	15.475	22.665	27.101	6497

Tabel 6.3 geeft een overzicht van het aantal geleverde onderzoeken door het NFI, uitgesplitst naar soort onderzoek. Bij de geleverde onderzoeken gaat het, evenals bij het aantal aanvragen, vooral om biologisch onderzoek. Wederom is in de jaren 2009 en 2010 een daling van het aantal geleverde onderzoeken te zien, hetgeen samenhangt met de onderbenutting van de SLA's.

Tabel 6.3: Aantal geleverde onderzoeken door het NFI

Leveringen	2008	2009	2010	2011	2012	2013 1e Q
Biologisch	44.893	38.222	35.044	43.910	47.990	16.097
Digitaal	310	351	464	568	885	245
Stoffen en voorwerpen	8774	8.190	7.863	9.047	8.335	2.358
Totaal	53.977	46.763	43.371	53.525	57.210	18.700

Bij het NFI wordt vooral onderzoek gedaan in opdracht van de politie en het OM (tabel 6.4). Het aantal aanvragen van de politie is van 2008 tot en met 2010 redelijk constant en vanaf 2011 groeit dit aantal. Het aantal aanvragen dat via het OM binnenkomt, fluctueert. De overige aanvragen worden gedaan door particulieren en anderen. Onder 'anderen' verstaat het NFI bijzondere opsporingsdiensten, ministeries, immigratie- en naturalisatiediensten, buitenlandse forensische instituten en overige instanties.

Tabel 6.4: Verdeling van de aanvragers bij het NFI

Aanvragers	2008	2009	2010	2011	2012	2013 1e Q
Politie	25.064	25.059	25.749	28.667	27.848	9.827
OM	25.218	20.066	16.352	24.052	28.289	6.835
Particulieren ³²	34	242	141	174	245	57
Anderen	410	397	460	458	861	231

Sprintproducten

Om de snelheid van forensisch onderzoek te verhogen en tegemoet te komen aan de vraag naar snelle rapportages van de politie, heeft het NFI zogenaamde sprintproducten ontwikkeld. Sprintproducten zijn producten met een levertijd van maximaal zes dagen. Binnen de sprintproducten worden drie typen onderscheiden: Sprint 6 (levertijd 4-6 dagen), Sprint 3 (levertijd 1-3 dagen) en Sprint 1/4 (levertijd 6 uur).

³². In dit geval worden met particulieren burgers of zelfstandige ondernemers bedoeld.

De genoemde termijnen sluiten deels aan bij de termijnen voor strafvordering (inbewaringstelling en voorgeleiding).

Per sprintproduct gelden (net als voor de andere producten van het NFI) specifieke intakecriteria (bijvoorbeeld dat het moet gaan om indicatief onderzoek, een enkelvoudig DNA-profiel en ontlastend DNA-onderzoek). Voor DNA-onderzoek volstaat bij sprintproducten een mondelinge opdracht van de Officier van Justitie. Sprintproducten zijn met name bedoeld om in het begin van de opsporingsfase sturingsinformatie te genereren. Evenals voor de overige producten wordt het aantal producten dat mag worden ingestuurd binnen de verschillende categorieën sprintproducten in de SLA bepaald (zie tabel 6.5).

Tabel 6.5: Capaciteit sprintproducten NFI

	2010	2011	2012	2013
Sprint 6 (DNA)	400	400	350	350
Sprint 3 (DNA)	100	50	100	100
Sprint ¼ (DNA)	-	50	50	50

Bron: SLA, 2011; SLA, 2012; SLA, 2013.

Uit dit onderzoek blijkt dat de veelal beperkende voorwaarden voor het aanleveren van SvO's en de beperkingen in DNA-quota per product ervoor zorgen dat de sprintproducten niet volledig worden benut. Daarnaast speelt de gebrekkige onderlinge quotacoördinatie binnen de politie tevens een rol (Maters, 2012). De politie geeft hierbij aan dat ze haar quotum voor het einde van de maand niet wil overschrijden, om aan het eind van de maand nog capaciteit over te hebben als zich een grote zaak voordoet. Dit is met name het geval bij de sprintproducten van 6 uur en 1-3 dagen, omdat het aantal producten dat de politie binnen deze type sprintproducten mag aanvragen beperkt is. De eenheden moeten de capaciteit van deze producten onderling verdelen.

6.2 Politie en onderzoeksruimten bij de politie

Zoals hierboven besproken, krijgt elke eenheid een bepaald deel van de capaciteit bij het NFI. De Stuurgroep Politie, OM en NFI (SPON) bewaakt de inhoud en voortgang van de SLA. Indien een eenheid meer onderzoekscapaciteit nodig heeft dan afgesproken in de SLA, kan er capaciteit worden geleend bij een andere eenheid in ruil voor capaciteit voor andere onderzoeken. Het nieuwe systeem 'mijn NFI' moet hier verandering in gaan brengen. Een eenheid kan, wanneer daar behoefte aan is, producten 'bijkopen' bij het NFI. Zij dienen de onderzoeksvragen in buiten de SLA om en krijgen voor het onderzoek van deze producten een rekening van het NFI.

Niet-geraapte en niet-ingestuurde sporen

De politie is beperkt in het aantal producten en sporen dat zij per zaak mag opsturen en dit beïnvloedt haar werkwijze op de p.d. Rechercheurs stellen sporen bijvoorbeeld niet (meer) veilig, omdat ze weten dat er geen capaciteit is om deze te onderzoeken. Of ze stellen de sporen wel veilig, maar registreren dat niet en het spoor blijft op de plank bij de politie liggen (zie hoofdstuk 5). Op de p.d. vindt met andere woorden al een selectie van sporen plaats en niet alle mogelijk relevante sporen komen terecht bij het NFI. Een ander gevolg van de beperkte capaciteit in de SLA is, zoals tevens benoemd bij de sprintproducten, dat de politie erg voorzichtig omgaat met de capaciteit van de onderzoeksvragen aan het NFI. Als er eind van de maand toch capaciteit over is, kan de politie ervoor kiezen om sporen van eerder die maand alsnog in te sturen. De capaciteit wordt met andere woorden zo goed mogelijk benut, maar is nog niet optimaal.

Prioritering door OM en politie

Het OM bepaalt samen met de politie welk type zaken prioriteit heeft met betrekking tot de opsporingscapaciteit van de politie. Zo hebben plofkraken landelijk meer aandacht gekregen en ligt in Amsterdam de focus op de Top600 aanpak. De prioriteit van type zaken loopt echter niet altijd gelijk aan de afspraken die in de SLA zijn gemaakt. Dit zorgt ervoor dat de politie zich in de opsporing richt op de prioriteitszaken. De veiliggestelde sporen kunnen ze vervolgens echter niet kwijt bij het NFI, omdat er niet genoeg ruimte is binnen de SLA. Hierdoor liggen SvO's van bijvoorbeeld woninginbraken bij de politie op de plank, terwijl dit prioriteitszaken zijn. Bij de meeste eenheden komen de forensisch officier en forensisch adviseur wekelijks bij elkaar om de sporen te prioriteren en te bepalen welke producten worden ingestuurd. Dit contact verloopt over het algemeen goed.

Wanneer de politie de vraag aan het NFI goed weet te formuleren, vergroot dit de effectiviteit. Hierbij kan het Forensisch Expertisecentrum een rol spelen en de samenwerking tussen eenheden met betrekking tot prioriteiten vergroten.

Onderzoeksruimten bij de politie

Welke SvO's in de onderzoeksruimten worden onderzocht, wordt per eenheid bepaald door de forensisch adviseur en zaaksofficier. Deze producten worden via vtsPN overgebracht naar de betreffende onderzoeksruimten. De laboranten onderzoeken de SvO's op volgorde van binnenkomst. Als een zaak prioriteit heeft, kan deze sneller worden onderzocht.

Door vooronderzoek in de onderzoeksruimten bij de politie kunnen er betere keuzes worden gemaakt over welke sporen kansrijk zijn om te laten onderzoeken. Minder kansrijke sporen worden doorgeschoven naar het einde van de maand.

Deze worden pas ingestuurd als er capaciteit over is. De sporen worden bemonsterd op de plaatsen waar het meeste materiaal te verwachten is. Tijdens het vooronderzoek is niet te zien of er ook daadwerkelijk DNA of een ander spoor op het SvO zit. Dat blijkt uit onderzoek door het NFI.

De eenheden mogen per jaar het onderstaande aantal DNA-onderzoeken aanvragen (tabel 6.6). Het DNA-6-uursonderzoek, het biologisch sporenonderzoek en het standaard DNA-onderzoek is beschikbaar voor alle eenheden. Het DNA-basisonderzoek met vooronderzoek door de politie is gereserveerd voor de laboranten van de onderzoeksruimten. Van 2011 tot en met 2013 mogen de laboranten van de bestaande onderzoeksruimten bij de politie 1300 onderzoeken met de productnaam 'DNA-basis met vooronderzoek door politie' insturen bij het NFI. De capaciteit in producten is voor de drie onderzoeksruimten samen. Het is onbekend in hoeverre deze capaciteit volledig wordt benut. Van een onderzoeksruimte is bekend dat 2012 het eerste jaar is dat hun deel van de capaciteit bij het NFI volledig is benut. De onderzoeksruimten maken een eigen verdeling van de capaciteit per eenheid waar zij onderzoek voor doen en monitoren de ingestuurde aantallen zodat de grens niet wordt overschreden.

Tabel 6.6: DNA-onderzoeken volgens de SLA's

Productnaam	2010	2011	2012	2013
DNA 6 uur	0	50	50	50
DNA-basis met vooronderzoek door politie	1000	1300	1300	1300
Biologisch sporenonderzoek	4935	7480	6380	7283
DNA	60236	58744	40435	48630

Bron: SLA, 2011; 2012; 2013.

Aantallen in de eenheden

Uit de gesprekken in de eenheden blijkt, zoals eerder opgemerkt, dat de vraag vanuit de politie lang niet altijd overeenkomt met wat bij het NFI kan worden ingestuurd. Zo heeft de eenheid Amsterdam relatief veel schietincidenten en dus behoefte aan onderzoek op het gebied van wapens en munitie. De hoeveelheid producten die ze in 2012 heeft kunnen insturen (8), voldoet echter niet aan de vraag (30), waardoor een deel van de zaken op de plank blijft liggen (22).

Ook is aan de eenheden, door middel van een vragenlijst, gevraagd hoeveel onderzoeksvragen er binnen de eenheid met betrekking tot forensisch onderzoek zijn. Vervolgens is gevraagd hoeveel vragen er uiteindelijk zijn ingestuurd en op welk type sporen de vragen betrekking hebben. Zes van de tien eenheden hebben hierop geantwoord, maar het blijkt erg lastig om betrouwbare cijfers te genereren.

Uit de antwoorden blijkt dat de eenheden weinig tot geen zicht hebben op de behoefte aan onderzoek en ingestuurde aanvragen. De aantallen van de eenheden zijn gebaseerd op informatie uit het PROMIS (*Police Real-time Online Management Information System*)-systeem³³ van het NFI of uit eigen bestanden, dit wordt echter niet door alle eenheden bijgehouden. Verschillende respondenten schatten dat de laboranten uit de onderzoeksruimten bij de politie minstens 30 procent van de bemonsterde SvO's niet kunnen insturen bij het NFI.

Uit tabel 6.7 blijkt dat Den Haag alleen de behoefte aan extra onderzoek heeft ingevuld. Hieruit blijkt dat de eenheid gemiddeld 30 procent meer SvO's wil insturen bij het NFI. Onduidelijk blijft hoeveel SvO's dit exact zijn, omdat het absolute aantal niet is vermeld. Midden-Nederland heeft in 2013 in 4,5 maand 221 aanvragen ingestuurd (van de 308 vragen in totaal is dit 72%) voor biologisch onderzoek en 186 voor onderzoek naar stoffen of voorwerpen. Deze eenheid heeft geen aanvragen gedaan voor digitaal of audiovisueel onderzoek. De cijfers van Noord West Holland, Amsterdam, Noord-Nederland en Oost-Brabant zijn ook op deze manier te lezen. De aantallen/percentages zijn – voor zover ingevuld – moeilijk met elkaar te vergelijken. De boodschap is dat er sporen niet worden ingestuurd. Dat kan lopen tot 40 procent van het totaal aantal.

Tabel 6.7: Onderzoeksvragen en ingestuurde aanvragen per eenheid

Vragen en ingestuurd	Den Haag (2012-2013)		Midden-Nederland (1-1 t/m 18-5-2013)		N-W Holland (1-1 t/m 12-5-2013)		A'dam (1-1 t/m 30-4 2013)		Noord- Nederland (15-11-2012 t/m 15-5-2013)		Oost-Brabant (2012)	
	B ³⁴	A ³⁵	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A
Biologische sporen	30%	x	308	221	x	890	x	545	70	63	3600	900
Stoffen/voorwerpen	20%	x	186	186	x	x	x	53	970	x	2400	250
Digitaal/audio-visueel	40%	x	x	x	x	x	x	25	x	x	160	20
Totaal	x	x	494	407	x	890	x	623	1040	63	6160	1170

³³. Dit is het administratieve systeem van het NFI. Het SIN-nummer van een SvO wordt in dit systeem genoteerd, zodat altijd duidelijk is waar een SvO zich binnen het NFI bevindt.

³⁴. B = Aantal vragen (Behoefte)

³⁵. A = Aantal ingestuurde aanvragen (Aanvragen)

6.3 Particuliere instituten

Particuliere instituten kunnen op verschillende manieren worden ingeschakeld. Ze worden meestal rechtstreeks benaderd door de aanvragers van forensisch onderzoek, bijvoorbeeld de politie, het OM en de advocatuur. Vervolgens zijn er twee financieringsconstructies mogelijk. De aanvrager declareert de factuur bij de LTC of de aanvrager bekostigt het onderzoek zelf. In 2010 en 2011 zijn er in totaal 298 aanvragen ingediend voor financiering door de LTC. Hiervan zijn er 19 niet gehonoreerd en 11 ingetrokken. Er zijn derhalve 268 strafrechtelijke forensische onderzoeken uitgevoerd die zijn gefinancierd door de LTC.

Aan zes particuliere instituten³⁶ is gevraagd een overzicht te geven van het aantal aanvragen dat zij hebben gehad en het aantal onderzoeken dat zij hebben uitgevoerd.³⁷ Daarnaast is gevraagd uit te splitsen wie de aanvragers van de onderzoeken zijn en wat de levertijden van de onderzoeken zijn.³⁸ Vier van de zes instituten hebben de vragenlijst ingevuld.

Uit tabel 6.8 blijkt dat het aantal aanvragen bij particuliere instituten sinds 2008 is gestegen.³⁹ In 2010 is het aantal aanvragen bijna verdubbeld. Dit is te verklaren doordat de pilot in de periode bekend is geworden in de eenheden, waardoor de politie hier steeds meer gebruik van is gaan maken.

Tabel 6.8: Aantal aanvragen bij particuliere instituten⁴⁰

Aanvragen	2008	2009	2010	2011	2012	2013 1e Q
Biologisch	149	120	197	361	463	152
Digitaal	4	18	46	37	32	13
Stoffen en voorwerpen	9	27	43	74	72	22
Totaal	162	165	286	472	567	187

Tabel 6.9 geeft een overzicht van het aantal geleverde onderzoeken door particuliere instituten, uitgesplitst naar soort onderzoek. Uit deze cijfers blijkt dat het overgrote deel van forensisch onderzoek door particuliere instituten om biologisch onderzoek gaat. Dit is in de meeste gevallen DNA-onderzoek.

³⁶. De particuliere instituten die de vragenlijsten hebben ingevuld, zijn het TMFI, Verilabs, de Forensische Polikliniek Kindermishandeling en Forensicon.

³⁷. Hierbij is niet gekeken of de financiering vanuit de landelijke pilot afkomstig is of van daarbuiten.

³⁸. Hierbij moet worden opgemerkt dat de vragenlijst niet door alle instituten even volledig is ingevuld. Zo heeft een instituut de vragenlijst pas vanaf 2010 ingevuld, omdat het toen gestart is. Een ander instituut heeft de vragenlijst bij enkele vragen alleen voor 2012 en 2013 ingevuld, omdat er geen cijfers meer zijn.

³⁹. Voor de start van de pilot bestonden er in Nederland al vier particuliere instituten die zich (deels) bezighielden met forensisch onderzoek voor de strafrechtsketen.

⁴⁰. Een van de instituten heeft de vragenlijst op dit onderdeel alleen ingevuld voor 2013.

Ook in het aantal geleverde onderzoeken is – sinds de start van de pilot – een duidelijke stijging te zien.

Tabel 6.9: Aantal geleverde onderzoeken door particuliere instituten

Leveringen	2008	2009	2010	2011	2012	2013 1e Q
Biologisch	153	106	223	469	611	165
Digitaal	3	13	22	33	33	11
Stoffen en voorwerpen	2	6	23	14	21	3
Totaal	158	125	268	516	665	179

De meeste onderzoeken worden aangevraagd door de politie en het OM (zie tabel 6.10). Vanuit de advocatuur en particulieren komen de minste onderzoeksaanvragen.

Tabel 6.10: Verdeling van de aanvragers bij particuliere instituten

Aanvragers	2008	2009	2010	2011	2012	2013 1e Q
Politie	12	77	119	243	242	128
OM	7	33	40	82	68	18
Advocatuur	3	14	21	20	27	7
Particulieren	0	0	11	4	28	1
Anders	0	1	8	7	29	11

6.4 Beschouwing

Uit het bovenstaande kan geconcludeerd worden dat de vraag naar en het aanbod van forensisch onderzoek niet in balans zijn. In het gehele proces van forensische opsporing zijn er diverse afvalmomenten, te beginnen op de p.d. waar niet alle sporen worden geraapt (overigens is het niet duidelijk of het hier dan ook altijd om kansrijke sporen gaat). Verder worden niet alle geraapte sporen ingestuurd bij het NFI en blijven ze op de plank liggen bij de politie omdat het quotum voor dit product verbruikt is. Daarnaast zorgt het gegeven dat wordt gerekend in producten in plaats van sporen voor een niet-optimale benutting van de SLA. De beschikbare capaciteit per eenheid binnen de SLA wordt per maand vastgesteld. Op het eind van de maand ontstaat er een verdichting in het aantal aanvragen, omdat de eenheden optimaal gebruik willen maken van hun ruimte. Dit lukt ten dele. Het probleem hierbij ligt in het feit dat het moeilijk is om vooraf een exacte vraag te formuleren waarmee binnen de SLA rekening kan worden gehouden. Er zit echter wel enige rek in de SLA en er zijn sprintproducten ontwikkeld. De particuliere instituten fungeren in zekere zin

als een overloopventiel, maar het aantal onderzoeken dat zij uitvoeren, is bescheiden ten opzichte van het NFI. Er lijkt buiten de gereserveerde middelen voor de particuliere instituten ook (enige) markt te zijn voor forensisch onderzoek aangezien er al particuliere aanbieders waren voordat de landelijke pilot van start ging.

7 Kwaliteit

In dit hoofdstuk wordt de kwaliteit van het huidige forensische onderzoek besproken. Hierbij wordt ingegaan op welke normen en standaarden thans gelden en welke eventuele verbeteringen kunnen worden aangebracht. Verder worden de deskundigheid van laboranten, informatie over de context van het delict, de kans op beïnvloeding en de wijze van rapporteren behandeld. Tevens is er aandacht voor de gevolgen van marktwerking voor de kwaliteit en het belang van contra-expertise. Tot slot worden de mogelijkheden en inrichting van R&D besproken en volgt een beschouwing.

7.1 Kwaliteitsnormen

Voor forensisch technisch (FT) onderzoek dient de politie zich te houden aan FT-normen. Deze zijn door het NFI en de politie opgesteld. Het gebruik van FT-normen zorgt voor transparantie; de FT-normen bepalen hoe het verzamelen en veilig stellen van sporen en spoordragers heeft plaatsgevonden. Dit kan in het kader van een rechtszaak van belang zijn voor OM, advocaten en rechters. Een deel van de FT-normen is adviserend, een deel biedt richtlijnen en een deel is verplicht omdat het is gebaseerd op wet- of regelgeving. De politie hanteert de FT-norm 903.01 in de bestaande onderzoeksruimten. Deze norm biedt richtlijnen voor de inrichting van de onderzoeksruimten ten behoeve van biologisch sporenonderzoek bij de politie. In de norm staan de procedures omtrent de wijze van ontvangst, administratie, registratie en archivering van sporen en SvO's. Daarnaast verwijst de norm naar andere FT-normen (zoals die voor het opsporen en veilig stellen van sporen) en procedures die door het NFI worden gehanteerd (NFI, 2007). De politie is zelf verantwoordelijk voor naleving van de FT-norm (Maters, 2012).

De huidige onderzoeksruimten bij de politie werken daarnaast met een aanvullende NFI-normering en het NFI-kwaliteitssysteem '*Quality-On-Line*'. Het NFI houdt jaarlijks audits om naleving van deze normering te controleren (Maters, 2012). Uit de bezoeken bij de bestaande onderzoeksruimten blijkt dat diverse maatregelen worden genomen om de kwaliteit van het forensische onderzoek te garanderen. Onderdeel hiervan is bijvoorbeeld het 'schaduwen' van elkaars werk. Als de ene laborant geen sporen vindt, controleert de andere laborant dit. Daarnaast lezen de laboranten altijd elkaars rapportages en worden veegproeven genomen om de kwaliteit van schoonmaak te controleren. Verder worden SvO's gevolgd door middel het LSV en de SIN-nummers.

Koops et al. (2010) beschrijven in hun onderzoek dat niet één instrument voor kwaliteitsbewaking zaligmakend is. Daarom is een combinatie van instrumenten oftewel een *multi-layering* model nodig. In dit model wordt de eerste laag gevormd door de wet- en regelgeving die de basisprocedures beschrijven. De tweede laag richt zich meer op de kwalitatieve aspecten van de inrichting van werkprocessen en de daarmee samenhangende wijze van verslaglegging. In de onderzoeksruimten gebeurt dit door zowel de FT-norm als de NFI-normering te gebruiken. Bij het NFI en de particuliere instituten zijn kwaliteitsnormen onlosmakelijk verbonden met accreditatie. Dit wordt in de volgende paragraaf besproken.

In het meerjarenbeleidskader 2010-2014 van de EU is besloten dat er gemeenschappelijke kwaliteitsstandaarden voor forensisch onderzoek binnen de EU moeten worden ontwikkeld (Europese Raad, 2010). Dit zal wellicht consequenties hebben voor de kwaliteitsstandaarden van forensisch onderzoek in Nederland. Ter uitvoering van het Stockholm Programma zijn in december 2011 door de Raad van de Europese Unie conclusies aangenomen over de visie met betrekking tot Europese forensische wetenschappen in 2020, met inbegrip van een Europese forensische ruimte. De conclusies beogen, ten behoeve van de strafrechtelijke samenwerking in de EU, de kwaliteit van het forensisch onderzoek in de lidstaten op een hoger en gelijkwaardiger niveau te brengen. Daartoe zullen onder andere forensische instituten en laboratoria worden geaccrediteerd en standaarden worden geformuleerd (CEN/CENELEC).⁴¹

7.2. Accreditatie

In de Nederlandse wetgeving is accreditatie van forensische laboratoria, op een enkele uitzondering na, niet verplicht.⁴² In het Europees kaderbesluit 2009-905-JBZ is besloten dat accreditatie volgens de EN ISO/IEC 17025 voor aanbieders van forensische diensten verplicht wordt gesteld. Deze norm heeft geen betrekking op de laboratoria zelf, maar op de procedures binnen het laboratorium. Aanbieders van forensische diensten zijn: *“Een openbare of particuliere organisatie die forensische laboratoriumactiviteiten verricht op verzoek van de bevoegde rechtshandhavings- of gerechtelijke autoriteit”*. De motivatie voor het verplicht stellen van accreditatie is de intensievere uitwisseling van informatie over forensisch bewijsmateriaal en het toegenomen gebruik van bewijs uit een lidstaat in gerechtelijke procedures van een

⁴¹. Met het oog op de uitvoering van die Raadsconclusies zou de Europese Commissie met een concreet actieplan komen ter verwezenlijking, op termijn, van een EU-breed kwaliteitssysteem. Dit is uitgesteld tot het najaar van 2013. Daarnaast loopt het Europees normalisatietraject *Forensic Science Services van the European Committee for Standardization (CEN)* dat erop is gericht om te komen tot Europese standaarden op het gebied van forensisch onderzoek. Het betreft hier een concrete invulling van de in december 2011 aangenomen Raadsconclusies. Er is een commissie opgericht (CEN/TC 419 *‘Project Committee Forensic Science Services’*) die het eigenlijke normalisatiewerk om tot die normen te komen gaat uitvoeren. Nederland is intensief betrokken bij beide trajecten.

⁴². In het besluit ‘DNA-onderzoek in strafzaken’ uit 2001 wordt in artikel 7 verplicht gesteld dat laboratoria die DNA-onderzoek doen, geaccrediteerd behoren te zijn volgens de ISO 17025-norm.

andere lidstaat. Hierdoor is het nodig om gemeenschappelijke normen voor aanbieders van forensische diensten vast te stellen. Daarnaast wordt accreditatie gezien als een belangrijke stap naar een veiligere en effectievere uitwisseling van forensische informatie binnen de EU. Accreditatie biedt de nodige kwaliteitsgarantie, die bijdraagt aan wederzijds vertrouwen in de geldigheid van gebruikte basismethoden voor analyse.

De stappen die de lidstaten van de EU dienen te nemen, zijn als volgt. In 2013 moeten de lidstaten aan de bepalingen met betrekking tot DNA-profielen voldoen. In 2015 moet aan de regels met betrekking tot dacty-gegevens worden voldaan en vanaf 2018 gaat de Raad van Europa de lidstaten controleren op de naleving van het Europees kaderbesluit. Accreditatie dient te gebeuren door een nationale accreditatie-instelling (Raad van Europa, 2009). Dit betekent dat alle forensische laboratoria die zich in Nederland bezighouden met DNA- of dacty-onderzoek uiterlijk in 2018 geaccrediteerd moeten zijn volgens EN ISO/IEC 17025.

Deze kwaliteitsnorm stelt criteria voor een kwaliteitsmanagementsysteem en systemen voor administratieve en technische handelingen van onderzoek-, beproevings- en kalibratielaboratoria.⁴³ De procedures waaraan laboratoria moeten voldoen voor EN ISO/IEC 17025 staan vermeld in bijlage 6. Laboratoria moeten kunnen aantonen dat ze de eisen en procedures gesteld in de betreffende kwaliteitsnorm daadwerkelijk uitvoeren. Het zijn de handelingen en procedures in het laboratorium die worden geaccrediteerd, niet de medewerkers (Maters, 2012). In de *International Laboratory Accreditation Cooperation* (ILAC) G19-norm uit 2002 staat hoe EN ISO/IEC 17025 door forensische laboratoria moet worden geïnterpreteerd. Deze norm biedt een handleiding om aan EN ISO/IEC 17025 te voldoen en benadrukt met name het belang van documentatie, validatie, training en onderhoud (ILAC, 2002)

Het NFI werkt EN ISO/IEC 17025 en de ILAC G19-norm ook volgens de richtlijnen van de *International Society for Forensic Genetics* (ISFG). Dit omdat deze richtlijnen, naast de procesmatige eisen vanuit de ISO-norm, ook forensisch-inhoudelijke eisen omvatten voor de inrichting van een laboratorium en de procedures (De Jong, Van der Ham-Quak, Kloosterman & Heijnen, 2013).

Het *European Network of Forensic Science Institutes* (ENFSI) is door de EU erkend als enige vertegenwoordiger van de Europese forensische gemeenschap. Bij het ENFSI zijn geaccrediteerde laboratoria binnen de EU aangesloten. Dit zijn niet alleen forensische laboratoria, maar ook laboratoria op het gebied van natuurwetenschappelijk onderzoek. Naast accreditatie dienen de aangesloten laboratoria minimaal 25 deskundigen in dienst te hebben die in een rechtszaal mogen getuigen en een onom-

⁴³. Een onderzoekslaboratorium onderzoekt op een SvO naar biologische sporen waarna DNA-analyse kan plaatsvinden. Een beproevingslaboratorium analyseert de samenstelling van producten, met daarbij aangegeven de nauwkeurigheid van het analyseresultaat. Een kalibratielaboratorium ijkt en kalibreert meetinstrumenten (Maters, 2012).

streden status hebben in eigen land. Vanuit Nederland is enkel het NFI aangesloten bij het ENFSI (ENFSI, 2013). De geaccrediteerde Nederlandse particuliere instituten voldoen niet aan het criterium van 25 gerechtelijke deskundigen.

In Nederland is de Raad voor Accreditatie (RvA) de bevoegde instantie om instellingen te accrediteren. De RvA toetst de deskundigheid en onafhankelijkheid van laboratoria, maar ook van inspectie- en certificatie-instellingen. Instellingen kunnen zelf een verzoek tot accreditatie indienen bij de RvA.

Om geaccrediteerd te worden, dient een forensisch laboratorium de volgende stappen te doorlopen:

- Vooronderzoek. Hierin onderzoekt de RvA de haalbaarheid om een beoordeling binnen een bepaalde termijn op te starten bij de instelling die accreditatie aanvraagt.
- Initieel onderzoek. De RvA stelt vast in hoeverre voldaan is aan EN ISO/IEC 17025. Een instelling heeft negen maanden de tijd om eventuele afwijkingen te herstellen.
- Accreditatiebesluit. Binnen een jaar na het vooronderzoek vindt een beoordeling plaats over het toekennen van accreditatie.

Wanneer accreditatie is toegekend, volgt een jaarlijkse controle door de RvA en een vierjaarlijkse herbeoordeling (Koops et al., 2010; www.rva.nl, 2013)

Accreditatie onderzoeksruimten

Accreditatie volgens EN ISO/IEC 17025 gebeurt op een specifiek forensisch gebied en met betrekking tot een specifieke onderzoeksruimte. Wanneer een laboratorium voor DNA is geaccrediteerd, is dit niet tevens toepasbaar voor een ander gebied, zoals dacty. Voor iedere discipline moet het accreditatieproces opnieuw worden doorlopen. Het accrediteren van procedures voor andere gebieden wordt waarschijnlijk minder arbeidsintensief wanneer een onderzoeksruimte reeds is geaccrediteerd. Het kwaliteitsmanagementsysteem moet dan enkel worden aangepast voor de andere discipline. Maters (2012) concludeert in zijn advies over accreditatie van de onderzoeksruimten bij de politie dat accreditatie niet verplicht is. De laboranten werken als forensisch opsporingsambtenaar en de politie is geen openbare of particuliere instelling. Maters beveelt accreditatie wel aan. Dit om de laboratoria te professionaliseren en risico's (onzorgvuldig handelen, gebrekkig kwaliteitsmanagementsysteem, kritische vragen van de advocatuur of onduidelijkheden in de rechtsgang) te vermijden. Bovendien geeft EN ISO/IEC 17025-accreditatie aan afnemers (NFI of OM) aan dat in de onderzoeksruimten methoden worden toegepast die gevalideerd zijn.

De politie is evenwel van mening dat accreditatie volgens EN ISO/IEC 17025 niet nodig is. Het is niet haar streven om in een geaccrediteerd laboratorium te werken. Het werken volgens de FT- en NFI-normering garandeert voldoende kwaliteit voor het vooronderzoek. Daarnaast vindt bemonstering ook plaats door technisch re-chercheurs op een p.d. en dat gebeurt ook niet op een geaccrediteerde werkwijze. Verder wordt gesteld dat er bij accreditatie zoveel tijd gaat zitten in het perfect uitvoeren van protocollen en procedures, dat dit ten koste gaat van tijd die geïnvesteerd kan worden in opsporingsonderzoeken. Wanneer het onderzoek verder gaat dan vooronderzoek en zich richt op waarheidsvinding, zoals bijvoorbeeld in het drugslaboratorium van Amsterdam gebeurt, dan is accreditatie volgens de politie wel noodzakelijk.

Uit eigen onderzoek van de politie naar de implicaties van het Europese kaderbesluit voor de Nederlandse situatie blijkt dat accreditatie voor dactylo-onderzoek verplicht wordt voor de politie (Verkenninggroep accreditatie FO, 2013). Het onderzoek baseert zich hierbij op het Europees kaderbesluit en de Staatscourant omtrent de wijziging van het wetboek van strafvordering omtrent accreditatie. De Staatscourant (2012)⁴⁴ stelt: *“De wetgever heeft tot dusver geen accreditatie-eisen gesteld aan aanbieders van laboratoriumactiviteiten op het terrein van dactyloscopisch onderzoek. In die situatie komt nu als gevolg van de implementatie van het EU-besluit verandering. Het is de bedoeling dat de forensische eenheden van de politieregio’s en het KLPD de komende twee jaar maatregelen gaan treffen, opdat zij voldoen aan de EN-ISO/IEC 17025 en daarvoor geaccrediteerd kunnen worden”*.

DNA-vooronderzoek (en drugsonderzoek) in de onderzoeksruimten van de politie hoeft in de optiek van de Verkenninggroep nog niet geaccrediteerd te worden. De regelgeving in Nederland is hiervoor voldoende. Zoals eerder genoemd, stelt het besluit ‘DNA-onderzoek in strafzaken’ verplicht dat DNA-analyse in een geaccrediteerd laboratorium gebeurt. DNA-vooronderzoek betreft slechts een onderdeel van het totale DNA-onderzoek. Hierbij noemt de verkenninggroep tevens dat met het oog op innovatie en nieuwe technieken met betrekking tot het genereren van DNA-profielen in de toekomst accreditatie wel verplicht kan worden (Verkenninggroep accreditatie FO, 2013). Overigens is in het Europees kaderbesluit niet gedefinieerd wat onder een laboratorium moet worden verstaan, wel wat laboratoriumactiviteiten zijn: *“Elke maatregel die wordt genomen in een laboratorium bij het lokaliseren, veiligstellen van sporen op voorwerpen, alsmede het ontwikkelen, analyseren en interpreteren van forensisch bewijs met het oog op het verlenen van deskundig advies of het uitwisselen van forensisch bewijs”*. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen DNA-vooronderzoek en DNA-onderzoek.

⁴⁴. Staatscourant 18268, 10 september 2012.

Bij het NFI is al het vooronderzoek ten behoeve van DNA-bepalingen geaccrediteerd conform EN ISO/IEC 17025. Andersoortig vooronderzoek is niet per definitie geaccrediteerd. Accreditatie moet per verrichting worden aangevraagd.

Het merendeel van de respondenten buiten de politie vindt dat de onderzoeksruimten bij de politie moeten worden geaccrediteerd. Op deze manier kan de kwaliteit van onderzoek beter worden gegarandeerd. Zo zijn de resultaten van de onderzoeken toetsbaar, wat de transparantie van het onderzoek bevordert. Tot slot is door het accrediteren van de onderzoeksruimten, de gehele forensische keten geaccrediteerd.⁴⁵

Inspanning accreditatie

De huidige kwaliteitsnormen, zoals de FT-norm, zijn niet voldoende voor accreditatie (Maters, 2012). De onderzoeksruimte van de politie in Amsterdam is de afgelopen jaren bezig geweest met het verkrijgen van accreditatie voor het drugslaboratorium.

De aangestelde kwaliteitsmanager, een academisch geschoolde medewerker, is sinds 2011 bezig met de voorbereidingen van het accreditatieproces en de implementatie van het bijbehorende kwaliteitsmanagementsysteem, inclusief managementeisen en technische eisen. Uit de ILAC-norm (2002) blijkt dat voor de managementeisen alle procedures dienen te worden beschreven. Voor de technische eisen is het nodig om minimaal een half jaar volgens deze procedures te werken en eventuele afwijkingen te noteren. Deze procedures omvatten niet alleen de werkwijze en protocollen binnen het laboratorium, maar het gehele proces van intake tot uiteindelijke rapportage, inclusief personeel, accommodatie en materialen. Vanaf het moment dat dit is gedaan, volgen interne audits en een managementreview. Als het systeem goed werkt, kan accreditatie worden aangevraagd bij de Raad voor Accreditatie (ILAC, 2002). Amsterdam heeft in juni 2012 aanvraag gedaan en verwacht in juni 2013 de beslissing. De grootste tijdsinvestering ('kostenpost'; zie hoofdstuk 8) zit in de arbeidsintensiviteit van het traject en de kennis en protocollen internaliseren bij de medewerkers. Er wordt rekening mee gehouden dat wanneer accreditatie is toegekend er nog een halve fte nodig is voor het toezicht op en onderhoud van het kwaliteitsmanagementsysteem en de bijbehorende procedures. Daarnaast vereist het een inspanning van overige medewerkers en de eenheidsleiding om bekend te raken met interne (kwaliteits)procedures en deze kennis up-to-date te houden.

⁴⁵. Hierbij wordt opgemerkt dat er in de wet staat dat het DNA-onderzoek geaccrediteerd moet zijn. Die bepaling is van toepassing op laboratoria. De vraag is wat met DNA-onderzoek wordt bedoeld. De vraag is of DNA-vooronderzoek daar ook onder valt. Sommige respondenten vinden van wel. Als in het kader van de chain of custody, niet de herleidbaarheid van sporen gegarandeerd is (en hier wordt bij accreditatie naar gekeken), dan heeft het uiteindelijke onderzoeksproduct ook weinig stevigheid meer.

7.3 De Landelijke deskundigheidsmakelaar en het Nederlandse register voor gerechtelijk deskundigen

Accreditatie geeft aan dat een instelling zich aan bepaalde kwaliteitseisen houdt, maar dit zegt nog weinig over de deskundigheid van medewerkers in het instituut. In Nederland zijn twee instanties die de kwaliteit van deskundigen in Nederland waarborgen en die voor de politie relevant zijn. Dit zijn de landelijke deskundigheidsmakelaar (LDM) en het Nederlands register voor gerechtelijk deskundigen (NRGD). In de wet deskundige in strafzaken, die in 2010 in werking is getreden, staat dat deskundigen aan een zekere kwaliteit moeten voldoen. Deze twee instanties beogen hiertoe een standaard te zetten.

De LDM biedt de politie, het OM en de rechterlijke macht een databank met technisch deskundigen die, op allerlei vakgebieden, geconsulteerd kunnen worden voor opsporingsonderzoeken. Dit is ontstaan vanuit de behoefte om binnen opsporingsonderzoeken steeds meer gebruik te maken van externe deskundigen. Het kan voor actoren in de strafrechtsketen moeilijk zijn om te bepalen welke technische deskundigheid nodig is in een opsporingsonderzoek en wie deze deskundigheid bezit. De LDM registreert deskundigen die behulpzaam kunnen zijn binnen de strafrechtsketen en adviseert over de mogelijkheid een deskundige in te schakelen.

De LDM valt thans onder de Politieacademie en bestaat uit deskundigheidsadviseurs met ervaring op het gebied van opsporingsonderzoeken. De LDM werkt samen met onder andere het NFI en Europol. Daarnaast maakt de LDM gebruik van de netwerken van onder andere het NRGD, de NPJA en de FBI. Deskundigen die zich willen registreren bij de LDM dienen zichzelf aan te melden. Wanneer er behoefte is aan de expertise van deze deskundige, zal deze worden getoetst voordat deze wordt ingeschreven in het register. De toetsingscommissie bestaat uit deskundigen vanuit de strafrechtsketen (LDM, 2013). Uit het gesprek met de LDM blijkt dat 20 tot 30 procent van de zaken waarin de LDM bemiddelt forensisch onderzoek betreft. Daarbij is met name een grote behoefte aan forensische accountancy. Verder heeft de LDM de LTC geadviseerd in het landelijke experiment met particuliere instituten.

Het NRGD is in 2010 ingesteld. Registratie in het register is voor (gerechtelijk) deskundigen niet verplicht, maar geldt als een wettelijke erkenning van een bepaalde (forensische) deskundigheid. Wanneer tijdens een rechtszitting een deskundige wordt benoemd die niet is opgenomen in het NRGD, moet duidelijk beargumenteerd worden op grond waarvan deze deskundige als deskundig kan worden aangemerkt. Voor inschrijving in het register is vereist dat het vakgebied waarop de deskundige zich wil inschrijven zodanig is ontwikkeld dat bevindingen aan de hand van gedeelde normen kunnen worden getoetst en verantwoord. Hierbij hoeft de deskundige geen wetenschappelijke werken te hebben gepubliceerd, maar is het belangrijk dat voor het NRGD is vast te stellen welke methode de deskundige hanteert om tot zijn conclusies te komen. Hierbij hanteert het NRGD de normen die (inter)nationaal gelden in dat specifieke veld. Iedere vier jaar wordt een deskundige opnieuw getoetst.

De deskundigen in het NRGD worden getoetst op basis van objectieve criteria voor betrouwbaarheid, kwaliteit en bekwaamheid.⁴⁶ Daarnaast dienen zij zich aan de gedragscode voor gerechtelijk deskundigen te houden, zoals deze is opgesteld door het NRGD (Koops et al., 2010; NRGD,2013;). Kritiek, zoals verwoord door verschillende respondenten die in het kader van dit onderzoek zijn gesproken, op het NRGD is dat het moeilijk is om toe te treden.

In het NRGD zijn eind 2012 391 deskundigen, als bedoeld in het Wetboek van Strafvordering, geregistreerd. Hierbij gaat het om deskundigen in de volgende forensische onderzoeksgebieden:

- 20 DNA-onderzoek;
- 3 handschriftonderzoek;
- 355 forensische psychiatrie, psychologie en orthopedagogiek;
- 4 forensische toxicologie;
- 3 verdovende middelen;
- 6 forensisch wapen- en munitieonderzoek (NRGD, 2012).

Uit het overzicht blijkt dat het met name gaat om forensische gedragstherapeutische deskundigen, op het gebied van biologisch onderzoek zijn er nog relatief weinig deskundigen geregistreerd. Een aantal deskundigen van het NFI is in het NRGD geregistreerd, evenals een aantal deskundigen van particuliere instituten. Het NRGD zou daarnaast graag de mogelijkheid hebben buitenlandse deskundigen te registreren als deskundige. Zo zijn de afdelingen pathologie en toxicologie bij het NFI vrij klein, en is de expertise in het buitenland op sommige gebieden verder ontwikkeld.

Wanneer de politie, buiten de eigen organisatie om, deskundigheid op het gebied van forensisch onderzoek wil inschakelen, geven de RvA en het ENFSI een kwaliteitswaarborg op het niveau van instellingen. De LDM en het NRGD bieden daarnaast aanvullend inzicht op het gebied van individuele deskundigen (die eventueel werkzaam zijn bij een geaccrediteerde instelling).

7.4 Opleiding en kwaliteit laboranten onderzoeksruimten

Op dit moment zijn nog geen certificeringseisen⁴⁷ gesteld aan laboranten in Nederland. Er bestaan ook nog geen (Europese) competentieprofielen. Forensische instellingen kunnen ervoor kiezen om hun personeel zelf op te leiden en/of te laten certificeren. Sinds een paar jaar bestaan er op HBO- en universitair niveau opleidin-

⁴⁶. De toetsingscommissie bestaat uit een normstellingadviescommissie en een toetsingsadviescommissie. De normstellingadviescommissie ontwikkelt kwaliteitsnormen en houdt deze actueel. De toetsingscommissie toetst of de deskundige voldoet aan de gestelde kwaliteitsnorm (Koops et al., 2010).

⁴⁷. Certificering is een bewijsschrift van een externe instantie dat een medewerker voldoet aan bepaalde kwaliteitsnormen (Koops et al., 2010).

gen op het gebied van *forensic science*. Over de kwaliteit van de opleiding is door de korte bestaansduur nog weinig te zeggen (Koops et al., 2010).

EN ISO/IEC 17025 stelt geen concrete eisen aan medewerkers van forensische laboratoria. De norm stelt dat: "*Personeel dat specifieke taken uitvoert, moet gekwalificeerd zijn op basis van een passende opleiding, training, ervaring en/of aangetoonde vaardigheden, in overeenstemming met hetgeen is vereist*" (Maters, 2012). Het Europees kaderbesluit stelt evenmin eisen aan de medewerkers van forensische laboratoria.

De deskundigen van het NFI worden intern geschoold en om de vier jaar getoetst door een commissie waarin zowel deskundigen uit Nederland als het buitenland zitten. Wanneer de medewerkers de toets positief afsluiten, mogen ze rapporten ondertekenen en goedkeuren. Deze toetsing is een initiatief van het NFI (Koops et al., 2010).

De laboranten in de bestaande onderzoeksruimten bij de politie zijn door het NFI opgeleid (zes maanden) en gecertificeerd in zowel de onderzoekshandelingen als de administratieve procedures en kwaliteitsborging. De gebieden waarop de laboranten zijn gecertificeerd, zijn vastgelegd in het *Quality-on-line* document:

- Basis document sporenonderzoek;
- De Testrasetest;
- Het fotografisch vastleggen van SvO's en de digitale bewerking van foto's;
- Biologisch sporenonderzoek bivakmuts;
- Biologisch sporenonderzoek wattenstaafjes;
- Biologisch sporenonderzoek flesjes en blikjes;
- Biologisch sporenonderzoek (groepen) peuken;
- Biologisch sporenonderzoek handschoenen;
- Biologisch sporenonderzoek hoofddeksels;
- Biologisch sporenonderzoek kleding op (gebruikers) contactsporen;
- Biologisch sporenonderzoek Tie-wraps.

De laboranten komen een aantal keer per jaar bijeen bij het NFI voor bijscholing en uitwisseling van informatie over nieuwe of aangepaste eisen en procedures (De Jong et al., 2013; Maters, 2012). Belangrijk ter versterking van het (forensische) opsporingsonderzoek is de onderlinge informatie-uitwisseling. Hierbij kunnen de laboranten van de onderzoeksruimten praktijkinformatie geven aan het NFI en het NFI kan wetenschappelijke onderzoeksinformatie overdragen aan de laboranten van de onderzoeksruimten (Maters, 2012).

Wanneer een laborant meer dan vier maanden afwezig is geweest, bijvoorbeeld door ziekte of verlof, dient hij/zij opnieuw te worden ingewerkt. Daarnaast dienen de laboranten, evenals de medewerkers van het NFI en particuliere instituten, minimaal vijf zaken per week te doen om hun deskundigheid te behouden (Maters, 2012). Bij ziekte of langdurig verlof vallen laboranten van de onderzoeksruimten in Amsterdam, Utrecht en Zwolle bij de andere laboratoria in of nemen ze zaken van elkaar over. Op basis van de Arbo-wet is werken op laboratoria toegestaan, mits de vluchtwegen uit het laboratorium zonder hulpmiddelen te gebruiken zijn (Handboek Arbo & Milieuzorg, 2009). Uit de gesprekken blijkt dat een deel van de respondenten zich zorgen maakt over de kwaliteit en continuïteit van forensisch onderzoek in onderzoeksruimten van de politie, doordat er slechts twee laboranten werkzaam zijn. De vraag die dit met name oproept, is hoe de kwaliteit gegarandeerd kan worden wanneer iemand ziek is of met verlof. Het kwaliteitssysteem met schaduwen en het (na)lezen van elkaars rapporten lijkt kwetsbaar wanneer er slechts twee laboranten per eenheid zijn. Daarnaast kan kennisoverdracht moeilijker worden gegarandeerd. In dit verband wordt ervoor gepleit om minimaal drie of vier laboranten per onderzoeksruimten in te zetten om zo de kwaliteit beter te kunnen garanderen.

7.5 Contextinformatie en beïnvloeding

De uitslag van een DNA-onderzoek hangt mede af van de kwaliteit van bemonstering van het SvO. Voor een goede bemonstering is het de vraag of laboranten van de onderzoeksruimten, het NFI of particuliere instituten contextinformatie nodig hebben. Hierover zijn de meningen verdeeld. Uit de literatuur blijkt dat contextinformatie voor een bias kan zorgen bij forensisch onderzoekers. Zo kunnen emotionele achtergrondverhalen, schokkende foto's van de p.d. en suggestieve beschrijvingen (met de woorden 'schuldig' of 'vergelijkbaar') ervoor zorgen dat deskundigen eerder een match vinden tussen een spoor en verdachte, dan wanneer zij geen contextinformatie hebben. Dit is met name het geval bij twijfelachtige of onduidelijke sporen (Dror, Charlton & Péron, 2006; Dror, Péron & Charlton, 2005; Saks, Risinger, Rosenthal & Thompson, 2003). Daarnaast kan ook het informele contact tussen een forensisch onderzoeker en een rechercheur die aan de zaak werkt of de communicatie van forensisch onderzoekers over de inhoud van de zaak een bias van de resultaten opleveren. Wetenschappelijke studies concluderen dan ook dat contextinformatie enkel moet worden verstrekt wanneer dit nodig is voor het onderzoek. In de meeste gevallen zou een deskundige zijn beslissing moeten baseren op hetgeen er is af te leiden uit de SvO's. Het feit dat laboranten onafhankelijk zijn, geeft niet voldoende objectieve waarborg. Het is volgens verschillende auteurs beter om extra waarborgen in te bouwen, zoals trainingen om bewustwording van bias te genereren, dubbele check en schaduwen (Dror et al., 2005; 2006; Saks et al., 2003). Het voordeel van contextinformatie is echter wel dat gericht kan worden gezocht en nieuwe zoekmogelijkheden kunnen ontstaan. Contextinformatie kan helpen sporen beter te interpreteren en te waarderen. Bovendien hangt de keuze voor het zoeken naar sporen nu ook af

van de interpretatie van het aangetroffen sporenbeeld, scenario's die daarbij worden gevormd en ervaringen en routines van forensisch onderzoekers (De Poot, 2011).

De politie is van mening dat particuliere instellingen niet en het NFI niet altijd de contextinformatie hoeven te weten, maar dat het er met name om gaat dat de juiste vraag wordt gesteld.

- Als een verdachte bijvoorbeeld naar beneden heeft geschoten met een vuurwapen, kan dit worden vermeld, maar als het om een 'regulier' schot gaat (recht vooruit), is het voldoende om te vragen naar een standaard schotres-tenonderzoek.

Het NFI heeft als uitgangspunt geen contextinformatie te willen voor het onderzoeken van een spoor. Om dit te realiseren, is een procedure ingevoerd door middel van intakegesprekken door een intakebegeleider. Deze persoon vormt de schakel tussen de politie en de deskundige die het spoor gaat onderzoeken. Uit de gevoerde gesprekken blijkt echter dat contextinformatie in de praktijk toch regelmatig wordt verstrekt. Doordat de vooronderzoekers dichter op de politieorganisatie zitten, is het ook de vraag of zij onafhankelijk van de contextinformatie bemonsteren. Uit gesprekken met de vooronderzoekers blijkt dat zij toegang hebben tot de politiesystemen en daarin de informatie kunnen lezen die, in hun optiek, nodig is voor een juiste bemonstering van het SvO. Zoals uit de literatuur blijkt, *kan* dit leiden tot ongewenste beïnvloeding. Daarentegen kan beïnvloeding ook omgekeerd en op een positieve manier plaatsvinden: van forensisch onderzoeker op (technisch) rechercheur. Wanneer laboranten vinden dat een spoor niet correct is veilig gesteld of zich afvragen waarom een bepaald spoor wel is veilig gesteld en een ander spoor niet, kunnen ze dit direct terugkoppelen naar de rechercheur die het spoor heeft aangeleverd. Deze korte lijntjes kunnen ervoor zorgen dat de rechercheurs zich nog meer bewust worden van de kwaliteit van sporen zoeken en veilig stellen op de p.d. Deze vorm van beïnvloeding kan zorgen voor een kwaliteitsverbetering van de omgang met sporen en wordt als positief ervaren.

Een deel van de respondenten noemt tevens een risico op beïnvloeding in relatie tot particuliere instituten. Het mogelijke risico schuilt erin dat particuliere instituten commerciële bedrijven zijn. Hierdoor zullen zij zich wellicht sneller laten beïnvloeden door de politie om richting een gewenste uitkomst te concluderen dan het NFI zou doen. Het NFI is een onafhankelijke overheidsinstelling en dat maakt het voor het gevoel van de politie een meer betrouwbare partner om – soms geheime – zaaksinformatie mee te bespreken. Een tegenargument is dat de particuliere instituten veelal geaccrediteerde instituten zijn. Zij hebben wetenschappers in dienst die een grote waarde hechten aan het leveren van kwaliteit en (een commercieel) belang hebben bij een betrouwbaar imago.

7.6 Kwaliteit rapportages

Tussen de rapportages van forensische onderzoekers en instellingen zit verschil in wijze van rapporteren en kwaliteit. Daarnaast blijkt uit diverse onderzoeken dat de wijze van rapporteren niet altijd aansluit bij het kennisniveau van de politie, het OM en rechters (De Keijser, Elffers, Kok & Sjerps, 2009; Posthumus, 2005). Verder is het forensisch onderzoek altijd gericht geweest op de vraag van wie het DNA is dat op een p.d. is gevonden. Tegenwoordig wordt ook steeds vaker de vraag gesteld hoe en wanneer een DNA-spoor op de p.d. is gekomen (Broeders, 2011; De Poot, 2011). Deze ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat het NFI en ook particuliere instituten zich zijn gaan richten op een wijze van rapporteren die duidelijker is voor de actoren binnen de strafrechtsketen. Onderzoeksbevindingen worden thans ook weergegeven in een aannemelijkheidpercentage c.q. de waarschijnlijkheid van bevindingen, in plaats van in een herkomstuitspraak. Daarnaast werkt het NFI eraan om in de rapportages de resultaten meer toe te spitsen op diverse scenario's (De Keijser et al., 2009; NFI, 2009). In Engeland rapporteren forensische instituten vaak al op basis van scenario's. Gezien de resultaten van het forensische onderzoek wordt aangegeven welke hypothese en welk scenario het meest aannemelijk zijn. Hierbij wordt tevens beargumenteerd hoe en wanneer het spoor op de p.d. is terechtgekomen, en hoe deze is gerelateerd aan het delict.

De politie geeft aan dat ze graag wil dat de forensische instellingen in Nederland ook meer op basis van scenario's gaan rapporteren. Dit impliceert echter wel dat deze instellingen meer van de context moeten weten om de aannemelijkheid van scenario's aan te kunnen geven.

7.7 Gevolgen marktwerking voor kwaliteit en contra-expertise

Een van de onderwerpen die in de gevoerde gesprekken ter sprake is gekomen, is het belang van marktwerking of concurrentievorming voor de kwaliteit van forensisch onderzoek. Dat particuliere instituten zich de laatste jaren meer richten op forensisch onderzoek en de uitvoering van het landelijke experiment met particuliere instellingen, wordt door de meeste respondenten als een positieve ontwikkeling gezien. De particuliere instituten kunnen het NFI stimuleren zich nog meer te ontwikkelen en hebben in die zin een kwaliteitstuwend effect. Dat particuliere instituten bij bepaalde onderzoeken een kortere doorlooptijd hebben dan het NFI heeft er mede voor gezorgd dat het NFI nog meer is gaan inzetten op het verkorten van de doorlooptijden. Daarnaast vormt het besef dat er een mogelijkheid is dat een onafhankelijke onderzoeker het rapport van een andere deskundige zal beoordelen een kwaliteitsprikkel. De kwaliteit van deskundigenrapportages stijgt als zij toetsbaar worden (Broeders, 2009; 2011).

Op het moment dat de politie het vooronderzoek zelf gaat doen, verliezen het NFI en de particuliere instituten werk. Voor het NFI heeft dit andere consequenties dan voor de particuliere instituten. Het NFI zal zich, ondanks het verlies van vooronderzoek, blijven bezighouden met analyses binnen andere onderzoeksgebieden en DNA-analyse. Voor particuliere instituten is het vooronderzoek volgens respondenten onlosmakelijk verbonden met het vervolgonderzoek. Zij zullen daardoor wellicht minder zaken gaan doen op het gebied van DNA. Onderzoekers dienen vijf zaken per week te doen om hun deskundigheid te behouden. Dat wordt moeilijker te realiseren wanneer het aantal zaken voor particuliere instituten afneemt. Over de consequenties van de beslissing omtrent financiering wordt dieper ingegaan in hoofdstuk 8.

Met betrekking tot de kwaliteit van forensisch onderzoek, spelen particuliere instituten op het gebied van contra-expertise een belangrijke rol. In het strafrecht is in diverse wettelijke bepalingen het recht op contra-expertise vastgelegd. Zo staat in artikel 151a van het Wetboek van Strafvordering dat een verdachte, na kennisgeving van de uitslag van een DNA-onderzoek, kan verzoeken om contra-expertise. Ten aanzien van de bloedproef is het recht op contra-expertise neergelegd in artikel 163 lid 10 WvW en nader uitgewerkt in het Besluit alcoholonderzoeken en de Regeling bloed- en urineonderzoek. Contra-expertise kan ook worden aangevraagd bij bureaus in het buitenland, maar het is meestal sneller en gemakkelijker om dit uit te laten voeren door een Nederlands instituut. Het NFI kan contra-expertise uitvoeren, door een andere medewerker dan die de analyse heeft gedaan, maar dit oogt minder betrouwbaar omdat het dan wordt gedaan door hetzelfde instituut.

Een kanttekening die bij de mogelijkheden voor contra-expertise wordt geplaatst, is dat de verdachte toestemming aan de Officier van Justitie of de Rechter-commissaris kan vragen voor een dergelijk onderzoek maar geen expliciet recht daarop heeft. Volgens de wet Deskundige in Strafzaken kan de verdachte rechtstreeks contra-expertiseonderzoek laten uitvoeren maar krijgt hij niet altijd de kosten daarvoor vergoed.

7.8 Research and development (R&D)

R&D is onlosmakelijk verbonden met forensisch onderzoek; wat vandaag efficiënt is, is morgen niet meer goed genoeg. Daarom is het belangrijk nieuwe methoden en technologieën te blijven ontwikkelen, hoogopgeleiden aan te nemen en kennisoverdracht te stimuleren. Het NFI houdt zich bezig met R&D op diverse forensische onderzoeksgebieden, zoals nieuwe forensische technieken om onderzoek te doen op een p.d. Ook de particuliere instituten richten zich op R&D op de gebieden waarvan zij denken dat zij tot kwalitatief beter of sneller onderzoek kunnen komen. Particuliere instituten richten zich met name op onderzoek dat hen een voordeel ten opzichte van andere partijen oplevert, zoals een betere methode van hulsonderzoek waarbij sneller een uitgebreidere analyse kan worden gemaakt.

Over de vraag of politie zich moet bezighouden met R&D zijn de meningen verdeeld. R&D-achtige projecten worden wel door de politie opgepakt (met bijvoorbeeld studenten). R&D op het gebied van forensische technieken wordt vooral als een taak voor het NFI, universiteiten en eventueel particuliere instituten gezien. Wel is het essentieel dat het NFI en de particuliere instituten de nieuwe kennis snel en duidelijk overdragen aan de politie. Dit gebeurt nu al tussen het NFI en de politie op het gebied van digitale expertise. In dit verband kan ook het programma 'Cocreatie' worden genoemd waarin het NFI met politie en OM een aantal R&D-projecten uitvoert. Op deze manier wordt geprobeerd een betere aansluiting te vinden tussen R&D van het NFI en de vraag van politie en het OM (NFI, 2012).

7.9 Beschouwing

De regelgeving die op dit moment voor onderzoeksruimten geldt, is grotendeels gebaseerd op de FT-norm 903.01. Deze norm stelt onder andere eisen aan de inrichting van de onderzoeksruimten en de procedure van intake tot rapportage. Daarnaast houden de onderzoeksruimten en de laboranten die daarin werken zich aan de aanvullende NFI-normering en het NFI-kwaliteitssysteem. De vraag is echter of dit – op termijn – voldoende is om de kwaliteit van vooronderzoek te garanderen. Het Europees kaderbesluit stelt accreditatie volgens EN ISO/IEC 17025 van aanbieders van DNA- en dacty-onderzoek verplicht. Deze norm stelt eisen aan de procedures die in een laboratorium van toepassing zijn. Vanaf 2018 gaat de Raad voor Europa op naleving binnen de lidstaten controleren. Hoewel het Europees kaderbesluit duidelijk stelt wat onder laboratoriumactiviteiten wordt verstaan, is er geen definitie van laboratorium. Daarnaast wordt in het Europees kaderbesluit geen onderscheid gemaakt tussen vooronderzoek en onderzoek. Binnen de kaders van het onderhavige onderzoek is het moeilijk te bepalen of deze regelgeving van toepassing is op de onderzoeksruimten bij de politie. Dit zal verder juridisch moeten worden uitgezocht. Uit eigen onderzoek van de politie blijkt dat accreditatie voor dacty verplicht wordt voor de onderzoeksruimten. Accreditatie op het gebied van DNA-vooronderzoek en verdovende middelen is in de optiek van de politie (nog) niet nodig. Het voordeel van accreditatie is evenwel dat dit de nodige kwaliteitsgarantie biedt en geldigheid en controleerbaarheid van de gebruikte methodes garandeert. Daarnaast bevordert dit de transparantie van onderzoek. Het nadeel voor de politie is dat het een tijdrovende (en kostbare) aangelegenheid is.

Met betrekking tot de inzet van laboranten in de onderzoeksruimten en kwaliteitsaspecten zijn twee noties van belang. De eerste is dat er twee laboranten per locatie werkzaam zijn. Dit kleine aantal maakt het moeilijk om de kwaliteit, op basis van schaduwen en nalezen, te garanderen ten tijde van ziekte of verlof. Daarnaast is de kans op beïnvloeding door contextinformatie bij onderzoeksruimten groter dan bij het NFI of particuliere instituten, omdat de laboranten dichter op de rechercheurs zitten. De tweede invalshoek is dat de aanwezigheid van hoogopgeleide laboranten

binnen de politieorganisatie juist kan leiden tot een kwaliteitsverhoging op het gebied van sporen zoeken en veiligstellen. In feite is er dan sprake van een positieve beïnvloeding.

De RvA en het ENFSI kunnen samen met de LDM en het NRGD de kwaliteit van forensische instellingen en individuele deskundigen voor de politie waarborgen. Dit helpt de politie bij de keuze welke externe instituten of deskundigen in te schakelen bij de uitbesteding van forensisch onderzoek. Daarnaast kunnen deze instituten een rol spelen bij het inschakelen van contra-expertise. Hierbij is het belangrijk dat de mogelijkheden tot het inschakelen van contra-expertise voor de advocatuur worden verbeterd.

Het NFI (en universiteiten) en particuliere instituten investeren beide in R&D. Wanneer zij de kennis overdragen aan de politie kan binnen de gehele forensische opsporingsketen een kennisvergroting plaatsvinden. Ook kan de politie zich dan blijven focussen op de opsporing.

8 Financiën

In dit hoofdstuk worden de financiële aspecten besproken die relevant zijn voor de beoogde onderzoeksruimten bij de politie. Hierbij zal ook rekening worden gehouden met de kosten die gemoeid zijn met de accreditatie van onderzoeksruimten. Verder zal kort worden ingegaan op de (financiering van de) particuliere instituten. De financiële gegevens zijn gebaseerd op bestaande overzichten. Er zijn in het kader van dit inventariserende onderzoek geen separate berekeningen gemaakt, noch zijn de gepresenteerde financiële gegevens gecontroleerd op juistheid. Dat vergt een diepgaander financieel onderzoek. Tot slot wordt kort ingegaan op de noodzaak van een betere regie inzake forensisch onderzoek.

8.1 Kosten onderzoeksruimten bij de politie

Om zicht te krijgen op de kosten van de onderzoeksruimten is gebruikgemaakt van de financiële berekeningen van Maters (2011). Tevens is aan de eenheden een financieel overzicht van de (gemaakte of begrote) kosten gevraagd. Bij de gegevens die afkomstig zijn uit de rapportage van Maters moet rekening worden gehouden dat die alleen betrekking hebben op DNA-vooronderzoek (niet op indicatief of drugsonderzoek). Daarbij zijn ze niet geactualiseerd naar de situatie anno 2013. De financiële gegevens van de eenheden zijn over het algemeen erg globaal.

De kosten zijn onder te verdelen in investeringskosten en exploitatiekosten. Investeringskosten zijn eenmalige bedragen die worden gebruikt voor huisvesting, voertuigen, apparatuur, enz. Investeringskosten worden afgeschreven in jaren. Voor nieuwbouw is dat doorgaans 20 tot 30 jaar, voor apparatuur vijf jaar. Het investeringsbedrag gedeeld door het aantal jaren afschrijving wordt opgenomen in de exploitatiekosten. Aankopen waarop niet wordt afgeschreven, worden direct in de exploitatiekosten van het jaar waarin de aankoop heeft plaatsgevonden opgenomen. De exploitatiekosten zijn de jaarlijkse kosten van het exploiteren van een organisatie en bestaan uit onder andere de kosten per jaar voor personeel, huisvesting, materiaalverbruik, transport, schoonmaak (Maters, 2011).

De kosten die Utrecht en Zwolle hebben gemaakt voor de onderzoeksruimten zijn bekend en geïnventariseerd door Maters (2011⁴⁸).

⁴⁸. De gepresenteerde gegevens zijn alle ontleend aan Maters (2011).

Zwolle

De onderzoeksruimten in Zwolle bestaan uit twee DNA-vooronderzoeksruimten en zijn gehuisvest aan de locatie Koggelaan. De onderzoeksruimten zijn sinds juni 2008 operationeel. De investeringen bedragen € 925.000, waarvan een groot deel voor de bouw van de onderzoeksruimten in het bestaande pand van de politie. Dat is betrekkelijk kostbaar, want speciale voorzieningen, zoals onderdruk- en overdrukruimten, sluisen en speciale zuiverheidseisen, zijn bij nieuwbouw relatief goedkoper te realiseren dan in een bestaand pand.

Tabel 8.1: Investerings Zwolle

	In euro's
Bouw in bestaand pand	€ 460.000
Elektra en werktuigbouw	€ 280.000
Bouwadvies	€ 35.000
Inrichting nieuw	€ 75.000
Aanschaf twee microscopen	€ 75.000
Totaal	€ 925.000

In Zwolle is een aparte financiële verslaglegging opgesteld voor de jaarlijkse exploitatiekosten. Die blijken € 235.000 te zijn. Het grootste deel (60%) van de exploitatiekosten betreft personeelskosten.⁴⁹

Tabel 8.2 : Exploitatiekosten Zwolle

	In euro's
Personeelskosten	€ 140.000
Huisvestingskosten	€ 70.000
Apparatuur, schoonmaak e.d.	€ 25.000
Totaal	€ 235.000

Utrecht

De situatie in Utrecht is anders dan in Zwolle. In Utrecht is bij de renovatie van het hoofdbureau al rekening gehouden met (DNA-)onderzoeksruimten. De investeringen zijn gering – € 50.000 – en betreffen voornamelijk elektra- en werktuigbouwkosten en de aanschaf van microscopen.

⁴⁹. Het NFI heeft als bijdrage in de exploitatiekosten de opleiding van de laboranten bekostigd, alsmede de personeelskosten voor de twee laboranten gedurende de eerste twee jaar.

Tabel 8.3 : Investeringskosten Utrecht

	In euro's
Bouw in bestaand pand	€ 0
Elektra en werktuigbouw	€ 40.000
Bouwadvies	€ 0
Inrichting nieuw	€ 0
Aanschaf twee microscopen	€ 10.000
Totaal	€ 50.000

De jaarlijkse exploitatiekosten in Utrecht bedragen € 95.000 en betreffen grotendeels personeelskosten (73%).

Tabel 8.4 : Exploitatiekosten Utrecht

	In euro's
Personeelskosten	€ 70.000
Huisvestingskosten	€ 13.500
Apparatuur, schoonmaak e.d.	€ 12.000
Totaal	€ 95.500

De personele kosten in Utrecht zijn lager dan in Zwolle omdat – ten tijde van het onderzoek van Maters – de beide laboranten in Utrecht voor 50 procent DNA-vooronderzoek deden en voor de rest andere taken hadden. Utrecht heeft in vergelijking met Zwolle minder dure microscopen.

Amsterdam

De investeringskosten van Amsterdam zijn moeilijk vergelijkbaar met Zwolle en Utrecht, omdat in de berekeningen van Amsterdam is uitgegaan van de volledige inrichting van een onderzoekslocatie. Dat wil zeggen een drugslaboratorium, vooronderzoeksruidtes, luminolruimtes en kantoorinrichting. De investeringskosten bedragen tussen de 4,1 en 5,2 miljoen euro. De kosten voor onderzoeksruidtes liggen volgens berekeningen van Amsterdam tussen de € 235.000 en € 280.000. De exploitatiekosten van Amsterdam zijn niet bekend, maar zullen naar verwachting overeenkomen met de exploitatiekosten van de DNA-onderzoeksruidtes in Zwolle en Utrecht. Aangezien er in Amsterdam twee laboranten voor DNA-vooronderzoek (en vier voor drugsonderzoek) in de onderzoeksruidtes werkzaam zijn, vormen de personeelskosten voor DNA-vooronderzoek in Zwolle een betere indicatie dan de kosten toentertijd in Utrecht.

Oost-Brabant

De eenheid Oost-Brabant heeft – gebaseerd op de gegevens van Maters en Zwolle – een financiële berekening gemaakt van de exploitatiekosten voor drie scenario's. Daarbij is een onderscheid gemaakt tussen bestaande bouw met een huurtermijn van 3 en 10 jaar en nieuwbouw.

Scenario I: Uitgangspunt is de huidige locatie met een maximale huurtermijn van korter of gelijk aan drie jaar.

Scenario II: Uitgangspunt is de huidige locatie met een huurtermijn van meer dan tien jaar.

Scenario III: Uitgangspunt is nieuwbouw van onderzoeksruimten, deel uitmakende van nieuwbouw van een politiebureau of FO-locatie.

De investeringen zijn in geval van huur € 134.000 en in geval van nieuwbouw € 954.000. In vergelijking met Zwolle wordt in Oost-Brabant rekening gehouden met de aanschaf van duurdere microscopen.

Tabel 8.5 : Investerings Oost-Brabant

	I	II	III
Huur / Bouw	€ 0	€ 0	€ 460.000
Bouwadvies	€ 0	€ 0	€ 35.000
Elektra en werktuigbouw	€ 30.000	€ 30.000	€ 280.000
Inrichting nieuw	€ 0	€ 0	€ 75.000
Aanschaf twee microscopen	€ 104.000	€ 104.000	€ 104.000
Totaal	€ 134.000	€ 134.000	€ 954.000

De jaarlijkse exploitatiekosten in Oost-Brabant bedragen tussen de € 235.000 en € 372.000, afhankelijk van welk scenario het management zal kiezen. Dat is ten tijde van dit onderzoek nog onbekend. Dit hangt mede samen met de beslissing of de onderzoeksruimten, na de komst van de Nationale Politie, in Eindhoven worden geplaatst of bij een andere locatie. In dat laatste geval kunnen de kosten weer anders uitvallen.

Tabel 8.6 : Exploitatiekosten Oost-Brabant⁵⁰

	I	II	III
Huur/Bouw	€ 178.000	€ 178.000	€ 23.000
Bouwadvies	€ 0	€ 0	€ 1.750
Elektra en werktuigbouw	€ 10.000	€ 3.000	€ 18.700
Inrichting	€ 0	€ 0	€ 7.500
Aanschaf twee microscopen	€ 10.400	€10.400	€10.400
Huisvestingskosten	€ 13.000	€ 13.000	€ 13.000
Apparatuur, schoonmaak e.d.	€ 20.500	€ 20.500	€ 20.500
Personeelskosten ⁵¹	€ 140.000	€ 140.000	€ 140.000
Totaal	€ 371.900	€ 364.900	€ 234.850

Wat betreft de overige eenheden is de prognose dat de kosten zullen variëren en soms nog onduidelijk zijn, omdat de keuze voor een locatie nauw samenhangt met lokale huisvestingsplannen. De keuzes zullen worden gemaakt door de lokale politiechef in overleg met de korpsleiding. Ze zullen sterk afhangen van zaken als woonwerkafstanden van medewerkers, burgergericht kunnen optreden, grondprijzen, huurprijzen en afstemming met lokaal bestuur.

Verschillende andere eenheden hebben bedragen genoemd in verband met de inrichting van de onderzoeksruimten die gebaseerd zijn op een aantal scenario's. Hierbij wordt uitgegaan van verbouw in bestaande locaties (korte/middellange termijn) of een nieuwe locatie (middellange/lange termijn).

Scenario I: Minimale verbouw / inrichting onderzoeksruimtes in bestaande FO-locaties (korte termijn);

Scenario II: Volledige verbouw ruimte tot onderzoeksruimtes in bestaande politielocatie (korte en middellange termijn);

Scenario III: Nieuwe politielocatie (bestaand pand of nieuwbouw, middellange en lange termijn).

Voor de kostenberekening bij scenario III wordt gerekend met de uitgangspunten die zijn gehanteerd door Amsterdam. Bij 'renovatiebouw' moet gerekend worden op €2.200 per vierkante meter, plus 1/3 voor de aankoop. Dus € 2.926 per m². Bij nieuwbouw moet gerekend worden op € 3.500 per vierkante meter. Dit is exclusief computerapparatuur en inclusief BTW, meubilair, architectkosten, vergunningen en vervangende behuizing.

⁵⁰. Met kleine afrondingsverschillen ten opzichte van de aangeleverde gegevens.

⁵¹. In dit overzicht is geen rekening gehouden met kosten voor scholing.

Amsterdam maakt een volledige berekening voor alle soorten onderzoek binnen forensische opsporing, waarbij voor de onderzoeksruimtes is gerekend met twee maal $40\text{m}^2 = 80\text{m}^2$. Doorrekenend betekent dat $80\text{m}^2 \times 2.926 = 234.080,-$ euro voor renovatiebouw en $80\text{m}^2 \times 3.500,-$ euro = € 280.000 voor nieuwbouw.

Geen van de overige eenheden kan ten tijde van deze inventarisatie definitief uitsluitel geven over de keuze die voor de eenheid wordt gemaakt met betrekking tot de huisvesting van forensische opsporing of de investeringen die moeten worden gedaan om de resterende eenheden te voorzien van een forensische vooronderzoekruimte. Hierna staat een opsomming van de eenheden en de mogelijke scenario's die van toepassing zijn op deze eenheden⁵²:

Noord-Holland

Meest waarschijnlijk is nieuwbouw / nieuwe locatie (scenario c). Eventueel mogelijk is scenario a. of b, locatie Guishof Zandijk.

Noord-Nederland

Scenario a. of b. op locatie Assen, eventueel nieuwe locatie (scenario c.).

Limburg

Vermoedelijke nieuwe locatie (scenario c.).

Zeeland-West Brabant

Bij de inrichting van de locatie Schapenweide is nog geen sprake van een onderzoeksruimte geweest. Wel is rekening gehouden met een eenmalige investering voor de inrichting van een onderzoeksruimte van ca. € 1.000.000.

Rotterdam

Onbekend, vermoedelijk in toekomst nieuwe locatie (scenario c.). Realisatie van het strategisch huisvestingsplan voor de DRR Rotterdam staat op 2025. Forensische opsporing zal dan gehuisvest zijn op de Vossendijk te Dordrecht, dit zal een volledige verbouwing van de bestaande ruimten betekenen. In de tussentijd mogelijk ombouw en ingebruikname bestaande faciliteiten (scenario a.)?

*Den Haag*⁵³

Onbekend.

⁵². Ontleend aan Hulshof en Loeffen (2012).

⁵³. Hoewel in Voorburg een modern forensisch technisch onderzoekscentrum staat, is nog niet duidelijk of de forensische opsporing van de eenheid zich hier gaat vestigen.

8.2 Kosten personeel en accreditatie

In voorgaande berekeningen van de personele kosten per onderzoeksruimte wordt uitgegaan van twee laboranten. In hoofdstuk 7 komt de vraag naar voren of het, gezien verlopen en ziektes, verplichte aantal te verrichten onderzoeken per jaar et cetera wel voldoende is. De basis van twee fte lijkt hierdoor in elk geval kwetsbaar. Uitgaande van een extra fte per onderzoeksruimte betekent dat grofweg € 70.000 (of € 35.000 voor 0,5 fte) per jaar extra aan exploitatiekosten. Extra capaciteit kan voor een stabielere personele bezetting zorgen. Het maakt het ook mogelijk om het aantal onderzoeken uit te breiden, vooronderzoeken op andere terreinen te doen en zich meer toe te leggen op multidisciplinair onderzoek.⁵⁴

Waar in de voornoemde kostenramingen en overzichten evenmin rekening mee is gehouden, zijn de kosten voor accreditatie volgens EN ISO/IEC 17025. Ervan uitgaande dat onderzoeksruimten voor DNA- en dacty-onderzoek (in de toekomst) volgens EU wetgeving geaccrediteerd moeten zijn volgens deze norm dan wel dat accreditatie conform deze norm wenselijk wordt bevonden, betekent dat extra kosten. Er zijn geen berekeningen voorhanden die inzicht kunnen geven in de omvang van de kosten. In dit verband kan het accreditatieproces waarin Amsterdam thans zit voor het drugslaboratorium als referentie worden genomen. Een academisch geschoolde medewerker is een kleine twee jaar bezig geweest met de voorbereidingen van het accreditatieproces (zie hoofdstuk 7) en de implementatie van het gehele systeem. Uitgaande van de eerder genoemde personeelskosten à € 70.000 per jaar betekent dat een investering van € 140.000 (in mensuren). Kort gezegd, kost het accrediteren van een drugslab rond de € 150.000. Daarnaast vergt het onderhoud van het kwaliteitssysteem blijkens de ervaringen in Amsterdam voortdurende aandacht. In Amsterdam wordt hiervoor 0,5 fte gereserveerd (€ 35.000 per jaar).⁵⁵ De verwachting is dat de kosten voor de accreditatie van een DNA-vooronderzoeksruimte en het onderhoud daarvan vergelijkbaar zullen zijn.⁵⁶

⁵⁴. Thans beschikt het NFI over 11 fte aan vooronderzoekers die vrijwel alleen vooronderzoek verrichten. Binnen de afdeling HBS van het NFI zijn op dit moment 11 fte vooronderzoekers werkzaam. Deze capaciteit is verdeeld over HBS007 (DNA-onderzoek met vooronderzoek door het NFI; 6,5 fte), HBS209 (DNA-vervolgonderzoeken, aanvullende vragen en BPA; 3 fte), HBS220 (old & cold cases; 1 fte) en HBS006 (DNA-express; 0,5 fte). Overheveling van een deel van het vooronderzoek van het NFI naar de politie heeft hoofdzakelijk betrekking op HBS007. Als 60 procent van de HBS007 aanvragen voor vooronderzoek niet meer door het NFI maar door de politie gaat worden gedaan, dan is er voor ongeveer 4 fte vooronderzoekers (bij gelijkblijvende volumes) geen werk meer bij het NFI.

⁵⁵. Door politie Amsterdam is recent voor € 20.000,- een ondersteunend 'Laboratorium Informatie Management Systeem'(LIMS) aangekocht en geïmplementeerd voor het verdovende middelen laboratorium. Het is aan te bevelen dit systeem te onderzoeken en zo mogelijk aan te schaffen voor alle FO-laboratoria. De aanschafkosten en het beheer kunnen aanzienlijk lager uitvallen bij een bredere verspreiding over de politielaboratoria.

⁵⁶. Zie paragraaf 7.2 voor meer informatie over het accreditatieproces.

Maters (2011) heeft op basis van zijn onderzoek kostenramingen gemaakt, uitgaande van onderzoeksruimten (in casu DNA-vooronderzoek) in tien eenheden. Ervan uitgaande dat er al drie locaties gereed zijn en alle eenheden de beschikking krijgen over een onderzoeksruimte, moeten er nog zeven worden ingericht en bemenst. Maters komt, naast de investeringen, uit op ongeveer € 200.000 per ruimte aan jaarlijkse exploitatie- en afschrijvingskosten. De personeelskosten (2 laboranten) vormen de grootste kostenpost. In totaal zou het volgens Maters voor de politie om een kleine 2 miljoen aan extra kosten per jaar voor tien locaties gaan. Hierbij is de veronderstelling dat de laboranten niet binnen het bestaande personeelsbestand van de politie worden gezocht.

Uit de actuele financiële gegevens waarbij ook rekening wordt gehouden met de kosten van accreditatie voor een onderzoeksruimte blijkt dat de investerings- en exploitatiekosten hoger liggen dan hiervoor genoemd. Hoeveel hoger, is niet te zeggen omdat het aantal variabelen waar rekening mee moet worden gehouden groot is (denk bijvoorbeeld aan verschillen in grondprijzen bij nieuwbouw). De scenario's zoals hiervoor geschetst, zijn te weinig specifiek of niet toegespitst op een concrete situatie/locatie.

Kritisch beschouwd, leveren de financiële gegevens die thans voorhanden zijn onvoldoende concrete handvatten. Hierdoor is het niet mogelijk een adequate financiële raming te maken van de kosten die gepaard gaan met de inrichting en het onderhoud van de onderzoeksruimten bij de politie.

De casus Zwolle kan als globale referentie wordt genomen, omdat Zwolle een apart kostenoverzicht heeft bijgehouden voor de realisatie en inrichting van de onderzoeksruimte. Dan zou de investering in een bestaand pand ongeveer een (1) miljoen zijn. De exploitatiekosten komen in verband met de kosten voor accreditatie (1,5 ton) plus kosten voor onderhoud van het kwaliteitssysteem. Daarnaast komt dit bedrag met een eventuele aanvulling op de twee fte die thans werkzaam zijn ook hoger te liggen dan de € 235.000 die thans in Zwolle wordt aangehouden.

8.3 Rendement van politie DNA-vooronderzoek

Naast de kosten is ook het mogelijke rendement van de onderzoeksruimten van belang. Wat leveren de onderzoeksruimten in financiële zin op voor de politie? In hoofdstuk vier is een aantal voordelen aan de orde gekomen van de onderzoeksruimten. Twee onderwerpen lenen zich met de nodige slagen om de arm voor de een financiële vertaalslag; 1) minder mandagen voor de tactische opsporing en 2) een lagere prijs voor het vooronderzoek dan bij het NFI en de particuliere instituten.

In de rapportage van Maters staat een hypothetisch voorbeeld van kostenbesparingen voor de tactische recherche. Hypothetisch, omdat er geen concrete gegevens voorhanden zijn. Maters stelt dat door snelle, richtinggevende informatie van de DNA-vooronderzoeker een aantal hypothesen kan afvallen en de puzzelstukjes eer-

der aan elkaar kunnen worden gelegd. Het aantal mandagen van tactische rechercheurs die op een onbruikbaar scenario rechercheren, kan daardoor aanzienlijk verminderen. Het rechercheteam kan weer elders worden ingezet, waardoor de efficiëntie van de tactische recherche toeneemt. Er zijn geen cijfers bekend, maar op basis van aannames zou de volgende hypothese realiteit kunnen worden. Stel dat 5 rechercheurs 20 werkdagen eerder een scenario kunnen uitsluiten door de snelle informatie van de politie-laborant uit het DNA-vooronderzoek. Dat scheelt 100 mandagen tactische recherche, oftewel $100 \times 8 \text{ uur/dag} \times \text{€}50,-/\text{manuur} = \text{ca. €} 40.000,-$ besparing per zaak. De 5 tactische rechercheurs kunnen 20 werkdagen eerder aan een ander scenario of een andere zaak gaan werken. Nogmaals, het gaat hier om een hypothetisch geval. Het maakt wel duidelijk dat door een snelle uitslag van een vooronderzoek het tactische team eerder kan worden ingezet, wat een kostenbesparing oplevert in termen van uren. Dat geldt overigens niet voor DNA-onderzoek, omdat die analyse bij het NFI plaatsvindt en niet in de onderzoeksruimte van de politie.

In een van de eenheden die is bezocht is in het kader van dit onderzoek het volgende praktijkvoorbeeld genoemd, dat de kostenbesparing door onderzoeksruimten eveneens illustreert. De zaak betreft een overval waarbij de daders er in een gestolen auto vandoor gaan. De auto wordt later teruggevonden. De eigenaar van de auto geeft aan dat de bril die in de auto ligt niet van hem is. De laborant van de onderzoeksruimte krijgt de bril met de vraag van het tactische team om DNA-vooronderzoek te doen. Op de bril blijkt ook een vingerafdruk te zitten. Binnen drie uur is er via HAVANK een naam bekend die wordt doorgegeven aan de tactische recherche. Als de bril naar het NFI wordt gestuurd voor DNA-onderzoek duurt het traject blijkens politie-informatie ongeveer 22 dagen, wanneer enkel DNA-onderzoek is aangevraagd. Wanneer ook gevraagd is dacty-onderzoek te doen, duurt het traject nog langer. Verdere gegevens over de omvang van het rechercheteam op deze zaak ontbreken. Uitgaande van 2 rechercheurs die 22 dagen moeten 'wachten' op uitslag van het DNA-onderzoek en aan een ander scenario werken, betekent dat een besparing van circa € 17.600 ($22 \text{ dagen} \times 2 \times 8 \text{ uur} \times \text{€} 50$).

In het rapport van Maters (2011) staat een berekening van de kostprijs voor DNA-vooronderzoek die is gebaseerd op de exploitatiekosten van Zwolle (maximale variant) en Utrecht (minimale variant) en het aantal onderzoeken dat de laboranten kunnen doen. Met die gegevens is een indicatie gegeven van de minimale en maximale kostprijs per DNA-vooronderzoek.

Tabel 8.7 : *Kostprijsberekening volgens Maters (2011)*

	Exploitatiekosten p.j.	Gemiddeld aantal vooronderzoeken 2 fte p.j	Kostprijs DNA-vooronderzoek
Maximale variant	€ 235.000	2 x 338 = 676	Ca. € 350
Minimale variant	€ 95.500	2 x 338 = 676	Ca. € 140

De berekende kostprijzen zijn gebaseerd op ervaringscijfers uit 2010 en zijn exclusief de overheadkosten van de politie. Maters stelt dat het NFI een kostprijs per product DNA-vooronderzoek prio $\frac{3}{4}$ van ca. € 900,- hanteert. Dit bedrag is door het NFI geschat en is inclusief overheadkosten. Maters verwacht dat de huisvestingskosten vanwege de nieuwbouw voor het NFI hoger zullen zijn en dat de kostprijs bij de politie per saldo lager zal zijn dan bij het NFI.

Zowel aan het NFI als de particuliere instituten is gevraagd de kostprijs van DNA-vooronderzoek, indicatief vooronderzoek en verdovende middelen te berekenen. Een (1) particulier instituut heeft aan dit verzoek gevolg gegeven. Het NFI heeft een berekening gemaakt van de gemiddelde prijs van DNA-vooronderzoek en maakt daarbij onderscheid tussen standaardproducten en maatwerkproducten.

Tabel 8.8 : *Kostprijsberekening NFI en particulier⁵⁷*

	DNA-vooronderzoek	Toelichting
NFI	€ 216	Standaardproduct
NFI	€ 246	Maatwerkproduct
Particulier	€ 200	?

De kostprijs van het particuliere instituut ligt iets lager dan bij het NFI, ongeacht of het om standaard- of maatwerkproducten gaat. De kostprijs voor DNA-vooronderzoek bij het NFI ligt fors lager dan de geschatte € 900 in 2010. Het NFI gaat anno 2013 uit van een gemiddelde netto bewerkingstijd per SvO. De gemiddelde bewerkingstijd voor een standaardproduct en maatwerkproduct is respectievelijk 1,4 en 1,6 uur. Het uurtarief (integrale kostprijs) van de productgroep Biologisch Sporenonderzoek (BSO) van de afdeling HBS waaronder het DNA-vooronderzoek valt is € 154. Het genoemde uurtarief van € 154 betreft de integrale kostprijs en is opgebouwd uit onder meer de personeelskosten, gebouw, apparatuur, onderhoud, beveiliging en R&D.

⁵⁷. De kostprijs voor indicatief vooronderzoek is bij het particuliere instituut € 200 en voor drugsonderzoek € 100.

Een deel van de integrale kostprijs bij het NFI bestaat uit vaste lasten en een deel uit variabele lasten. Een deel van deze lasten (denk aan apparatuur en schoonmaak) zal, naast pure personeelskosten van een onderzoeker die het DNA-vooronderzoek uitvoert, altijd noodzakelijk zijn bij het oprichten van onderzoeksruimten. Hierbij zij opgemerkt dat een deel van deze faciliteiten op het NFI sowieso nodig is voor het DNA-(vervolg)onderzoek. Als daarvan wordt uitgegaan, worden de kosten voor het vooronderzoek volgens het NFI lager.

Een vergelijking tussen de geschatte kostprijzen van de onderzoeksruimten bij de politie en die van het NFI en het particuliere instituut leidt in elk geval tot de vraag of de kostprijs van DNA-vooronderzoek in de onderzoeksruimten in werkelijkheid ook (veel) lager zal zijn dan bij het NFI en de particuliere instituten. Des te meer omdat bij de exploitatiekosten geen rekening is gehouden met de kosten die gemoeid kunnen zijn in verband met accreditatie.

8.4 Financiering NFI en particuliere instituten

Sinds 2009 wordt, zoals reeds eerder vermeld, jaarlijks een SLA afgesloten tussen het NFI en politie en OM voor zaaksonderzoek. Bij het vaststellen van de SLA wordt rekening gehouden met de productierealisatie in het jaar ervoor en de productieafspraken voor het komende jaar. Uit het totale budget van het NFI worden de productieafspraken gerealiseerd. De jaarlijkse omzet van het NFI wordt grotendeels gebruikt voor zaaksonderzoek en deels voor de andere kerntaken (zie hoofdstuk 1). Het NFI-budget voor de SLA in 2013 bedraagt € 61,1 mln. Het totale budget van het NFI is hoger, maar het meerdere boven dit bedrag heeft betrekking op de uitvoering van specifieke projecten. Van het SLA-budget heeft € 58,3 miljoen betrekking op de productie van zaaksonderzoek en onderwijs en € 2,8 miljoen op R&D.

Bij de opmaak van de SLA 2013 wordt rekening gehouden met het gegeven dat het NFI-budget krimpt. Het effect daarvan op het productievolume voor 2013 en volgende jaren is niet verwerkt in tabel 8.9, omdat de SLA 2013 pas eind 2012 wordt vastgesteld.⁵⁸ De doorrekening is gebaseerd op de gemiddelde prijzen in 2012 en de dalende productiebudgetten in de jaren 2013–2017.

Het NFI krijgt te maken met bezuinigingen. In onderstaande tabel staan de mogelijke bezuinigingen vermeld over de periode 2012-2017 die in het laatste jaar kunnen oplopen tot ruim € 16 miljoen.

⁵⁸. Zie bijlage 4 voor een compleet financieel overzicht naar de diverse productgroepen (Bron: SLA 2013).

Tabel 8.9 : Omzet en bezuinigingen NFI 2011-2017 (in miljoenen euro's)⁵⁹

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Omzet moederdepartement ⁶⁰	73.4	70.6	68.3	67.5	66.7	66.5	66.4
Bezuinigingen	-	5	6.5	8.7	12	13.6	16.1

Aan het NFI is gevraagd welke consequenties de bezuinigingen hebben voor het zaaksonderzoek en research en in hoeverre de eventuele vermindering evenredig verdeeld wordt over zaaksonderzoek en de andere kerntaken. Daar blijkt in dit stadium nog geen antwoord op te kunnen worden geven. Het Klantenplatform NFI (waarin OM, politie en het Ministerie van V&J zitting hebben) is bezig met een inventarisatie van klantwensen, beleidswensen en wet- en regelgeving en zal op basis daarvan prioriteiten bepalen. Duidelijk is wel dat door de aanstaande bezuinigingen de productie (zaaksonderzoek, R&D en onderwijs) zal dalen.

In het licht van afnemende productie bij het NFI – er kunnen in de komende jaren minder zaken worden onderzocht – moeten ook de politieke en beleidsmatige wensen in ogenschouw worden genomen. Die hebben ontegenzeggelijk consequenties voor de totale vraag naar forensisch onderzoek. Denk aan woninginbraken die zijn aangemerkt als *high impact crime*, drugsonderzoek in het verkeer, het bepalen van het THC-gehalte van softdrugs, verwantschapsonderzoek, *cybercrime* en *cold case* onderzoek. Er vindt blijkens de gevoerde gesprekken thans onvoldoende vertaling plaats van het beleid naar forensisch onderzoek. De capaciteit en SLA spelen niet altijd in (of kunnen dat niet in deze vorm) op de gestelde prioriteiten. Een en ander zal onherroepelijk leiden tot een nog strengere prioritering van onderzoeken. Een mogelijk gevolg hiervan kan weer zijn dat politie en OM minder in staat zijn om alternatieve scenario's te onderzoeken en uit te sluiten. Vanuit de advocatuur kan hier juist op worden aangedrongen. De rechter kan in een dergelijke situatie alsnog besluiten tot aanvullend forensisch onderzoek, dat betaald moet worden uit de gerechtskosten.

In het kader van de eerder genoemde landelijke pilot hebben de politie en het OM de mogelijkheid (gehad) om forensisch onderzoek uit te besteden aan particuliere instituten. Het budget voor de pilot is in totaal € 3,5 miljoen voor twee jaar. Dit bedrag is zowel bestemd voor de organisatie van de pilot als voor de uitvoering van forensische onderzoeken door particuliere instituten.

⁵⁹. De gegevens zijn verkregen van het NFI.

⁶⁰. De omzet van het moederdepartement vormt de bekostiging van de kerntaken die het NFI verricht ten behoeve van het OM, de zittende magistratuur, de politie, de bijzondere opsporingsdiensten en het Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Tabel 8.10 : Kengetallen landelijke pilot⁶¹

	2010	2011
Aantal gehonoreerde aanvragen	85	183
Totaalbedrag gehonoreerd volgens offerte	€ 724.545	€ 1.699.536
Gemiddeld bedrag per gehonoreerde aanvraag	€ 8.524	€ 9.287
Laagste bedrag	€ 200	€ 178
Hoogste bedrag	€ 132.000	€ 138.000

Het niet-benutte budget in 2010 is weggefallen. De redenen voor het niet-benutten hebben onder andere te maken met de trage start van de pilot, de gebrekkige communicatie over het experiment en het kasverplichtingenstelsel dat het ministerie hanteert (Struiksma & Winter, 2012). Het budget voor 2011 is wel volledig benut. Voor de periode 2012-2013 heeft het ministerie eveneens middelen beschikbaar gesteld.⁶²

In vergelijking met het NFI hebben de particuliere instituten (getalsmatig) een klein aandeel in het totale aantal forensische onderzoeken (zie hoofdstuk 6). Dat laat onverlet dat alle partijen positief zijn over de particuliere instituten. Over het nut en de noodzaak van de financieringsstructuur ten tijde van het experiment wordt verschillend gedacht. De praktijk is dat de politie een offerte opvraagt bij een particulier instituut voor een forensisch onderzoek. De offerte wordt beoordeeld door de LTC en al dan niet gehonoreerd. In geval van honorering kan de politie het bedrag terugvragen bij het LTC, nadat zij eerst zelf het bedrag heeft betaald. Ervan uitgaande dat het experiment stopt per januari 2014 is de vraag welke plaats de particuliere instituten gaan innemen in het forensische veld. Er zijn op basis van de gevoerde gesprekken grofweg drie lijnen te schetsen.

De eerste lijn is dat er geen financiering meer wordt vrijgemaakt om forensisch onderzoek door particuliere instituten te laten uitvoeren. Dat kan voor een aantal instituten betekenen dat zij de deuren moeten sluiten, omdat politie en OM de grootste afnemers van hun forensische producten zijn. Het werk voor burgers, bedrijven en advocatuur levert te weinig op om het bedrijf winstgevend te laten zijn. In hoeverre er zonder extra financiering nog ruimte is voor een of twee particuliere instituten is onduidelijk, hoewel een aantal voor de landelijke pilot reeds bestond. Deze instituten zullen hun inkomsten dan moeten genereren door het uitvoeren van onderzoeken voor bedrijven en in het kader van contra-expertise onderzoeken verrichten. Gegeven het toenemende belang van forensisch onderzoek en de hiervoor geschetste ontwikkelingen bij het NFI in verband met de bezuinigingen is het voorstelbaar dat een particulier instituut rendabel kan zijn. Wellicht kunnen er uiteindelijk geen particuliere instituten meer bestaan omdat er te weinig vraag naar forensisch on-

⁶¹. Overgenomen uit rapport van Pro Facto (Struiksma & Winter, 2012).

⁶². Voor het jaar 2012 zie: TK, 33.000 nr 106

derzoek is. In dat geval moet worden nagedacht over de mogelijkheden voor het uitvoeren van contra-expertise onderzoeken, bijvoorbeeld in het buitenland.

De tweede lijn gaat uit van het vrijmaken van extra middelen voor politie die forensisch onderzoek kan laten uitvoeren door particuliere instituten. Het inschakelen van particuliere instituten levert een aantal voordelen op, zoals in eerdere hoofdstukken is beschreven. Deze voordelen staan los van de vraag om hoeveel budget het dan moet gaan en of dat in tijden van bezuinigingen een haalbare optie is. Indien wenselijk of noodzakelijk kunnen particuliere instituten offertes uitbrengen, waarna er een wordt gehonoreerd bijvoorbeeld vanwege de expertise of prijs. Het nadeel kan zijn dat de particuliere instituten per verzoek moeten offereën en geen vaste inkomstenbron hebben (hetgeen inherent is aan ondernemerschap).

De derde lijn gaat eveneens uit van extra middelen. Het verschil met de vorige geschetste lijn is dat er raamcontracten worden afgesloten met de particuliere instituten. Dat betekent dat er per jaar een afgesproken aantal onderzoeken maal de afgesproken prijs per instituut worden afgenomen door de politie. Naast de eerder genoemde voordelen is de ondernemersonzekerheid met een raamcontractstructuur (deels) opgeheven, en kunnen de particuliere instituten ook investeren in langetermijnontwikkelingen op het gebied van R&D. Voor een dergelijke structuur pleit dat het voordelig kan zijn vanwege de schaalgrootte (grotere volumes tegen een lagere prijs). Tegen een raamcontractstructuur pleit onder meer dat de ontwikkelde expertises van de particuliere instituten zich niet gemakkelijk laten vangen in afgesproken quota's (die moeten worden benut, want immers afgesproken) en er sprake kan zijn van een verkapte vorm van monopolie (in geval er maar een beperkt aantal particuliere aanbieders zijn waarmee raamcontracten kunnen worden afgesloten). Daarnaast gelden de Europese aanbestedingsregels.

8.5 Noodzaak van regie in de keten

De gesprekken die zijn gevoerd in het kader van dit onderzoek maken duidelijk dat het niet alleen gaat om de beoogde onderzoeksruimten bij de politie. Het gaat vooral om de regie in het veld van forensisch onderzoek. Het NFI, de politie en eventueel de particuliere instituten moeten niet los van elkaar opereren maar een geheel vormen, een keten. Het belang van een effectieve opsporing en kwalitatief hoogwaardige bewijsvoering moet voorop staan. Thans wordt de regie als onvoldoende ervaren. Het feit dat er nu een ministerie is waar zowel politie als openbaar ministerie onder valt, wordt als een grote meerwaarde gezien die verder benut moet worden.

Er is binnen het forensische veld behoefte aan een 'regiegroep forensische opsporing' op strategisch niveau die – onder de eindverantwoordelijk van de minister van V&J – sturing geeft aan de forensische keten. De sturing betreft in de eerste plaats een optimale *fit* tussen vraag naar en aanbod van forensisch onderzoek. De jaarlijkse SLA is weliswaar noodzakelijk, maar wordt in bepaalde gevallen als te rigide ervaren. De keerzijde is dat de vraagstelling vanuit de politie beter kan. De wensen op

beleidsniveau wordt thans onvoldoende vertaald naar de implicaties voor het forensische veld. In de tweede plaats kan de sturing van het forensische veld zich richten op de financiering van forensisch onderzoek door particuliere instituten.

Als wordt besloten om extra middelen beschikbaar te stellen voor onderzoek door particuliere instituten dan gaat de voorkeur uit naar een centraal beheer van de middelen (en niet bijvoorbeeld de middelen per politie-eenheid beschikbaar stellen).

Gelet op het belang en inhoud van een centrale sturing is de (kwaliteit van de) samenstelling van een in te stellen regiegroep van belang. In de gesprekken zijn daarvoor verschillende suggesties gedaan. In elk geval zou een vertegenwoordiging op strategisch beleidsniveau hierin zitting moeten nemen, naast een vertegenwoordiging van het openbaar ministerie en het NFI. Inhoudelijke kennis van het forensische veld is eveneens wenselijk om tot een goede afweging te kunnen komen van de behoefte aan en het beperkte aanbod van forensisch onderzoek. In dat verband is meermalen het Expertise Centrum Forensisch Onderzoek (ECFO) genoemd, thans in oprichting, maar op termijn deel gaan uitmakend van de Landelijke Eenheid.⁶³ In het ECFO is de politieke forensische kennis gebundeld en geborgd. Deze structuur zou kunnen worden verbreed met de hiervoor genoemde taakstelling en functies.

8.6 Beschouwing

De kosten die gemoeid zijn met het inrichten en gebruiken van de onderzoeksruimten bij de politie zijn slechts op hoofdlijnen te schetsen. Essentieel bij het bepalen van de kosten is de keuze voor de huisvesting die het niveau van de onderzoeksruimten in bepaalde gevallen zal overstijgen. De keuze voor een locatie hangt onder meer samen met reisafstanden voor de gehele eenheid, waarvan forensische opsporing een (klein) onderdeel is. De financiële gegevens van Amsterdam, Zwolle en Utrecht zijn slechts indicatief. De investeringen in de eenheden zijn exacter te bepalen als de locatie bekend is (zodat bijvoorbeeld rekening kan worden gehouden met de grond/huurprijzen) en er een specifieke kostenraming wordt gemaakt voor de onderzoeksruimten. De verwachting is dat de jaarlijkse exploitatiekosten hoger zullen uitvallen dan waar thans van uit wordt uitgegaan. Die extra kosten hangen samen met de accreditatie van de onderzoeksruimten volgens EN ISO/IEC 17025 en – indien dat noodzakelijk of wenselijk wordt bevonden – de extra fte om het kwaliteitssysteem te onderhouden en eventueel extra fte op de bestaande twee fte per onderzoeksruimte.

⁶³. Ter overweging is in de gesprekken meegegeven om de Landelijke Deskundigheidsmakelaar (LDM) hierin ook een (adviserende en ondersteunende) rol te geven. Het LDM gaat eveneens onderdeel uitmaken van de Landelijke Eenheid.

Het rendement van de onderzoeksruimten laat zich moeilijk vertalen in geld. Voorbeelden uit de praktijk maken duidelijk dat de meerwaarde vooral zit in het snel terugkoppelen van resultaten naar het tactische rechercheteam. Dat kan daardoor eerder bepaalde scenario's uitsluiten of gericht aan een scenario werken. Dat scheelt uren en dus geld. Het is echter de vraag of de kostprijs (van DNA-vooronderzoek) bij de politie (veel) lager zal zijn dan bij het NFI of een particulier instituut.

Het NFI als grootste leverancier van forensisch onderzoek krijgt te maken met krimpende budgetten en zal minder zaaksonderzoek kunnen doen. Tegelijkertijd neemt de vraag naar forensisch onderzoek toe. Dat wringt en zal leiden tot een nog strengere prioritering van zaken. Of particuliere instituten een deel van de markt kunnen blijven bestrijken, zal grotendeels afhangen van de mogelijkheden tot financiering. In elk geval is het noodzakelijk dat er meer regie en sturing komt in de forensische keten waarbij de afstemming van vraag en aanbod zo optimaal mogelijk wordt vormgegeven.

9 Scenario's forensisch onderzoek

Op basis van de gegevens uit documentatie, literatuur en gesprekken uit de voorgaande hoofdstukken, kan een aantal scenario's worden geschetst voor forensisch onderzoek in Nederland. Uitgangspunt voor de scenario's zijn de (beoogde) onderzoeksruimten bij de politie en in het verlengde daarvan de (mogelijke) implicaties voor het forensische veld wat betreft organisatie, vraag en aanbod, kwaliteit en financiën. De weging van die afzonderlijke consequenties is een beleidsmatige aangelegenheid. De samenstellers van dit rapport onthouden zich van het uitspreken van een voorkeur voor een bepaald scenario. Wel wordt een aantal randvoorwaarden geschetst waaraan de scenario's moeten voldoen. Die komen in de tweede paragraaf aan de orde.

9.1 Vier scenario's

Op deze plaats wordt volstaan met de beschrijving van vier scenario's. Er zijn uiteraard meer scenario's denkbaar. Met deze vier zijn in elk geval de hoofdlijnen geschetst waarlangs forensisch onderzoek in Nederland georganiseerd kan worden.

Scenario 1 – Handhaven bestaande situatie met / zonder particuliere instituten

In dit scenario blijft de huidige situatie gehandhaafd. Dat betekent dat er drie onderzoekslocaties bij de politie zijn en blijven. Met het NFI wordt elk jaar een SLA afgesloten, eventueel aangevuld met een beperkt aantal particuliere instituten. Het scenario dat de bestaande onderzoeksruimten moeten verdwijnen en al het vooronderzoek naar het NFI (en eventueel particulieren) moet worden gestuurd, blijft onbesproken. De baten in de breedste zin van het woord wegen niet op tegen de kosten die het opheffen van de onderzoeksruimten met zich meebrengen.

Consequenties:

- De politie bespaart in de kosten van het (verder) inrichten van de overige onderzoeksruimten. Deze middelen kunnen worden gebruikt om de bestaande ruimten te accrediteren en meer laboranten aan trekken om beter aan de vraag vanuit de andere eenheden te kunnen voldoen en om de mogelijkheden van multidisciplinair onderzoek te verbreden.
- In de bestaande onderzoeksruimte kan een betere selectie van sporen worden gemaakt en opgestuurd naar het NFI en daarmee wordt de beperkte capaciteit van het NFI beter benut.
- De bestaande onderzoeksruimten en de hoogopgeleide laboranten leiden tot een kwaliteitsimpuls van de forensische opsporing. Die impuls zal mogelijk in

mindere mate gelden in de eenheden waar geen onderzoeksruimten en laboranten zijn.

- De capaciteit bij het NFI wordt in verband met de bezuinigingen steeds minder. Een nog strengere prioritering van zaken is noodzakelijk en derhalve een duidelijke visie op en regie in de forensische keten.
- De particuliere instituten fungeren – indien gefinancierd – als achtervang in geval het NFI geen diensten kan leveren wegens beperkte capaciteit (flexibiliteit). Verder kunnen zij een niche creëren in het forensische onderzoek en/of zich richten op contra-expertiseonderzoeken. Ook uit de middelen voor gerechtskosten en opsporing kan een beroep worden gedaan op particuliere instituten.
- Als er geen financiering beschikbaar blijft voor de particuliere instituten voor zaaksonderzoek in opdracht van politie en OM zullen zij andere markten moeten aanboren. Vermoedelijk zal een aantal instituten dan geen bestaansrecht meer hebben. Met het verdwijnen van de particuliere instituten gaan ook de hiervoor geschetste voordelen verloren. Voor bepaalde contra-expertiseonderzoeken zal naar een alternatief moeten worden gezocht, bijvoorbeeld in het buitenland.
- Met het verdwijnen van particuliere instituten verdwijnt ook de prikkel bij het NFI om (nog) marktgericht(er) te werken.

Scenario 2 – Uitbouwen naar 10 onderzoeksruimten

In dit scenario krijgt elke politie-eenheid conform het Inrichtingsplan Nationale Politie een eigen onderzoeksruimte; tien in totaal.⁶⁴ De termijnen waarop de onderzoeksruimten gerealiseerd moeten worden, zijn aangemerkt als onbekende factor. Voor de rol en positie van het NFI en de particulieren geldt hetzelfde als gesteld bij scenario 1.

Consequenties:

- Een (forse) investering voor de politie (inclusief laboranten die bovendien een opleiding moeten volgen van zes maanden). De berekeningen gaan vooralsnog uit van bedragen die zijn gebaseerd op de andere onderzoekslocaties waarbij geen rekening is gehouden met de kosten van de eventuele accreditatie. Soms is er nog geen kostenraming opgesteld omdat de keuze voor de locatie nog onbekend is.
- Geen vervoersbewegingen tussen eenheden en tactisch voordeel (SvO blijft in eenheid).

⁶⁴. Ervan uitgaande dat de Landelijke Eenheid geen eigen ruimte krijgt, maar gebruik kan maken van de onderzoeksfaciliteiten in de eenheden.

- Meer capaciteit voor vooronderzoek en daardoor mogelijkheden voor multidisciplinair onderzoek en betere selectie van in te sturen sporen bij het NFI. Een optimalere benutting van de SLA derhalve.
- Minder vooronderzoek door NFI, verlies van fte bij NFI, bij de politie is er meer fte nodig. Dit scenario leidt mogelijk ook tot verlies van banen bij particuliere instituten.
- Bij bezetting van twee laboranten per onderzoeksruimte zijn de structuur en organisatie kwetsbaar in termen van het aantal onderzoeken, ziekte, verlof en vertrek.
- Het forensische veld kan gefragmenteerd raken doordat de eenheden eigen werkwijzen gaan ontwikkelen, onderzoeksterreinen gaan verbreden en eigen laboratoriummaterialen gaan aanschaffen als gevolg van technologische ontwikkelingen. Dit kan gebeuren als er geen uniforme, landelijke (kwaliteits)kaders worden afgesproken die worden gecontroleerd en gehandhaafd.

Scenario 3 – Groeimodel

In dit scenario wordt een groeimodel voorgesteld en de drie reeds bestaande onderzoeksruimten worden als gegeven beschouwd. Er wordt geïnvesteerd in kwaliteit bij de drie onderzoeksruimten en indien blijkt dat het noodzakelijk is (in termen van efficiëntie en effectiviteit), kan het aantal onderzoeksruimten naar behoeven worden uitgebreid.

Consequenties:

- De consequenties van dit scenario komen grotendeels overeen met het eerste scenario (besparing kosten op korte termijn, betere selectie sporen et cetera).
- Het groei-element zit erin dat de drie onderzoeksruimten de tijd krijgen om 'uit te kristalliseren'. Hiermee wordt bedoeld dat zij ervaring opdoen met (de kosten van) het eventuele accreditatieproces en met eventueel extra laboranten om multidisciplinair onderzoek te kunnen doen.
- Meer vervoersbewegingen tussen eenheden met SvO's, die zich in een andere eenheid kunnen bevinden dan waar het tactische team werkt.
- De meerwaarde van de onderzoeksruimten en de implicaties daarvan voor de vraag- en aanbodverhouding bij het NFI kunnen in de loop van de tijd beter in kaart worden gebracht. Daarnaast hebben de huisvestingsplannen van de Nationale Politie dan concreet vorm en inhoud gekregen. Bij gebleken noodzaak en/of meerwaarde kan een uitbreiding van de onderzoeksruimten plaatsvinden naar een of meer strategische locaties.

Scenario 4 – NFI gaat gedeconcentreerd werken

In het vierde scenario blijven in elk geval de drie bestaande onderzoeksruimten gehandhaafd en kan worden besloten om die uit te breiden, eventueel naar alle tien eenheden. Het verschil met de vorige scenario's is dat er vooronderzoekers van het NFI in de onderzoeksruimten van de politie gaan werken in plaats van laboranten in dienst van de politie. Het NFI gaat in dit scenario gedeconcentreerd werken.

Consequenties

- Het NFI is bekend met de accreditatieprocessen en -systemen. Die kennis en ervaring kunnen direct worden toegepast in de onderzoeksruimten.
- Geen opleidingstijd en -kosten voor 'politielaboranten'.
- Directe inbreng van expertise waar het gaat om aanschaf van apparatuur. Het gecentraliseerd aanschaffen van apparatuur bevordert de uniformiteit in werken, onderzoeken en rapporteren.
- Er is directer contact tussen politie (tactisch team) en NFI. Hier kunnen positieve leerervaringen van uit gaan (voor beide kanten).
- Hogere kosten voor het NFI in verband met het gedeconcentreerd in plaats van centraal laten werken van vooronderzoekers; maar geen verlies van fte of herplaatsing daarvan bij het NFI.
- Risico op de oude discussie dat NFI te weinig afstand heeft tot de politiepraktijk (gebrek aan neutraliteit).
- De wetenschappelijke status van het NFI zou in theorie minder vragen oproepen in een strafproces als het gaat om objectiviteit en neutraliteit in het onderzoek.

9.2 Randvoorwaarden

In deze paragraaf wordt een aantal randvoorwaarden gesteld die gelden voor de scenario's zoals hiervoor geschetst, maar in feite de gehele forensische keten bestrijken.

Organisatie

- Het NFI behoudt de positie van *preferred supplier* en blijft een overheidsinstelling.
- Een duidelijke afbakening van taken en bevoegdheden tussen en binnen de instanties. Wat betreft de politie moet duidelijk worden bepaald waar vooronderzoek ophoudt in het kader van de opsporing en overgaat in onderzoek, analyse en interpretatie in het kader van de bewijsvoering. Daarnaast is het gewenst dat er op een uniforme wijze wordt gewerkt in de onderzoeksruimten bij de politie.

- De visie van de politie op de forensische opsporing is thans voornamelijk te typeren als *technology driven*; de technische ontwikkelingen bepalen wat de politie op termijn gaat doen. Deze verwetenschappelijking van het opsporingsonderzoek impliceert een gelijklopende toename van goed opgeleide FO-medewerkers en een kritische juridische reflectie.

Vraag en aanbod

- Prioritering van zaaksonderzoek is en blijft noodzakelijk. Het huidige systeem van de jaarlijkse SLA is een noodzakelijk kwaad en is thans primair aanbodgestuurd. Een flexibeler systeem zal meer rekening moeten houden met de (soms snelle) ontwikkelingen aan de vraagzijde (zie ook kopje regie).
- De bezuinigingen hebben tot gevolg dat het NFI minder zaaksonderzoek kan doen. Tegelijkertijd wordt de rol van forensisch technisch onderzoek in de opsporing en bewijsvoering steeds groter. Bovendien hebben sommige politieke wensen ook implicaties voor forensisch onderzoek. Dat wringt en vraagt om een beleidsmatige herbezinning op forensisch onderzoek zowel in financiële zin als organisatorisch (bij dat laatste kan gedacht worden aan een 24/7 bereikbaarheid van het NFI).

Kwaliteit

- Conform de ontwikkelingen in het buitenland zou een centraal orgaan in Nederland moeten worden ingesteld. Dit orgaan kan de kwaliteit van forensisch onderzoek, de rapportages monitoren en toezicht houden op het forensische veld. Een taak van dit orgaan is internationale, technische ontwikkelingen vertalen naar de Nederlandse praktijk van forensisch onderzoek.
- Onderzoeksruidten bij de politie zouden – in elk geval op termijn – geaccrediteerd moeten worden.
- Het is belangrijk dat er aandacht is en blijft voor R&D; de opbrengsten zullen ten dienste moeten komen van de opsporing.

Financiën

- Als besloten wordt om middelen te reserveren voor particulier onderzoek dan vergt dat een labeling van dat budget en een budgetbeheerder. Het afsluiten van raamcontracten met particuliere instituten kan in strijd zijn met de aanbestedingsregels.⁶⁵ Het bedrag waarboven overheden een opdracht Europees moeten aanbesteden, is in Europese richtlijnen bepaald. Voor diensten voor de

⁶⁵. Op 1 april 2013 is de Aanbestedingswet van kracht geworden. Die moet onder andere leiden tot minder administratieve lasten en kleinere bedrijven een eerlijker kans geven op een opdracht. <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aanbesteden/europese-regelgeving-aanbestedingen>.

centrale overheid ligt het drempelbedrag op € 130.000.⁶⁶ Een alternatief is om per opdracht een contract af te sluiten.

Regie

- Binnen de forensische keten is een strakke regie een noodzakelijke voorwaarde voor:
 - een juiste en tijdige vertaling van beleidsvoorstellen in implicaties voor forensische onderzoeken
 - een adequate, vraagstelling richting NFI waardoor binnen de kaders van de SLA vraagrichter kan worden gewerkt
 - het eventuele toezicht op en beheer van financiële middelen voor particuliere instituten
- Een 'regiegroep forensisch onderzoek' kan aansluiten bij bestaande structuren (bijvoorbeeld SPON of expertisegroep forensisch onderzoek, aangevuld met andere relevante actoren).

⁶⁶. Uitgaande van de veronderstelling dat de markt voor forensisch onderzoek geen ongelimiteerd aantal particuliere aanbieders plaats kan bieden, is een ander mogelijk nadeel van raamcontracten dat die na afloop van de contractduur weer moeten worden afgesloten met dezelfde instituten omdat er geen andere aanbieders zijn. De prikkel tot een goede marktwerking kan hierdoor minder worden, hetgeen voor de ontwikkeling van het forensische onderzoek niet is aan te bevelen.

Bijlage 1 – Geraadpleegde literatuur en documenten

Literatuur

Amelsvoort, A.G., Groenendal, H. & Manen, J. van (2004). Werkwijze bij het onderzoek op de Plaats Delict. In: *Justitiële verkenningen*, 30(4), pp. 72-83.

Becker, S., Beckers, W. Fritz, N., Hirschfelder, D. Holz, K., Krieghof, T., Schmid, C. & Weise, M. (2001). *Design of a glass casework database. Inheriting quality assurance aspects*. Wiesbaden: Bundeskriminalamt.

Bochove, M.G. van & Greive, J.C. (2009). *Voortgangsrapportage Implementatie audit januari 2009*. Landelijk beeld implementatie PVO bij de politie, ter verantwoording aan de ministers van BZK en Justitie. Driebergen: Landelijk programmabureau versterking opsporing.

Bochove, M.G. van, Greive J.C. & Binnekamp R. (2010). *Eindrapportage PVO. Landelijk beeld implementatie PVO bij de politie*, ter verantwoording aan de ministers van BZK en Justitie. Driebergen: Landelijk programmabureau versterking opsporing.

Broeders, A.P.A. (2003). *Op zoek naar de bron. Over de grondslagen van de criminalistiek en de waardering van het forensisch bewijs*. Deventer: Kluwer.

Broeders, A.P.A. (2004). Forensisch onderzoek van A tot Z. In: *Justitiële verkenningen*, 30, pp. 20-38.

Broeders, A.P.A. (2009). De blinde onderzoeker. In: *Trema*, 6, pp. 237-243.

Broeders, A.P.A. (2010). Een pleidooi voor toetsbaar deskundigenonderzoek. In: *Expertise en recht*, 4, pp. 124-125.

Broeders, A.P.A. (2011). Het forensisch tekort. In: *Expertise en recht*, 4(4), pp. 142-151.

Broeders, A.P.A. & Muller, E.R. (Eds.) (2008). *Forensische wetenschap: studies over forensische kennis en organisatie*. Deventer: Kluwer.

Bruggeman, W., Eert, R. van & Veldhoven, A. van (2012). *What's in a name? Identiteitsfraude en -diefstal*. Apeldoorn: Maklu.

Cloet, V. de (2008). De directie van de technische en wetenschappelijke politie, in P. Boel, V. de Cloet, J. De Kinder, J. Mahieu en D. van Varenbergh (eds). *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*. Brussel: Politeia.

- Cooper, A. & Mason, L. (2009). Forensic resources and criminal investigations, In: *Fraser & Williams (eds) Handbook of Forensic Science*. Cullompton: Willan Publishing, pp. 272-284.
- Dror, I.E., Charlton, D. & Péron, A.E. (2006). Contextual information renders experts vulnerable to making erroneous identifications. In: *Forensic Science International*, 156, pp. 74-78.
- Dror, I.E., Péron, A.E. & Charlton, D. (2005). When Emotions Get the Better of Us: The Effect of Contextual Top-down Processing on Matching Fingerprints. In: *Applied Cognitive Psychology*, 19(6), pp. 799-809.
- Gallop, A. (2011). Regulation and the Forensic Science Market. In: *Policing Today*, 11(4), pp. 31-32.
- Hoogenboom, A.B. & Vaes, N.M. (2004). Spelverdeler in de opsporing. Een visie op forensische opsporing. Amsterdam: Projectgroep Forensische Opsporing Raad van Hoofdcommissarissen.
- Jacobs, M.J.G., Bruinsma, M.Y., Poppel, J.W.M.J. van & Moors, J.A. (2005). Inzet, organisatie en kwaliteit van de forensisch-technische opsporing bij de politie in Nederland. Tilburg: IVA Beleidsonderzoek en advies.
- Jong, B.J. de, Ham-Quak A.M. van der, Kloosterman, A.D. & Heijnen, W.M.M. (2013). *Kwaliteitsbewustzijn zit in de genen. Forensisch DNA-onderzoek bij het Nederlands Forensisch Instituut*. Den Haag: NFI.
- Keijser, J.W., de, Elffers, H., Kok, R.M., & Sjerps, M.J. (2009). *Bijkans begrepen? Feitelijk en vermeend begrip van forensische deskundigenrapportages onder rechters, advocaten en deskundigen*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Koops, B.J., Leukfeldt, R., Hoogenboom, B. & Stol, W. (2010). *Marktwerking in het forensisch onderzoek. Een veldverkenning*. Tilburg: Tilburg Institute for Law, Technology and Society.
- Kurpershoek, J. (2009) DNA en dacty. Indicatief onderzoek: steeds sneller. *Blauw*, 5(9), pp. 32-35.
- Kurpershoek, J. (2010). Knoop als tactische aanwijzing. In: *Blauw* 6(19), pp. 6-11.
- Kwakman, N.J.M. (2010). 'De rol van de deskundige in het Engelse strafproces'. In: B.F. Keulen e.a., *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke neveneffecten en risico's*. Den Haag: WODC.

Lawless, C.J. (2011). Policing markets. The Contested Shaping of Neo-Liberal Forensic Science. In: *British Journal of Criminology*, 51, pp. 671-689.

Marion, V. van (2013). *Forensisch DNA-onderzoek – inzicht in de kansrijkheid van verschillende typen sporen*. Den Haag: NFI

National Research Council (NRC). Committee on Identifying the Needs of the Forensic Science Community (2009). *Strengthening Forensic Science in the United States. A Path Forward*. Washington, D.C.: National Academies Press.

Poot, C.J. de (2011). *Wetenschap op de plaats delict*. Lectoraal Forensisch Onderzoek. Apeldoorn: Politieacademie, Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam.

Poot, C.J. de, Bokhorst, B.J., Koppen, P.J. van & Muller, E.R. (2004). *Rechercheportret. Over dilemma's in de opsporing*. Alphen aan den Rijn: Kluwer.

Posthumus, F. (2005). *Evaluatierapport Schiedammer Parkmoord*. Amsterdam: Openbaar Ministerie.

Saks, M.J., Risinger, D.M., Rosenthal, R., & Thompson, W.C. (2003). Context effects in forensic science: A review and application of the science of science to crime laboratory practice in the United States. In: *Science and Justice*, 43(2), pp. 77-90.

Struiksma, N. & Winter, H. (2012). *Bekend maakt bemind. Evaluatieonderzoek pilot 'uitbesteding forensisch onderzoek aan particuliere instituten'*. Groningen: Pro Facto.

Taverne, M.D., Nijboer, J.F., Abdoel, M.F. & Farooq, S. (2012). *DNA in de databank: de moeite waard? Een procesanalyse binnen de strafrechtsteden met het oog op de effectiviteit en efficiëntie van de toepassing van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden*. Den Haag: WODC.

Tjin-A-Tsoi, T.B.P.M. (2013). *Trends, Challenges and Strategy in the Forensic Science Sector*. Den Haag: Nederland Forensisch Instituut.

Vandamme, I. (2012). *De rol van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie in het strafproces*. Gent: Universiteit Gent.

Veen, E. van der (2008). Inhaalslag bij het NFI. In: *Blauw*, 21, pp. 28-30.

Documenten

Arboportaal (2009). *Handboek Arbo en Milieuzorg. Veiligheid in laboratoria*. Den Haag: Arboportaal.

BELAC (2011), *BELAC Kwaliteitshandboek*, BELAC 1-01 Rev 6-2011.
http://economie.fgov.nl/binaries/1-01_NL_tcm325-56424.pdf.

Bundeskriminalamt (2011). *The Bundeskriminalamt. The profile*. Wiesbaden: Bundeskriminalamt.

Bundeskriminalamt (2013). *Gesetz über das Bundeskriminalamt und die Zusammenarbeit des Bundes und der Länder in kriminalpolizeilichen Angelegenheiten*. Wiesbaden: Bundeskriminalamt.

Faes, I. (2012). *Prijs DNA-onderzoek moet naar beneden*. Via:
<http://www.ingefaes.be/nieuws/persberichten/prijs-dna-onderzoek-moet-naar-beneden>

Federale overheidsdienst Justitie (2011). *Jaarverslag 2010*. Brussel: Federale Overheidsdienst justitie.
http://nicc.fgov.be/upload/files/Info/Jaarverslag/Jaarverslag_2010.pdf.

Federale politie (2012). *Federale politie activiteitenverslag 2011*. Brussel: Federale politie.

FSR (Forensic Science Regulator). (2008). *Manual of regulation. Part 1: Policy and Principles*. Published for Consultation.

FSR (Forensic Science Regulator). (2009). *A review of the options for the accreditation of forensic practitioners*. Consultation Paper.

House of Commons (2010). *Written Ministerial Statement from the parliamentary under secretary of state for the Home Department*, 14 december 2010.

Hulshof, M. (2012). *Notitie: Advies Inrichting Forensische opsporing*. Driebergen: Politie Nederland.

Hulshof, M. & Loeffen, B. (2012). *Samenvatting nulmetingen regionale eenheden*. Driebergen: Politie Nederland.

ILAC (2002). *Guidelines for Forensic Science Laboratories. ILAC-G19:2002*. Rhodes: ILAC.

Kamerstukken Tweede Kamer, vergaderjaar 2011-2012, 33000 VI, nr 106. Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Veiligheid en Justitie voor het jaar 2012.

Kinder, J. de (2010). *Forensische expertises in internationale context – Hoe kan de kwaliteit van de gerechtelijke expertises verzekerd worden?*

<http://nicc.fgov.be/upload/files/OverhetNICC/100323%20De%20kwaliteit%20van%20de%20gerechtelijke%20deskundige.pdf>23.

Lakhani, N. (2011) *CSI chief condemns forensic cuts*. The Independent.via:
<http://www.independent.co.uk/news/uk/crime/csi-chief-condemns-forensic-cuts-2179744.html>

Mapes, A., Wijbenga, J. & Loeffen, B. (juni 2013). *Effectiviteit forensische onderzoeksruimtes politie*. T.b.v. CIE Winsemius.

Maters, M.C.D. (2011). *DNA vooronderzoek binnen het politiedomein*. Programma forensische opsporing.

Maters, M.C.D. (2012). *Accreditatie DNA vooronderzoek in het Politiedomein*. Programma forensisch opsporing.

Ministerie van Veiligheid en Justitie. (2009). *Procesaudit Programma Versterking Opsporing en Vervolging. Eindrapport procesaudit van OM, politie en NFI*. Den Haag: Ministerie van Justitie.

Ministerie van Veiligheid en Justitie (2012). *Brief Standpunt toekomst forensisch onderzoek*. Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Nederlands Forensisch Instituut (2007). *Factsheet. Het hoe en waarom van FT-normen*. Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Nederlands Forensisch Instituut (2009). *Vakbijlage. De reeks waarschijnlijkheidsstermen van het NFI en het Bayesiaanse model voor interpretatie van bewijs*. Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Nederlands Forensisch Instituut (2010). *Politie, OM en NFI stemmen onderzoeksaanvragen beter af*. NFI-Info, nummer 1, jaargang 7.

Nederlands Forensisch Instituut, (2011). *Bespiegelingen over de forensische markt*. Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Nederlands Forensisch Instituut (2012). *Jaar in cijfers 2012*. Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie.

News & Analysis (2011). An evidence-based controversy. *Bioanalysis*, 3(15), pp. 1683-1685. Geraadpleegd op 21-05-2013 via: <http://www.future-science.com/doi/pdf/10.4155/bio.11.197>

NRGD (2012). *Stand van zaken NRGD*. Utrecht: NRGD.

Openbaar Ministerie, Politie en NFI (2005). Versterking opsporing en vervolging naar aanleiding van het evaluatierapport van de Schiedammer parkmoord.

Politie Oost-Brabant. (2013). Projectvoorstel. DNA-vooronderzoek in de eenheid Oost-Brabant. Uitwerking locatie Eindhoven. Eindhoven: Politie Oost-Brabant.

Politie (2012). Inrichtingsplan Nationale politie versie 3.0. Driebergen: Politie Nederland.

Raad van Europa (2010). Het programma van Stockholm – een open en veilig Europa ten dienste en ter bescherming van de burger (2010/C 115/01). Brussel: Europese Raad.

Raad van Europa (2009). Kaderbesluit 2009/905/JBZ van de raad van 30 november 2009 over de accreditatie van aanbieders van forensische diensten die laboratoriumactiviteiten verrichten.

Raad van Europa (2011). *Council Conclusions on the vision for European Forensic Science 2020 including the creation of a European Forensic Science Area and the development of forensic science infrastructure in Europe*; doc 17537/11 ENFOPOL 413 COPEN 342

Service Level Agreement 2011

Service Level Agreement 2012

Service Level Agreement 2013

Staatscourant 18268, 10 september 2012. Advies Raad van State betreffende het wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en de Wegenverkeerswet 1994 in verband met de verbetering van de aanpak van fraude met identiteitsbewijzen en wijziging van het Wetboek van Strafvordering, de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen en de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden in verband met de verbetering van de regeling van de identiteitsvaststelling van verdachten en veroordeelden.

Staatscourant, nr 9592, 18 mei 2012. Regeling van de minister van Veiligheid en Justitie, d.d. 8 mei 2012 nr. 227774, houdende bepalingen inzake de taakopdracht van het NFI.

Staten Generaal (2001). Besluit DNA-onderzoek in strafzaken.

STC (House of Commons Science and Technology Committee) (2005). Forensic Science on Trial. Seventh Report of Session 2004-05. London: Stationery Office.

STC (House of Commons Science and Technology Committee) (2011) The Forensic Science Service. Seventh Report of Session 2010-12. London: Stationery Office. Geraadpleegd op 22-05-2013 via:
<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201012/cmselect/cmsctech/855/855vw.pdf>

Verkenninggroep accreditatie FO (2013). Rapportage. Fase 1: beoordeling noodzaak accreditatie huidige FO werkzaamheden. Driebergen: Verkenninggroep accreditatie FO.

Vissers, J.A.J.T. & Hartskamp, J.J. Van (2011). Visie op de Forensische Opsporing. Driebergen: Raad van Korpschefs.

Wetsontwerp waarbij het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie wordt opgericht als staatsdienst met afzonderlijk beheer, memorie van toelichting, *Parl. St. Kamer* 1997-98, nr. 59K1201001.

Internet

American Academy of Forensic Sciences (mei 2013) via: www.aafs.org.

American Society of Crime Laboratory Directors (mei 2013) via: www.asclcd.com.

ENFSI (2013). Members. Geraadpleegd op 14 mei 2013 via:
<http://www.enfsi.eu/about-enfsi/members>.

Forensisch Instituut van de Universiteit Gent (mei 2013) via: www.fiugent.be.

LDM (2013). De Landelijke Deskundigheidsmakelaar. Via: <http://www.politieacademie.nl/kennisenonderzoek/kennis/landelijkedeskundigheidsmakelaars/Pages/LandelijkeDeskundigheidsmakelaar.aspx>

Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen (2013). Visie, missie en taken NRGD. Via: <http://www.nrgd.nl/nrgd/Visiemissietaken/>

Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (mei 2013) via: www.nicc.fgov.be/kwaliteit-accreditatie.

NFI (2011). NFI verlaagt levertijden met 90%. Den Haag: NFI
Via: http://www.forensischinstituut.nl/over_het_nfi/nieuws/2011/nfi-verlaagt-levertijden-met-90.aspx?cp=119&cs=56161

NRC (2008). Bewijsstukken nu draadloos te volgen. Via:
http://vorige.nrc.nl/binnenland/article2013109.ece/Bewijsstukken_nu_draadloos_te_volgen

Raad voor Accreditatie (2013). Over de RvA. Via:
http://www.rva.nl/resources/AMGATE_10218_1_TICH_R31375302785/AMGATE_10218_0_TICH_R281393815978

Der Spiegel. (2009). Q-Tip-Off: Police Fear 'Serial Killer' Was Just DNA Contamination. Via: <http://www.spiegel.de/international/germany/q-tip-off-police-fear-serial-killer-was-just-dna-contamination-a-615608.html>

Time (2009). Germany's Phantom Serial Killer: A DNA Blunder. Via:
<http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1888126,00.html>.

The Forensic Specialties Accreditation Board (mei 2013) via:www.thefsab.org.

Bijlage 2 Topiclijst interviews NFI, particuliere instituten en politie

TOPICLIST INTERVIEW NFI en PARTICULIEREN

Kernvraag

Wat houdt de inrichting van 10 onderzoeksruidten bij de politie in voor het land-schap van FO?

Kernelementen

Organisatie, financiën, kwaliteit, producten, voor- en nadelen, risico's

Het instituut

Introductie instituut

- Aanbod
- Specialismen
- Personeel
- Accreditatie
- R&D

Vraag en aanbod

Producten en ontwikkelingen

- Vragende partijen
- Ontwikkeling vraag
- Realisatie aanvragen
- Ontwikkeling aanbod
- Continuïteit (onder/overcapaciteit)
- Technologische ontwikkelingen

Kwaliteit

Wijzen van waarborgen kwaliteit FO

- Accreditatie, certificering, opleidingen
- Beschikbaarheid en continuïteit R&D
- PD-beheer, keuzes bemonstering
- Voorkomen contaminatie
- Neutraliteit/objectiviteit (context misdrijf ja/nee)
- Snelheid en efficiency
- Veiligheid van de informatie
- Wijze van rapporteren (leesbaarheid door OM en politie)

Huidig FO-landschap

Inrichting en samenwerking tussen instanties

- Verhouding tot NFI
- Verhouding tot politie
- Afstemming en samenwerking NFI (o.a. DNA-databank)
- Afstemming en samenwerking politie

Onderzoeksruidten politie

Voor- en nadelen en gevolgen onderzoeksruidten

- Visie op onderzoeksruidten politie (schaalgrootte, inhoud, producten)
- Invloed onderzoeksruidten politie op landschap FO
- Invloed onderzoeksruidten politie op instanties (geld, FTE, investeringen, R&D)

Toekomstig FO-landschap

Organisatie, risico's en ideaalplaatje

- Aanbod of vraaggestuurde werkwijze
- Eenheid of fragmentatie (elkaar scherp houden)
- Visie op organisatie FO (volgorde keten, coördinatie)
- Visie op financieringsstructuur (raamcontracten, SLA, budgetbeheer)

TOPICLIST POLITIE

Kernvraag

Wat houdt de inrichting van 10 onderzoeksruimten bij de politie in voor het landschap van FO?

Kernelementen

Organisatie, financiën, kwaliteit, producten, voor- en nadelen, risico's

Huidige situatie FO

Uitvoering FO intern

- Laboratoria en onderzoeksruimten
- Personeel (aantal)
- Kwaliteit (accreditatie)
- Type onderzoeken (producten, schaalgrootte, specialisaties)
- Continuïteit (vraag en aanbod)
- Knelpunten en behoeften

Onderzoeksruimten politie

Realisatie onderzoeksruimten

- Visie en noodzaak (aantal)
- Voordelen (snelheid, efficiency, veiligheid info)
- Risico's (neutraliteit, objectiviteit)
- Haalbaarheid (investeringen, personeel, kwaliteit)
- Type onderzoeken (producten, schaalgrootte, specialisaties)
- Werkvoorraad, continuïteit

Toekomstig FO-landschap

Inrichting en samenwerking met NFI/particulieren

- Afstemming en samenwerking NFI
- Afstemming en samenwerking particulieren
- Procedure (organisatie FO, coördinatie)
- Financieringsstructuur (budgetbeheer, raamcontracten, SLA)

Bijlage 3a - Geïnterviewde respondenten

Dhr. M. Bosmans	Forensicon, directeur
Dhr. T. Broeders	Hoogleraar criminalistiek Universiteit Leiden
Mevr. G. Brouwer	Officier van Justitie
Mevr. E. van der Bijl	Officier van Justitie
Mevr. N. van Driel	FPKM
Mevr. L. van Duurling	FPKM
Mevr. S. Eikelenboom	IFS, mededirecteur
Mevr. M. Hulshof	Programmamanager Forensische Opsporing
Dhr. S. Huntjens	TMFI, algemeen directeur
Mevr. D. Jacobs	Landelijke Toetsingscommissie
Dhr. J. Kemperman	Korpsstaf afdeling Bestuurszaken
Dhr. M. van Nimwegen	College Procureur Generaal
Dhr. R. van Loon	Beleidsmedewerker Openbaar Ministerie
Dhr. M. Maters	Management consultant en directeur Volare BV
Dhr. H. Molenaar	Landelijke Deskundigheidsmakelaar
Dhr. C. Prickaerts	Fox-IT, Manager Forensic Services
Dhr. M. van der Steen	NFI, directieadviseur
Dhr. N. Struiksma	Pro Facto, directeur
Dhr. T. Tjin-a-tsoi	NFI, directeur
Dhr. H. Vissers	Politiechef Zeeland-West-Brabant
Dhr. P. Volkers	Verilabs, directeur
Mevr. C. Westerling	Officier van Justitie
Mevr. C. Zwart	Forensicon, Manager Forensisch Onderzoek

Bijlage 3b – Onderzoeksruidten politie

Mevr. N. Brouwers	Vooronderzoekster Forensische Opsporing, politie Zwolle
Mevr. H. Drenth de Boer	Vooronderzoekster Forensische Opsporing, politie Zwolle
Dhr. J. Gauvin	Expert Forensische Opsporing, politie Amsterdam
Dhr. B. Gietema	Plaatsvervangend Hoofd FO, projectleider, politie Amsterdam
Mevr. I. Kamst-Duteweerd	Bureauchef Recherche Expertise, politie Amsterdam
Dhr. R. Kranenburg	Expert Forensische Opsporing, politie Amsterdam
Dhr. G. Hoeben	Teamleider Forensische Opsporing, politie Utrecht
Mevr. L. van der Plas	Forensisch Adviseur, politie Amsterdam
Dhr. H. in 't Veld	Hoofd Forensische Opsporing, politie Zwolle
Dhr. C. Verweij	Hoofd FO afdeling, politie Utrecht
Dhr. T. van Mansom	Adviseur Forensische Opsporing, politie Utrecht
Mevr. J. Wijbenga	Vooronderzoekster Forensische Opsporing, politie Utrecht
Dhr. D. de Wit	Forensisch coördinator FO, politie Utrecht

Bijlage 3c - Bijeenkomst representanten

Dhr. A. Acapmo	Limburg
Dhr. G. Auerbach	Haaglanden
Dhr. B. Gietema	Amsterdam
Dhr. B. Corbijn	Oost Brabant
Dhr. A. Gravekamp	Haaglanden
Dhr. P. van der Ham	Expertisecentrum forensische opsporing
Dhr. A. Hendrix	Zeeland-West Brabant
Mevr. K. van der Honing	Advies ECFO
Mevr. M. Hulshof	Expertisecentrum forensische opsporing
Dhr. C. Kortland	Noord-West Holland
Dhr. F. Koster	Adviseur
Dhr. J. Kuijssen	Politieacademie
Dhr. B. Loeffen	Beleidsadviseur (extern)
Dhr. G. Ruesen	KMAR
Mevr. I. Snellens	Programma ondersteuner EC FO
Dhr. H. in 't Veld	Oost Nederland
Dhr. B. Postema	Lectoraat Politieacademie
Dhr. C. Verweij	Flevoland-Utrecht
Mevr. A. van der Zee	Rotterdam-Rijnmond

Bijlage 4 – Productrealisatie NFI⁶⁷

Onderstaande tabel is gebaseerd op de productierealisatie 2011 en de productieafspraken 2012. Bij de opmaak van de SLA 2013 wordt rekening gehouden met het gegeven dat het NFI-budget krimpt. Het effect daarvan op het productievolume voor 2013 en volgende jaren is niet verwerkt in de tabel, omdat de SLA 2013 pas eind 2012 wordt vastgesteld. De doorrekening is gebaseerd op de gemiddelde prijzen in 2012 en de dalende productiebudgetten in de jaren 2013–2017. Het streven van het NFI is om de productie op peil te houden ondanks de dalende budgetten

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Medisch Forensisch Onderzoek							
<i>Pathologie</i>	1.088	1.045	1.045	1.045	1.045	1.045	1.045
<i>Antropologie</i>	206	90	90	90	90	90	90
<i>Geneeskunde</i>	356	415	415	415	415	415	415
<i>Toxicologie</i>	1.604	1.510	1.510	1.510	1.510	1.510	1.510
Totaal aantal afdeling	3.254	3.060	3.060	3.060	3.060	3.060	3.060
Gemiddelde kostprijs afdeling	2.777	2.586	2.518	2.491	2.460	2.454	2.449
Omzet (p*q x € 1.000)	9.035	7.914	7.705	7.621	7.527	7.510	7.493
Humane Biologische Sporen							
<i>Biologisch sporenonderzoek</i>	6.195	6.380	6.380	6.380	6.380	6.380	6.380
<i>Haaronderzoek</i>	117	120	120	120	120	120	120
<i>DNA-typering</i>	30.991	40.435	40.435	40.435	40.435	40.435	40.435
Totaal aantal afdeling	37.303	46.935	46.935	46.935	46.935	46.935	46.935
Gemiddelde kostprijs afdeling	340	382	372	368	363	363	362
Omzet (p*q x € 1000)	12.692	17.932	17.458	17.267	17.054	17.015	16.978
Forensisch Chemisch Onderzoek							
<i>Verdovende middelen</i>	4.950	4.805	4.805	4.805	4.805	4.805	4.805
<i>Chemisch identificatieonderzoek</i>	371	380	380	380	380	380	380
<i>Explosies en explosieven</i>	142	187	187	187	187	187	187

⁶⁷. Bron: http://www.rijksbegroting.nl/2013/voorbereiding/begroting,kst173857_19.html.

<i>Toxicologielaboratorium</i>	2.240	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
Totaal aantal afdeling	7.703	7.872	7.872	7.872	7.872	7.872	7.872
Gemiddelde kostprijs afdeling	866	1.166	1.135	1.123	1.109	1.106	1.104
Omzet (p*q x € 1.000)	6.672	9.177	8.934	8.837	8.728	8.707	8.689
Wetenschap, Interdisciplinair onderzoek, Statistiek en Kennismanagement							
<i>Interdisciplinair forensisch onderzoek</i>	22	32	32	32	32	32	32
<i>Statistiek*</i>	nvt	24	24	24	24	24	24
Totaal aantal afdeling	22	56	56	56	56	56	56
Gemiddelde kostprijs afdeling	31.521	17.195	16.740	16.557	16.353	16.315	16.280
Omzet (p*q x € 1.000)	693	963	937	927	916	914	912
Frontoffice							
<i>Mobiel forensisch team</i>	196	193	193	193	193	193	193
<i>Afvalstoffen en risico's</i>	43	87	87	87	87	87	87
<i>Brand-, technisch en materiaalonderzoek</i>	80	50	50	50	50	50	50
Totaal aantal afdeling	319	330	330	330	330	330	330
Gemiddelde kostprijs afdeling	11.388	12.039	11.720	11.592	11.450	11.423	11.398
Omzet (p*q x € 1.000)	3.633	3.973	3.868	3.826	3.778	3.770	3.761
Microsporen							
<i>Vezels en textiel</i>	250	249	249	249	249	249	249
<i>Schotresten</i>	225	232	232	232	232	232	232
<i>Niet humane biologische sporen</i>	81	110	110	110	110	110	110
<i>Forensische elementanalyse</i>	143	155	155	155	155	155	155
<i>Kras-, indruk- en vormsporen</i>	92	127	127	127	127	127	127
<i>Wapens en munitie</i>	464	509	509	509	509	509	509
Totaal aantal afdeling	1.255	1.382	1.382	1.382	1.382	1.382	1.382
Gemiddelde kostprijs afdeling	7.348	6.992	6.807	6.733	6.650	6.634	6.620
Omzet (p*q x € 1.000)	9.222	9.663	9.407	9.304	9.190	9.168	9.149

Digitale Technologie en Biometrie							
<i>Spraak</i>	49	55	55	55	55	55	55
<i>Digitale technologie</i>	284	317	317	317	317	317	317
<i>Kecida</i>	4	13	13	13	13	13	13
<i>Document- en printeronderzoek</i>	82	80	80	80	80	80	80
<i>Hand- en machineschriftonderzoek</i>	74	110	110	110	110	110	110
<i>Vingersporen</i>	352	845	845	845	845	845	845
<i>Beeldonderzoek en biometrie</i>	110	143	143	143	143	143	143
<i>Verkeersongevallenonderzoek</i>	64	65	65	65	65	65	65
Totaal aantal afdeling	1.019	1.628	1.628	1.628	1.628	1.628	1.628
Gemiddelde kostprijs afdeling	8.100	6.962	6.778	6.704	6.621	6.606	6.592
Omzet (p*q x € 1.000)	8.254	11.334	11.035	10.914	10.780	10.755	10.732
Academy ¹							
<i>Advisering</i>	nvt	4.620	4.620	4.620	4.620	4.620	4.620
<i>Planning</i>	nvt	1.264	1.264	1.264	1.264	1.264	1.264
<i>Hosting</i>	nvt	2.630	2.630	2.630	2.630	2.630	2.630
<i>Onderwijs</i>	nvt	1.150	1.150	1.150	1.150	1.150	1.150
<i>Onderwijs uren in productgroepen</i>	18 611	17.964	17.964	17.964	17.964	17.964	17.964
Totaal aantal afdeling	nvt	27.628	27.628	27.628	27.628	27.628	27.628
Gemiddelde kostprijs afdeling	nvt	49	48	48	47	47	47
Omzet (p*q x € 1.000)	nvt	1.367	1.331	1.316	1.300	1.297	1.294
Totaal aantal	69.486	88.891	88.891	88.891	88.891	88.891	88.891
Totaal productiebudget	50.201	62.322	60.674	60.012	59.273	59.135	59.008
Projecten en overig budget	12.759	8.255	7.597	7.514	7.421	7.404	7.388
Totaal opbrengst moederdepartement	73.386	70.577	68.271	67.526	66.694	66.539	66.396

saldo B/L als % van de baten	2%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
aantal fte's	537	547	545	543	541	539	537
Gemiddelde levertijd in kalenderdagen	18	18	18	18	18	18	18
Percentage geleverde producten op tijd	90%	95%	95%	95%	95%	95%	95%

Bijlage 5 – Verdeling Service Level Agreement

Productnaam	SLA met politie en OM			
	2010	2011	2012	2013
DNA 6 uur	0	50	50	50
DNA-basis met vooronderzoek door politie	1000	1300	1300	1300
Biologisch sporenonderzoek	4935	7480	6380	7283
DNA	60236	58744	40435	48630
Haaronderzoek	170	120	120	100
Chemisch identificatieonderzoek	410	415	380	420
Explosies en explosieven	x	x	187	198
Verdovende middelen	4680	4805	4805	5055
Elementanalyse glas en tape	230	179	155	171
KIV, MIT en SEM	x	x	127	128
Niet-Humane biologische sporen	95	90	110	110
Schotresten	265	269	232	252
Verf, vezels en textiel	220	155	249	249
Wapens en munitie	x	x	509	485
Antropologie	94	90	90	110
Forensische geneeskunde	190	330	415	495
Pathologie	915	915	1045	1135
Toxicologie	4445	4845	1510	4190
Beeldonderzoek en biometrie (producten)	107	90	143	130
Document en printonderzoek	x	x	80	60
Digitale technologie	x	x	317	393
Hand en machineschriftonderzoek	x	x	110	110
Kecida	x	x	13	13
Spraak en audio	x	x	55	55
Verkeersongevallenonderzoek	x	x	65	72
Vingersporen	x	x	845	545
Afvalstoffen en risico's	x	x	87	87
Brand-, technisch & materiaalonderzoek	x	x	50	50
Mobiel forensisch team	x	x	193	189
Interdisciplinair FO	x	x	32	34
Statistiek	x	x	24	11
Totaal NFI Inclusief DNA-V			61363	70760

Bijlage 6 – EN ISO/IEC 17025

Voor EN ISO/IEC 17025 accreditatie gelden de volgende criteria:

1. Het beheren van interne documenten
2. Het beheer van registraties
3. Het beheren van externe documenten
4. Het omgaan met afwijkingen
5. Het doorvoeren van corrigerende maatregelen
6. Het doorvoeren van preventieve maatregelen
7. Het uitvoeren van interne audits
8. Het uitvoeren van de directiebeoordeling
9. Het selecteren van leveranciers
10. Het inkopen van goederen en diensten
11. Het uitvoeren van de ingangscntrole
12. Het uitvoeren van de leveranciersbeoordeling
13. Het omgaan met vertrouwelijke gegevens
14. Het uitbrengen van offertes
15. Het afhandelen van klachten
16. Het analyseren van klachten
17. Het beheer van apparatuur
18. Het uitvoeren van functioneringsgesprekken
19. Het selecteren en werven van medewerkers
20. Het inwerken van medewerkers
21. Het maken van een back-up
22. Beschrijving van ruimten en faciliteiten
23. Het ontvangen van monsters
24. Het bereiden van reagentia

Rijkade 84
6811 HD Arnhem
tel 026 - 443 86 19
fax 026 - 442 28 12

info@beke.nl
www.beke.nl